דור
מוסף על המשמר
מס' 49
6 בדצמבר 1985
כ"ג בכסלו תשמ"ו

לא תחמוד סודות רעך

פתרונות כפויים לא.
פתרונות קפואים — למה לא?

השר שריד מקבל בחו"ל טיפול נגד התמכרותו לנסיעות לחו"ל

הסכים להאריך את שהותו בארץ

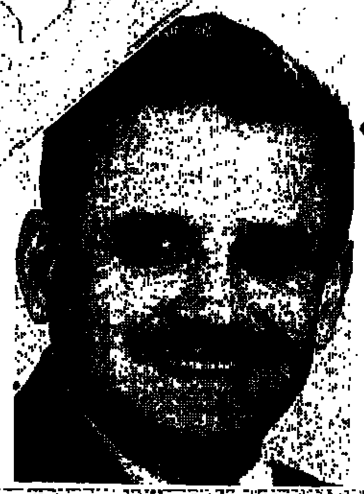

לבקשתו של ראש הממשלה, ולאחר התייעצות עם רעייתו, הסכים שר התיירות אברהם שריד להאריך את שהותו המתוכננת בארץ, והוא ישהה כאן במשך כל שמונת ימי חג החנוכה. לאחר שהחל מסע רינונים ושמועות בארצות־הברית, כאילו נקלע השר שריד לקשיים, ובשל כך הוא יוצא לישראל, מיהר שר התיירות להרגיע את הרוחות, ובהודעה שפרסם הוא טוען כי מצבו שפיר, וכי השמועה כאילו הוא עומד להישאר בארץ לצמיתות הנה מצוצה מהאצבע וחסרת כל בסיס.

„האחים גינדי לא חזרו אחרי החגים, כפי שהבטיחו" אמר שריד. „אבל אני אשוב וכל ידידיי בארה"ב יכולים להירגע".

אשתו של השר אישרה את דברי בעלה והסבירה כי הסיכום נתקבל על דעתם שניהם.

* מפלס הכנרת מסתגל לרמה הכללית בארץ — נמצא 3 מטרים מתחת לרצוי.
* הצעת פשרה בעניין המורמונים: יקימו במקום אוניברסיטה בירושלים, איצטדיון כדורגל בירושלים.
* במקום שהאמריקנים יעבירו את הכסף שלהם לכאן ואנחנו, על מנת לשלם למרגלים שלנו, נחזיר אותו לשם. מדוע לא ישלמו הם, שם, ישר לשלנו — ונחסוך הוצאות דרך!

גורו שגורש קורא לאקט של אהבה

הגורו ההודי באגוואן שרי ראג'ניש, שעזב את ארה"ב לאחר שהואשם בעבירות מס ורכוש, התקבל בהתלהבות על־ידי מאות ממאמיניו. הגורו הקשיש, המפורסם בכל העולם באמונתו העזה בתורת האהבה, השלווה והפיוס, אמר בהגיעו להודו כי האמריקנים הם „מפלצות תת־אנושיות" ויש לפצפץ את מוחם, לרטש את מעיהם, לנקר את עיניהם ולפשוט עורם מעליהם בעודם מפרפרים.

הגורו הבטיח כי כל אמריקני שיפול בידי חסידיו יישחט בו במקום באהבה, פיוס ואחווה שמימית.

בכיר שנולד עם כיסא בישבן יקבל טיפול רפואי בארה"ב

בכיר בממשלת ישראל, שנולד כשכיסא צמוד לאחוריו, ייסע לארצות הברית לניתוח פתוח, לאחר שכל המאמצים לנתקו מהכיסא בארץ – עלו בתוהו. הבכיר דבוק לכיסא למעלה משלושים שנה, ועבר כבר את כל שיטות הטיפול הנהוגות בישראל ללא־הצלחה. טכניקת ריפוי חדישה שפותחה בביה"ח אלברט איינשטיין בניו־יורק, פותחת אפשרות לגאול את הבכיר מייסוריו ולשחררו אחת ולתמיד מהמושב הנדבק.

למרות הביקורת הציבורית בנושא החזר הוצאות רפואיות לבכירים, אישר, כנראה שר הבריאות את הבקשה, לאחר שנתברר, כאמור, כי יד הרפואה בארץ קצרה מלהושיע.

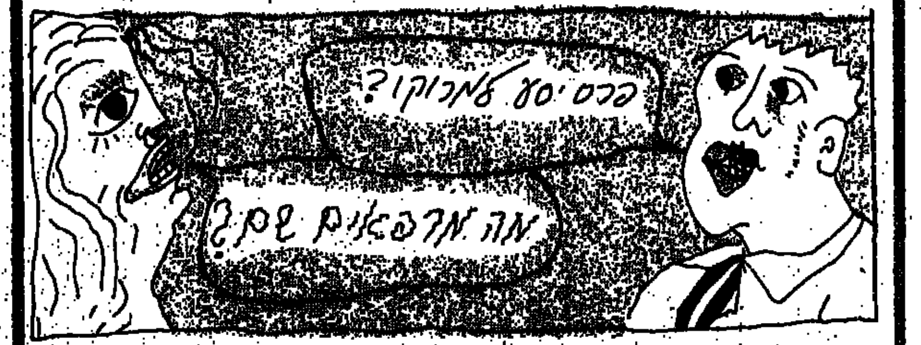

שבתרבות שקטה עברה על פתח־תקווה

סטירת לחי שהעניק ראש עיריית פתח־תקווה לצעיר מאוהדי תנועת „כך", שקרא לעברו „מניאק עוד נגמור אתך את החשבון" לא העכירה את האווירה התרבותית ששררה במפגש „שבתרבות", שנערך בבניין העירייה. קריאות חולפות כמו „פאשיסט", „מטומטם", „אוהב ערבים", „גמור", „נ... אותך ב..." רק הוסיפו נופך ידידותי למסגרת, ולאחר שעתיים של הבעת דעות ברמה אקדמאית הסתיים המפגש בהחלפה תרבותית של מהלומות שבת. שני הצדדים נסתייעו במובאות מן המקורות, שכללו מוטות ברזל, בקבוקים מנופצים, רגלי כיסאות ואגרופני מתכת. ה„שבתרבות" הבאה תיערך במועדה; הכניסה חופשית.

היציאה — רק תמורת הצגת כרטיס חבר בקופת חולים.

שלמה קיקיט: „נכון שיש לי קצת דעות קיצוניות, אבל זה לא אומר שיש לי משהו נגד הערבים" (בפעולתה עם ארמלי)

מאסר לבדווי שהצית דגל ישראל

סולימן אבו רקייק, בדווי בן 27, נידון לשלושה חודשי מאסר לאחר שהורשע בהצתת דגל ישראל. הנאשם נתפס לאחר חקירה משטרתית קצרה. לדברי החוקרים אילו לבש הצעיר בעת מעשה השריפה חליפת בגדים שחורה וכובע שטריימל, היו הסיכויים ללכדו קרובים לאפס, כאשר החרדים דומים זה לזה, ואילו הבדווים לא...

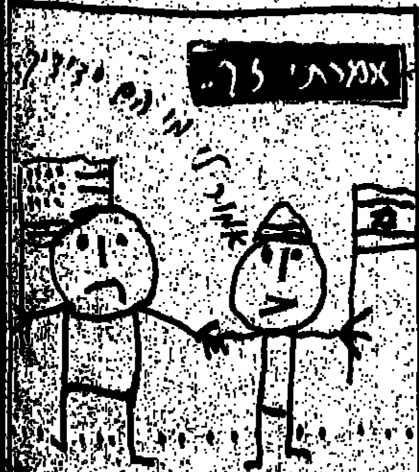

התקן תור־רחמי שהורכב בחו"ל, מאפשר לסיעות הדתיות לקיים מגעים תכופים עם מפלגת העבודה

לא כל הנסיעות לחו"ל לצורך טיפול הן בלתי־מוצדקות, מתברר כי במשך חודשים ארוכים לא נענו הסיעות הדתיות לחיזורים נמרצים מצד נציגי המערך בממשלה, ורק סידור מיוחד שהותקן מחוץ לגבולות המדינה, אפשר לשני הצדדים לבוא זה־אל־זה בצורה בלתי־אמצעית, שבסופה תיתכן הרכבתה של ממשלה צרה.

ההתקן שהורכב מעניק לדתיות הרגשת ביטחון ומשחרר אותן מהפחד של „פנצ'ר" והריון מחוץ לקואליציה. יצוין כי בארץ מתבצעים הסדרים כאלה לרבבות מדי שנה, ורק החשש מפני דליפה הביא לקבלת הטיפול מעבר לים.

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות
■ "ארץ הצבי" על הגדר
דרך חבריה במפ"ם
מאת עמירם כהן 4
■ והגזל נמשך
הקרקעות בגדה מפתות לחטא
מאת פנחס ענברי 6
■ מאורע ברנר
יהדות חילונית גאה
מאת א.ב. יפה 10
■ הפיה הטובה של המדינה
"יד שרה" מפעל התנדבותי מפואר
מאת חיה יוסף 12
■ אור מעוצב
חנוכיות לקראת חג האורים
מאת חיים מאור 14
■ גיישה מישראל
איך עושה כסף ביפאן נערה משלנו
מאת שלי יחימוביץ' 16
■ אוהבות ומוחרמות
מצוקות הלסביות בישראל
מאת אפרת עוז ועמירם כהן 20

מדורים וטורים
■ חותם אישי
מאת יריב בן־אליעזר 17
■ שלום בית
מאת חיה יוסף 19
■ חראקירי
מאת יעקב לזר 28

דינה גורן – 2, חיים מאור – 2, זאב צחור 2, עודד ליפשיץ – 3, אלי הכהן – 3, רחוביצקי – 3, מיכאל הרסגור – 9, עירא דביר – 9, יעקב רבי – 18, שמואל בונים – 18

■ הלו חותם 8
■ כל יום 22–27

■ בשער: אזהרת ידידותית

איור: איתן פימנטל

חידוש „בכל יום"

במסגרת שיפור השירותים לקוראי „חותם" חלו שינויים במדריכי הטלוויזיה, הרדיו והקולנוע. הם מיועדים להגיש לוחות נוחים ובהירים יותר לצופי הטלוויזיה ומאזיני הרדיו, ומידע נוסף לשוחרי הקולנוע

פרידה
סוד הנגיעה

צילום: אברהם דז'

יוסף זריצקי שנפטר השבוע בגיל 94, ייזכר כצייר שידע את סוד הנגיעה ההופכת בד־בבד, כתמי צבע ל„מופשט לירי" ול„חלקת נוף ישראלי". הוא ייזכר כמי שהצעיד את אמנות הישראלים אל „אופקים חדשים" ואל „אוניברסליזם מקומי"; כמי שהאור והחום הישראלי היו סם־הצבע שלו ושלנו...

זריצקי צמח מן הנגיעות הקטנטנות השטוחות, דמויות המוזאיקה הביזנטית־רוסית ו„הבנייה הסזאנית" אל הנגיעות האישיות, הרחבות והבטוחות.

בדיאלוג ממושך ועקבי עם הנוף, ניסח את שפתו הייחודית, הזריצקאית. נגיעות בצפת או בנען, יחיעם, צובא או תל־אביב – מבעד לחלון או מעל הגגות; נגיעות של מכחול בבד או בנייר; נגיעות בירוק, אדום, כחול או בתכלת; נגיעות של כתם נזיל ומריחה חומרית דשנה; נגיעות של שמן או אקוורל; ומעל ומעבר לכל – נגיעות במהות הפנימית ולא בחיקוי החיצוני.

„אינני רוצה לצייר את העירום" – נהג לאמר – „אלא רק להיות מסוגל לאמר אותו". זריצקי ידע „לאמר" בצלילות, בתנופה וברעננות.

ואנו, השומעים את ניגון התמונות, נדרשים ללמוד „להקשיב".

● חיים מאור

נותרו
322 יום
לכניסתו של יצחק שמיר לראשות הממשלה (אם...)

תקשורת
חדשות בזמן אמיתי

כל הרעיון המחוכם, שלא לשדר חדשות בכל שעה, צץ בעקבות דברים שצוטטו מפי ראש הממשלה, אשר אמר, אם איני טועה, כי מי שעצבני אינו חייב להאזין לחדשות בכל שעה, ואם אמנם כך אמר, הרי שצדק בהחלט. בעולם הגדול, כפי שהודגש שוב ושוב בימים האחרונים, משדרים חדשות בכל שעה, ואפילו בכל חצי שעה, ואפילו ללא הפסקה, ממש „מסביב לשעון", ואין הדבר מעיד על עצבנות־יתר או על היסטריה. זהו פשוט שירות שתחנות הרדיו מזמנות למאזיניהן, בהנחה שישתמשו בו לפי הצורך כדי להתעדכן בכל עת שימצאו לנכון.

נכון, אמנם, שבני־אדם במקומותינו מרבים להאזין לרדיו מתוך עצבנות, שלא לומר כפייתיות, ודומה שישראל היא המקום היחיד בעולם שבו גם זקנים, ולא רק בני טיפש־עשרה, מהלכים ברחובות וטרנזיסטור ליד אוזנם. אך הסיבה לכך, למרבה הצער, אינה נעוצה ברדיו, אלא במציאות שבה מדברות החדשות. הצעתם של שני חברי מליאת רשות השידור אינה אלא ביטוי נוסף לנטייה הרווחת כל־כך אצלנו, בייחוד בקרב הפוליטיקאים, להפוך את „התקשורת" לשעיר לעזאזל, כמעט בכל מצב (והסיבה לכך היא, כנראה, משום שטענות אלו זוכות, כמעט באופן אוטומטי, לכותרות, ואפילו השר שריר — שאינו מרבה לשהות אצלנו, יודע את הפטנט והוא מטיל על שכם התקשורת את האחריות למורת הרוח שמעוררות נסיעותיו הרבות לחו"ל). הצעתם של מנע ואלהרר היא, אפוא, עוד דוגמא של „הריגת המבשר" שבין קרבנותיה אפשר למנות, בין היתר, את יומן השבוע של הטלוויזיה, שירד מן האקרן בניסיון־נפל להציל את מצב הרוח הלאומי.

אולם, אף־על־פי שההצעה של השניים היא, כאמור, אבסורדית, על חלק מדבריהם יש טעם לתת את הדעת. הם טוענים, בין היתר, כי אין הרבה חדש במהדורות המשודרות בכל שעה, ובכך הם צודקים. כמו שיודע כל אחד שמאזין להרבה מהדורות במשך היום, בין משום שהוא „עצבני" ובין משום שהרדיו במכוניתו או במקום עבודתו פתוח כל העת — יש לא מעט מהדורות המכילות ידיעה אחת או שתיים, העוסקות בעניין שולי בהחלט, אך בפירוט מייגע, ויש מהדורות אחרות, החוזרות ממש מלה במלה אחרי מה ששודר פעם, ולעתים גם פעמיים, לפני כן.

ואלמלא קדמה תופעה זו בהרבה להצעה האמורה, היה מקום לחשוב שעורכי החדשות מבקשים לספק למנע ולאלהרר הוכחות חותכות לצדקת טענתם, כדי להשתחרר בדרך זו מעומס (?) העבודה שלהם.

אך, כאמור, אין זו תופעה של העת האחרונה, ונראה שהיא נעוצה, בזלזול שחשים עורכי החדשות כלפי המאזינים וכלפי המדיום שבו הם עובדים, וזה חבל מאוד. שכן הרדיו הוא אמצעי אידיאלי לסיקור הנעשה בארץ ובעולם, וראוי בהחלט לנצל את מלוא האפשרויות הטמונות בו. הטכנולוגיות החדישות בתחום התקשורת מאפשרות כיום גם ליתר תחומי המדיה, לעיתונות ולטלוויזיה, להעביר מידע מילולי, מוקלט ומצולם במהירות גדולה ולכל מרחק, אך הרדיו היה ונשאר המדיום המהיר והמיידי מכולם, והוא מאפשר לדווח על כל אירוע, מכל מקום שהוא, בו־זמנית להתרחשותו. עבודת הרדיו, אם לשאול מונח מתחום אחר, יכולה להיעשות ב„זמן אמיתי", ויותר מכל הוא מתאים לסיקורם של אירועים המתרחשים בהתאם לקצב הפעולה שלו־עצמו, כלומר, של מה שמתחיל, מתפתח ומגיע לכלל סיום במהלכה של השעה, או מחצית השעה, העוברת בין מהדורה אחת לשנייה. וזה, למען האמת, גם תיאור לא רע של המושג המורכב הזה ששמו „חדשות".

ניצול מלא וטוב של אפשרויות המדיום נעשה ב„קול ישראל" רק בשלוש המהדורות המרכזיות בבוקר, בצהריים ובערב, שבהן משולבים גם יומני חדשות. בשאר השעות הנטייה היא, כאמור, להביא ידיעות ספורות בלבד, שלא פעם קשה להבין מה טעם ראו העורכים לשדרן בכלל. גם ב„פריצות" שהונהגו זה לא כבר בקול תרועה גדולה, כדי לשדר מידית חדשות מסעירות ממש, חלה כמדומה אינפלציה, וכיום ניתן לשמוע בהן גם ידיעות שבהחלט ניתן לעכבן עד למהדורה הבאה, ולדעתי הן גם בהחלט יוצרות עצבנות הרבה יותר מן המהדורות הקבועות.

אם לסכם: ההצעה להסתפק בחמש מהדורות ביממה היא אבסורדית, אך טוב יעשו הממונים על שידורי החדשות ברדיו אם יראו בה אור אדום ויתנו את דעתם איך לשפר את השירות שהם חייבים לציבור.

● דינה גורן

אנשי כבוד
ריפוי־בעיסוק לאומי

התשובה „כן ולא" מיוחסת לשמעון פרס. היא טובה גם לאריאל שרון (האומר „כן" על משהו בעפולה, וכבר בדרך לחדרה הוא אומר „לא אמרתי"). שומעים אותה עכשיו לגבי מיוחסים ותנאי הריפוי שלהם. המנהיגים הנערצים שלנו אומרים על העניין הזה לא, כלומר לא צודק, אבל אומרים גם כן, כלומר, כן צריך.

הכי חכמים הם אלה שאינם מתייחסים כלל לנושא. הם יודעים שאם ישתקו הפולמוס יגווע מעצמו, ומי שרגיל לנסוע לרופא שיניים בלונדון, לא ישנה פתאום ממנהגו בגלל כמה עיתונאים שוחרי שערוריות. הכי טיפשים הם השרקים, שלא ידעו כי ההגדרה הרחבה של צרכי הריפוי שלהם, מאפשרת להוציא שיער לצמיתות מבית השחי של האישה אצל קוסמטיקאית ברומא, או מסאג' הרפיה טוב אצל מומחית בלאס־ואגאס.

הכי מסכנים הם אלה שאינם נמנים עם הנ"ל, וזקוקים לטיפול רפואי ממושך, מפני שהחשובים מתרפאים בחו"ל, הם לא יודעים.

מה קורה כאן, והאטימות בצמרת הופכת לנתק, אי־הבנה, לניכור. המרחק מרופא הריפוי של המיניסטר, לזה של אבקארא כמונו, הוא כמו המרחק מבתי האבות הציבוריים בבאר־שבע לבוורלי הילטון בלוס אנג'לס, המלון האהוב של שריר.

אילו החבר'ה האלה היו מתאשפזים כמו כולם (טוב, לא כמו כולם, בחדר נפרד) הם היו ערים יותר למצב המשפיל של אלה הנזקקים לשירותי הרפואה בארץ, לחוסר האונים של הרופאים, ולמצב הנורא המחייב, לפעמים, הכרעה מי יחיה ומי יופקר למוות. כיוון שאין סיכוי שמישהו מהם יוותר על טובת ההנאה של ריפוי נוסח אמריקה, אין סיכוי שמצב האשפוז בארץ ייטב.

אז מי שיש לו בת ערנית מדי הזקוקה לדיאפרגמה, או שהוא סובל מסתימה מרגיזה במערכת השתן, כדאי שיהיה למנהיג לאומי — הכל יסתדר.

● זאב צחור

חזיז
„גינדי מכר אוויר צח"
רב־פקד אברהם ספיר בבית־המשפט

מלה רעה
„הסיירת הירוקה" של שירותי הריגול

הלק"מ, הלשכה לקשרי מדע שגייסה את פולארד, היא „סיירת ירוקה" מודיעינית, מיליציה פרטית של שר הביטחון, לצד שירותי הריגול הרשמיים הכפופים לראש הממשלה ולרמטכ"ל.

„הסיירת הירוקה" החקלאית הוקמה, למרות שהמשטרה מופקדת על אכיפת החוק, כולל חוקי הבנייה, המרעה והמקרקעין במגזר הבדווי. היא פועלת מפני ששר החקלאות אריק שרון הפך אותה למכשיר פרטי שיופעל נגד הבדווים באמצעים אלימים ואכזריים, החורגים מהנורמות והכללים הנהוגים במשטרה, שגם היא אינה משתמשת רק בכפפות משי.

הלק"מ היא מיליציה פרטית לריגול טכנולוגי, שהוקמה מפני ששר הביטחון, אריק שרון, הפך אותה לכלי מודיעיני פרטי, שבעזרתו יוכל לעקוף הן את „המוסד" והן את אגף המודיעין של צה"ל (המופקדים על איסוף מידע, כולל מידע טכנולוגי). הוא גם רצה לחרוג מכללים ונורמות בתחום הריגול, שכידוע אינו תחום שרק ריח ניחוח נודף ממנו.

ל„סיירת הירוקה" ערב־רב של סמכויות ומקורות מימון. אנשיה הם פקחי מרעה, מקרקעין, בנייה, שמורות טבע, תברואה — שבתקופות מסוימות הוסמכו לשוטרים. תקציבי „הסיירת הירוקה" באו מהגורמים המופקדים על התחומים הנ"ל — וגם ממועצות אזוריות. למעשה, מי שרוצה, בא ומממן ג'יפ ופקח — ומקבל שירותי מיליציה להשכיר.

גם ללק"מ ערב רב של סמכויות ותקציבים. היא ממונה לא רק על איתור יעדי מודיעין טכנולוגיים, אלא גם, וזה עיקר המכשלה, על גיוס והפעלת סוכנים. היא כפופה לשר הביטחון, אך אנשיה הוצבו כנספחים במשרד החוץ, אי־אפשר לעקוב אחרי מקורות המימון שלה בספרי התקציב השנתיים.

„הסיירת הירוקה" מתפרעת בשטח זה שנים רבות. פקחיה מכים בדווים ומתעללים בילדים, נשים וזקנים. היא מחרימה עדרים ומוכרת אותם בפרוטות כדי לרושש את בעליהם. מבצעיה גרמו נזק חמור ליחסי הידידות והנאמנות המסורתיים שבין הבדווים לבין מדינת ישראל.

הלק"מ היא מיליציה שהתפרעה בתחום הריגול הטכנולוגי, שהוא תחום חיוני ולגיטימי, וגרמה נזק חמור ליחסי הידידות המסורתיים בין ישראל לארה"ב.

את „הסיירת הירוקה" הקים שר החקלאות אהרון אוזן, שחשב, אולי, על גוף מרוסן, שיעסוק בפיקוח על אדמות ועדרים, ויסתפק באיתור עבריינים, כשאכיפת החוק עליהם תישאר בידי המשטרה. אריק שרון הפך אותה למיליציה אלימה, והפקיד אותה בידי נאמניו ועושי דברו. המחדל של יורשיו, כולל שר החקלאות הנוכחי אריק נחמקין, הוא בכך שלא פירק אותה.

את הלק"מ הקימו, לפי העיתונות, כבר לפני שנים רבות. מי שהפך אותה למיליציה פרטית מזיקה הוא שר הביטחון אריק שרון. אריק שרון הוא איש של מיליציות פרטיות, של שבירת כללים ונורמות, מומחה לעקיפת סמכויות ומוסדות.

כבר בראשית שנות החמישים הפעיל את יחידת ה־101 כמיליציה פרטית, וכבר אז עשה זאת גם נגד בדווים, כמו בנקמת הדם של מאיר הר־ציון לאחר רצח אחותו שושנה. ב־1971 הפעיל את פיקוד דרום, שעמד בראשו, כמיליציה פרטית לנישול אלפי בדווים מאדמתם בפתחת רפיח, בקנוניה עם משה דיין ומאחורי גבם של הרמטכ"ל וראש הממשלה.

במלחמת יום הכיפורים הפעיל את האוגדה עליה פיקד, כמיליציה פרטית, בין השאר ניסה, בקנוניה עם משה דיין, לשבור את הפסקת האש עם מצרים, ולחדש את הלחימה, מאחורי גבם, וללא ידיעתם, של הרמטכ"ל דוד אלעזר, ושל ראש הממשלה דאז, גולדה מאיר.

ב־1982 הפעיל שרון, כשר ביטחון, ובקנוניה עם ראש מיליציה אחר, בשיר ג'מאייל, את צה"ל כולו כמיליציה פרטית, תוך הונאת הממשלה והכנסת, בכיבוש ביירות ומלחמה יזומה בסוריה.

את המיליציה האחרונה ניסה שרון להקים ב־1985: סיירת הפקחים של משרד התעשייה והמסחר, שגויסה מקרב אנשי הליכוד ומחוץ לסגל המשרד, תקניו ונהליו.

מה הפלא ששרון הפעיל עוד מיליציות במשרד הביטחון? הוא הקים את יל"ל, „היחידה לביטחון לאומי", שנועדה לעקוף את המטכ"ל ואת הצמרת הממוסדת של משרד הביטחון, והעמיד בראשה את הנאמן־לכל־שר־כל־עוד־הוא־שר אברשה טמיר. הוא העמיד בראש הלק"מ את מקורבו, רפי איתן.

הטעות של שרי הביטחון שבאו אחרי שרון, ארנס ורבין, היא שלא פירקו בזמן את כל המיליציות. רבין הספיק לפרק את היל"ל, אבל הלק"מ, מוקש הזמן המודיעיני, התפוצץ עכשיו מול פרצופו הנדהם.

החוצפה האופיינית של שרון היא, שהאשים השבוע „גורמים שונים" בכך שחשפו מידע מודיעיני שהזיק לבטחון המדינה, ורק כדי לפגוע בו ובבגין, האיש השותק, אותו מנצל שרון מדי פעם כדי לנסות להסתיר מאחורי גבו הצנום את מחדליו העצומים.

מה שמרגיז זה שפרס „יאכל" גם הפעם את העלילה הזדונית הזו של שרון, יאכל וישתוק. האמריקנים אינם בדווים: היה להם הכוח הדרוש לפירוק „הסיירת הירוקה" הזו, הלק"מ, שפגעה בהם.

מי יפרק את זו ש„מטפלת" בבדווים?

● עודד ליפשיץ

עוד שבוע

רשות דיבור
לד"ר חיים הרפז, יו"ר לשעבר של האגודה לגרונטולוגיה

„מינימום מיליון דולר בטלתרום"

השבוע נכנס מבצע הטלתרום להילוך גבוה. חברי הוועד הציבורי, אנשי הטלוויזיה והממסד האמנותי נמצאים בימים אלה בעיצומה של קדחת ההכנה. שאלתי את חבר הוועד הציבורי, ד"ר חיים הרפז, האם אין מבצע זה לוקה בחד־פעמיות והאם אין סכנה שיום אחרי הטלתרום יחזור נושא הקשישים, לפינה האפלולית של חיינו הציבוריים.

„בטלתרום יהיו אמנם מבצעים רבים חד־פעמיים" השיב, „אבל אסור שהנושא יחזור לפינה אפלה. נזכור שמדובר בעשרה אחוז מכלל אוכלוסיית המדינה — ואוכלוסיית הקשישים — יהודים וערבים — הולכת וגדלה בארץ כל הזמן. הכוונה היא להרחיב ולפתח כבר בזמן הקרוב — עוד מרכזי־יום, עוד פעילות במכוני מחקר וכיוצא באלה.

אתה יכול להעריך כמה כסף ייאסף ב„טלתרום"?

אני מקווה שמינימום מיליון דולר. הכסף הזה כל כך חיוני. עד שפשוט קשה לי להאמין שהציבור לא ייחלץ לעזרה. אתן לך דוגמא: הממסד הקים עשרות מרכזי־יום לקשישים תשושים, ותשושי־נפש. יש צורך להביאם בבוקר ולהחזירם הביתה בערב. שכן המחקרים מצביעים כיום על כך שנתק טוטלי מן הסביבה הטבעית עלול להזיק. אנחנו זקוקים לצי של מכוניות נוסח „איירונסייד" להסעת קשישים. צי כזה אנחנו מקווים לגייס. אנחנו רוצים להתקין בבתי קשישים אמצעי מיגון, כמו סורגים למשל והרשימה עוד ארוכה.

מדינת ישראל מזניחה את הקשישים?

שום מדינה לא יכולה להיערך בתוך שלושים ומשהו שנה, למתן כל סיוע אפשרי לקשיש. היערכות כזו היא אדירה. אני מקווה שהנושא יזכה לתאוצה ראויה בשנים הקרובות — הן בחקיקת חוקים, כמו חוק הסיעוד, הן בפיתוח בשטח. אנחנו יכולים לצמצם את מספר הזקוקים, אבל לא יכולים לצמצם את מספר הזקוקים.

● אלי הכהן

תמונת מצב

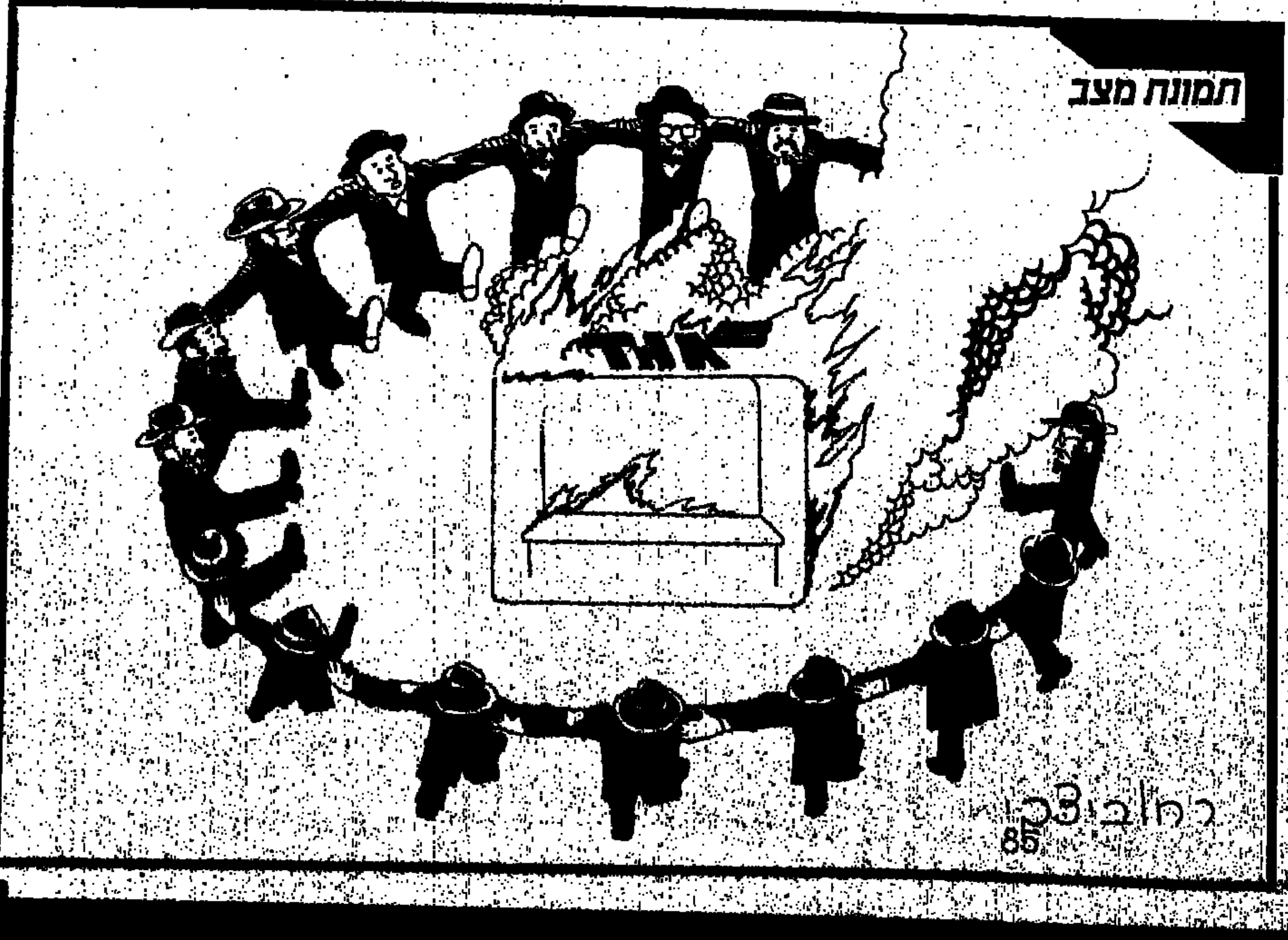

„ארץ הצבי"

מאת עמירם כהן

צילם אנדרה ברוטמן

בראשית ברא לובה אליאב את הספר „ארץ הצבי". בבחירות האחרונות הוא היה לרשימה שכמעט עברה. מה שנשאר הוא חבורה שנצטרפה למפ"ם ולמדה מהר – להתלבט

שרה דורון: להיות דינמי, זריז, מגיב, מחליט

„לכל התוהים לגבי ייחודה של „ארץ הצבי" נאמר רק שאין אנו נגועים בחולי הממאיר של השמאל הישראלי שעיקרו בדקדקנות אידיאולוגית מפלגת ועקרה".

מפרסומי קבוצת „ארץ הצבי"

קבוצת „ארץ הצבי", חבורת פעילים ואוהדים צעירים של לובה אליאב, הצטרפה לפני כשנה למפ"ם וזכתה שם לפירגון גדול. מזכיר המרכז, חנן ארז, פתח בפניהם את כל הדלתות והם זכו לחצי מרתף בבית מפ"ם, לתקציב. לפעילותם ואנשיהם השתבצו בתפקידים חשובים.

אך במהרה למדו, במפ"ם אומרים — „מהר מדי" — שהדרך לאידיאולוגיה רצופה בכיסאולוגיה ויש שמאל וימין ומרכז, ובכדי לפרוץ לסניפים הקפואים והמסוידים אי־אפשר תמיד להיות „פיינשמקרים". והם כבר דורשים ייצוג נכבד במוסדות ההסתדרות, בריכוז ובמרכז, ויש להם אפילו מועמד(ת) למזכיר מחוזי.

„ארץ הצבי", אמרו לי פעילים במפ"ם, זו הבטחה גדולה, הסיכוי הגדול של מפ"ם לעשות את הפריצה המיוחלת למגזר העירוני. „ארץ הצבי", אמרו לי פעילים אחרים, זה כמו חסידים בלי רבי, כמו מאמינים בלי גורו. הלך הגורו והותיר אחריו את הקצף, ואת הבועות ואת האינטריגות. מספר עסקנים צעירים שאין אחריהם דיוויזיות, שיושבים על הגדר וסוחטים מכולם בזכות „רעננותם".

שנה להצטרפותה של „ארץ הצבי" למפ"ם. אנטומיה של אינטרקציה בין „מפלגה היסטורית", לגוף צעיר ודינמי: עדיין יושבים על הגדר.

ב־1984 החליט לובה אליאב לרוץ לכנסת ברשימה עצמאית, לאחר שניסיונותיו להשתבץ מחדש בגופי שמאל קיימים — נכשלו. סביב אישיותו הכריזמטית והקפריזית התקבצו מאות פעילים צעירים, „מיטב הנוער", שנרתמו בהתלהבות ובהתנדבות, „שכר מצווה — מצווה", להצלחתו. ההימור כמעט הצליח, אך הכמעט הזה, כ־16000 קולות, היה רק כמעט ולובה נשאר בחוץ. כועס ושבע־אכזבות חזר למדבר הפוליטי, לחינוך ולהוראה בעיירות פיתוח. אך מאות הפעילים, שקשרים חברתיים ואידיאולוגיים הדוקים נוצרו ביניהם — מיאנו להתפזר איש לאוהלו. לאחר התלבטויות הקימו גוף בשם „ארץ הצבי" (על שם ספרו של לובה שזו גם משנתו הרעיונית).

שרה דורון, ארכיטקטית ומרצה לפילוסופיה פוליטית באוניברסיטת חיפה, ולדברי חבריה „האידיאולוגית שלנו", על דרכה לארץ הצבי: „נקודת המפתח היא לובה. עד שלא נתקלתי בספריו לא הייתי 'חיה פוליטית'. בשלב מסוים עשיתי עבודה על הסכסוך הישראלי־ערבי ומצאתי בתוכי הזדהות עמוקה עם גישתו של לובה. בהדרגה מצאתי את עצמי בפורומים שונים מדברת בשפתו. כתבתי לו מכתב הערכה מאוד אישי, והוא התקשר אלי הביתה, היה מאוד נרגש ואחר־כך נפגשנו ומצאנו מכנה משותף מאוד רחב. הוא רמז לי על האפשרות שירוץ בבחירות, שאל אם אוכל לסייע, והשבתי בחיוב.

לובה ברח לשדרות

שרה היתה מועמדת במקום ה־12 ברשימת „רף" והיתה ממונה על הארגון באזור הצפון (הכל בהתנדבות): „אולי בגלל אופיה המיוחד של הרשימה, שהיתה בלי מוסרות, בלי תקציב, הכל על בסיס אישי ואנושי — הכל סביב אישיותו של לובה — נוצר שלד מיוחד במינו של אנשים. בעצם הרגשתי כבר אז שזה לא לובה דווקא, שאנחנו רוצים להכניס לכנסת. ידענו באיזה מקום שאם לובה ייכנס — וזו גם היתה הסיסמא: 'לובה אליאב לכנסת' — בזה בעצם יסתיים תפקידנו ולא רצינו בכך. אחרי הבחירות היה לנו ברור שאנחנו ממשיכים. לא רצינו להתפרק. בפגישתנו עם לובה, היו שם למעלה ממאה פעילים — אצלו בצריף (המטה לשעבר) בתל־אביב. האמת שהוא לא כל כך שש להיפגש אתנו. שיחק אתנו משחק של מרוחק ומקורב, אור וצל. היה נראה מאוכזב, רצה לחרוג את התינוק שנולד — ונולד תינוק מאוד מיוחד. הוא ממש נרתע מהרצון שלנו להמשיך, לא להתפרק. הוא אמר שמו 'לא הצלחתי, אין לי יותר מה לעשות, גמרתי'.

„אמרנו לו, לובה, אי־אפשר דבר כזה להרוג. והוא, אתם תעשו ברצונכם, אני גמרתי וכנראה לא אמשיך יותר. בבקשה תנו לי מנוחה. אתם חונקים אותי מרוב אהבה, אמרנו לו שאנחנו רואים בו מנהיג, אדם שממנו תתחיל כל המסע המופלא והמיוחד הזה של 'רף'. אבל הוא פשוט קם והלך לו".

א. משורר, סוכן ביטוח לפרנסתו, (שביקש להישאר בעילום שם) היה פעיל מרכזי לשעבר ב„ארץ הצבי", הוא מתאר את פרישתו של לובה בצורה עוד יותר ציורית. „לובה ברח לשדרות. ניסינו לעצור אותו בצומת ביל"ו... אמרנו לו 'לא ניתן לך לברוח...' לא עזר. האיש, התחפר בתוך ייאושו. לא הצלחנו להחזיר לעצמנו את האיש. אבל בהסכמתו קיבלנו את השם „ארץ הצבי". חשבנו שאולי נחזיר את האיש יחד עם השם... כן, מדי פעם ממשיכים לחזור אחריו. שרה נפגשת אתו מדי פעם בפעם, אך הוא ממשיך לשבת על הגדר עם מצבי הרוח שלו. עושה לנו כן ולא. משחק אתנו במחבואים, וכשאנחנו מסתכלים — הוא צץ לנו מאחת הפינות, מנפנף ביד, וכשאנחנו ממהרים לקראתו — הוא בורח. יש לנו משחק עם הצל.

„כמשורר", מוסיף א. „אני רואה בלובה את הארכיטיפ של האידיאלים החברתיים שלי ולגישתי הפוליטית ביחס לסכסוך הישראלי־ערבי, וגם לנוסטלגיה ולרומנטיקה הכנה את עולמי הרוחני. לובה, בשבילי, הוא הנציג האחרון של ארץ ישראל היפה, הרומנטית, עם הרבה כחול בעיניים".

מיגל ביק, יליד צ'ילה, כלכלן ומנהל מכירות בחברת [illegible] מפעיליה המרכזיים של הקבוצה, הצטרף מאוחר יותר. „הייתי חבר של"י, ולאחר שש"י התפרקה היתה לי ברירה או להתפרק ולהתייאש, או לעשות משהו אחר. באתי לפגישת הייסוד של „ארץ הצבי", שהיתה בבית הקבה"א. היו שם 220 פעילים. לובה לא בא. כאב לי שלא טרח לכבד אותנו, לשמוע את האנשים שהתקבצו סביב רעיונותיו. אבל, בעיקרון, אני לא מאמין במנהיגים, אלא ברעיונות ובתנועות. אני צריך את לובה כאיש, לא כמנהיג".

איציק בן אלי, יועץ כלכלי, גר בת"א. „במהירות גילינו שאנחנו מסתדרים מצוין גם בלי לובה. אולי עדיף שלא יהיה, שיישארו האידיאות והרעיונות. עצם חזרתו עלול אף להפריע, כי אנחנו קבוצה מלוכדת מאוד, עם רוח קרב [illegible] יחידה וכמי שאבדה לו רוח הקרב, שאינו מסוגל יותר להתמודד והוא עצמו טוען שאבדה לו רוח הקרב — הוא עלול לגרום להיסוסים, לנסיגה".

„אם אני לא יכול לתת לכם את האיש, אז קחו את השם שלי", אמר להם לובה, כשהרשה להשתמש בשם „ארץ הצבי".

חוטבי עצים ושואבי מים

ראשי הקבוצה, הטוענים שמתוך ששה־עשר אלף מצביעי „רף", לפחות חמשת אלפים ממשיכים אתם בדרך — חיפשו מסגרת ארגונית שמצד אחד תיתן להם חסות ובסיס, ומצד אחר תקבלם כקבוצה ייחודית ואוטונומית. מפלגת העבודה ור"ץ — סירבו. אנשי ר"ץ דרשו שלא [illegible] המפקד יתפרקו ממרכולתם; לא יותר „ארץ הצבי", כולנו ר"ץ — אמרו להם שם.

איציק בן־אלי: מסתדרים מצוין גם בלי לובה

במפלגת העבודה רצו מיד לנצלם כחוטבי עצים. [illegible] ארגוני מעולה, הראיתם זאת בבחירות. קדימה, תחלקו את [illegible] סניפי תל־אביב ותערכו שם הפיכה, תנקו שם את האורוות [illegible] עם מפ"ם המו"מ לא היה קל. אנשים צעירים, שלא גדלו [illegible] לא מבחינים בין מאיר, חזן ויורקס. אך מה שהכריע [illegible] הסכמת מפ"ם לקבלם כגוף אוטונומי, וברכתו של לובה [illegible]

יגאל וילפנר, [illegible], חבר מזכירות הקבוצה [illegible] השושבין העיקרי בשידוך: „הייתי פעיל ברשימת „רף" [illegible] כך גיליתי, שהשקפת עולמם ומערכת היחסים [illegible] בעצם זהה למפ"ם. לאחר היציאה מהמערך פעלתי למען [illegible] הזה, כאשר רשימות אחרות ר"ץ, המתקדמת, העבודה [illegible] ניסו למשוך אותם אליהם.

לובה נתן את ברכתו למגעים עם מפ"ם, בין היתה [illegible] שאילו היה חוזר לפעילות פוליטית היה עושה זאת דרך מפ"ם. „אם תבחרו בדרך זו", אמר להם, „אתן לכם את ברכתי". אנשים שמכירים את לובה יודעים לספר, שיש לו בטן מלאה גם על מפ"ם וגם על ר"ץ, אך בעיקר על העבודה — שדחתה אותו בגסות. „מפ"ם ור"ץ ניהלו נגדי בזמן הבחירות מלחמת חורמה, אך ר"ץ המשיכה במלחמה הזו גם משנפלתי שדוד ומפ"ם, לפחות, הפסיקה עם זה", מצטטים אותו. לכן אמר להם שר"ץ בשבילו היא יוק, וכי „לכן עם מפ"ם", הם גם יודעים, שאם היו הולכים לר"ץ לובה לא היה מאשר להם את השם „ארץ הצבי" והיה מנתק מגע.

צריך לכבוש קהל חדש

לא שבמפ"ם היתה הכניסה חלקה. קרב מר התנהל על איך ומה וכמה מקומות יקבלו במרכז ובריכוז. איך יפעלו ומה יהיה התקציב. אך תביעתם העיקרית נתקבלה: „איש לא ייקח מכם את השם 'ארץ הצבי'", התחייב לפניהם ויקטור שם־טוב. „תוכלו להמשיך להתקיים כקבוצה".

זה שנה פועלת הקבוצה בתוך מפ"ם. המאזן שלהם, לדבריהם — לא מעודד. רבים מהם יושבים על הגדר, אחרים התייאשו והלכו הביתה. האם יש כיסוי לכוונות הטובות, או שהעורקים כבר כל־כך צרים, ששום זרימת דם צעירה לא תיתכן בהם?

שרה: „ההתחלה היתה מלאת תקוות. הצענו פרויקטים בתחום החינוך והחברה שנתקבלו והתחלנו לעבוד. אך במהרה גילינו, שמערכת קבלת החלטות במפלגה היא נורא מסורבלת. יש במפ"ם כל מיני מערכות עדינות שמאוזנות אחת את השנייה, אך גם מנטרלות זו את זו. אני מבינה שזו מפלגה דמוקרטית, וכל דבר צריך לעבור ליבון, ויש כל מיני רשויות אבל המערכת היא כל־כך איטית ומיושנת ופרויקטים שאנחנו מנסים להזיז חייבים ללכת עד הסוף ומהר. כשמפ"ם היתה במערך היה זמן לשחק את כל המשחקים של שמאל וימין. כשאתה יוצא מהמערכת הזו וצריך לכבוש קהל חדש מכל מיני גוונים — שלחלקם מפ"ם זה סינית — פועלים, שכונות במצוקה — אתה צריך להיות דינמי, זריז, מגיב, מחליט. גיליתי שהסניפים רדומים, שהמערכת העירונית היא קשוחה, מיושנת, מסואבת אפילו. הכל רווי אינטריגות על רקע אישי, מאבקי כיסאות וכיבודים. מדברים כל הזמן על „פריצה החוצה", אבל המשחק הוא בתוך אותה מסגרת צרה וכל הזמן. צעירים שמנסים להיקלט בסניפים — נדחים. רק בגלל התמיכה שקיבלנו מן המרכז וההנהגה הצליחו חברים שלנו להיקלט בסניפים, הממשיכים כאילו המערך עדיין קיים, כאילו דבר לא קרה. אבל אני מאמינה בגרנות, בחנן ארז, שהם רוצים שינוי והם הולכים אתנו".

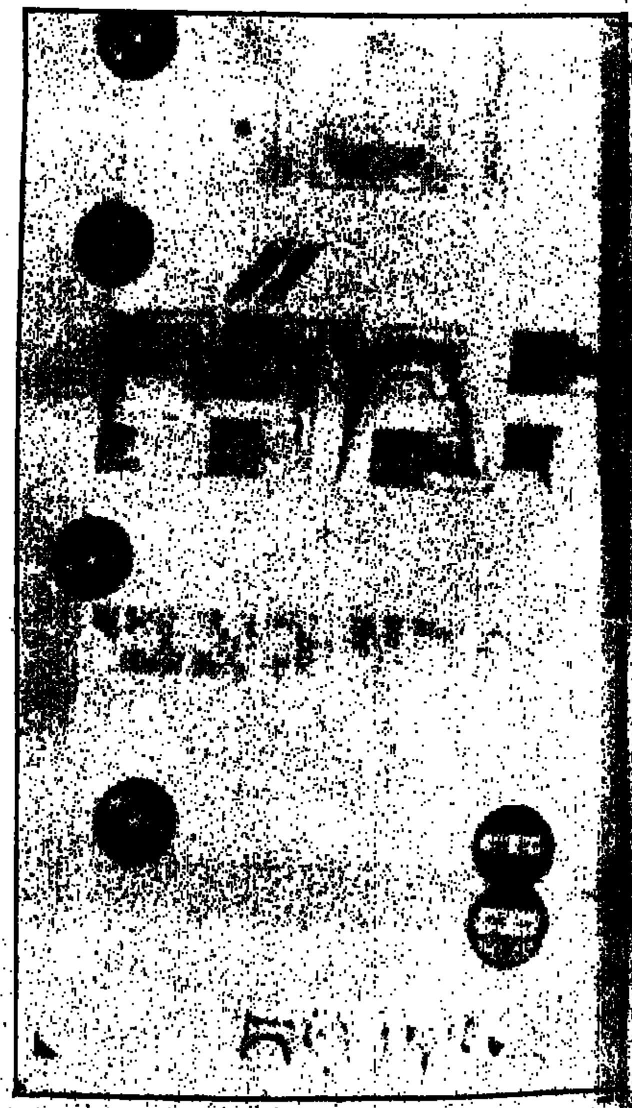

מיגל: „הגעתי לסניף מסוים בעיר די גדולה בשרון, ולא האמנתי למה שראיתי. כל סניף מנה אולי 15 פעילים, מתוכם 13 יושבים במזכירות... ויו"ר הסניף, אדם שאמור לייצג את מפ"ם באותה עיר, אמר לי שאם מפ"ם תלך לבדה לבחירות הוא לא יצביע מפ"ם. וזה מזכיר הסניף. מה שהם רצו מאתנו, בסניפים — שנהיה 'כוח עבודה זול', בשר־הפגנות. צריך להתחיל עצמה, להעמיד דוכנים, לעמוד ברוח ובשמש — נזכרים פתאום ב'ארץ הצבי'. מרימים טלפון: 'חבר'ה, צריך לעשות את זה וזה. יאללה...'.

לא לייחוס הם מוכנים, בכאב אומרת לי, לומר לך, שמצאו שמפ"ם דומה היום לזירת אגרוף, שני מתאגרפים, השמאל והימין, מכים זה את זה ובזה עסוקים כולם, עד שלא נשאר כוח וזמן למשהו אחר. אותם לא מעניין שמאל וימין וכל האיזונים; שיתנו להם לפעול, שיתנו להם לצאת עם „צוותא נעורים". שיתנו להם להפיח רוח בסניפים, שיתנו להם להפעיל את התכנית החינוכית „הפרויקט לדמוקרטיה".

אידאולוגיה וכיסאולוגיה

שרה: „אנחנו מצפים ממפ"ם שיתנו לנו צ'אנס. שיבינו שאנחנו באנו מתוך, איך לאמר, אידיאולוגיה. מודעות חזקה שדרך מפ"ם אפשר לשנות דברים בארץ הזאת. אנחנו לא פעילים מקצועיים. יש לנו, לכל אחד מאתנו, גם צורך להתקיים. שיפסיקו לנרב אותנו רק למה שנוח. שיבינו שאנחנו גם רוצים להשפיע, ואני אומרת זאת גלוי: יש לנו דיוויזיות. אנחנו מסוגלים להפוך את מפ"ם העירונית למנוף חברתי ופוליטי. אבל אם לא נוכל להמשיך — נמצא דרכים אחרות. יש גם גופים אחרים, לא חתמנו על חתונה קתולית. אני מקווה שלא נגיע לכך".

יגאל וילפנר: „אם הם לא ייקלטו — שום גוף כבר לא ייקלט במפלגה הזאת. זו האמת. בדרגת הנהגת המפלגה גילו כלפיהם פתיחות ונכונות מפתיעים: לא לכפות עליהם כניסה שלמה והתפרקות מידית. פתחו לפניהם תפקידים רגישים. אבל בסניפים הם נפלטים חזרה החוצה. בהתחלה היו תמימים, תמימות של תנועת נוער. סירבו לשמוע שהם צריכים לתבוע לעצמם מקומות במרכז ובריכוז ובוועדות. היתה להם דחייה מלשחק את כללי המשחק".

אבל הם למדו ומהר.

שרה: „בתוך זמן קצר מצאתי את עצמי, וזה כואב לי, עוסקת במשחקי מטבח וכיסאות, מתווכחת ומפשרת, במקום לעסוק בדברים חשובים.

הקשר של „ארץ הצבי" עם לובה עודו קיים אבל יותר כמעיין רוחני, לא בהתייחסות אופרטיבית. בהתחלה היתה נטייה חזקה לשאול מה לובה חושב ומה לובה אומר. היו „עליות לרגל". בהדרגה זה נפסק. למדו שאין זמן לחכות שלובה יתייחס, שלובה יהרהר. למדו לא לחכות לאישורים. ל„ארץ הצבי", נכון להיום, יש עשרה סניפים פעילים, מזכירות של 15 חברים ומין „קבינט" המורכב מכמה פעילים מרכזיים. אין הנהגה מוגדרת, ומי שחושב לתפוס טרמפ על הקבוצה מוצא במהרה שטעה בכתובת.

א.: „אנחנו רגישים לאנשים עם אמביציות יותר מדי חשופות. בא אלי יום אחד בחור צעיר, פעיל במפלגה אחרת, מספר שרוצה לארגן חוג של 'ארץ הצבי' עם שירה בציבור וכל מיני דברים יפים. דרישתו היחידה — שנשריין לו מקום ברשימה לכנסת אם נצא לבד... אדם כזה, עם נטייה כל־כך בולטת לכיסאולוגיה לא עובר אצלנו את המסננת".

רוח גדולה לא באה למפ"ם עם „ארץ הצבי". האלפים לא נהרו. אך גם המאות שבאו מלאי רצון טוב — עדיין לא נקלטו. וכשמדובר על היבטים פרסונליים — ברחל בתך הקטנה — הם מוכנים להעיד שהם „מאחדים את מפ"ם"... פעיל מרכזי: „כשאיציק בן־אלי הגיש את מועמדותו לוועדה המרכזת, התחילו לבוא משלחות מהשמאל והימין בתחינה שיסיר את מועמדותו... את כל האיזון המורכב והעדין שנבנה במשך חודשים בעמל כה רב, בחדרים אפופי־עשן — הרסנו... ממש 'איחדנו' את מפ"ם מחדש...".

פעיל מרכזי אחר בקבוצה, אדם שהלך עם לובה את כל הדרך, אומר את הדברים בחריפות יתר: „מפ"ם עומדת כיום במצב של „להיות או לחדול". לדאבוני, במפלגה לא מבינים את חומרת העניין. בבחירות הקרובות מפ"ם עלולה ליהפך לזיכרון היסטורי. מפ"ם חייבת היתה כבר שלשום, להגדיר מיהו קהל היעד שלה ומהי ומה הם הפעילים אשר יניעו את מערכותיה. לצורך כך, מפ"ם חייבת להכריז על 'שנת חירום' — ואני מתכוון לכך. לנקות את מערכותיה מכוח אדם עודף. ומשיקולי כיתתיות ואיזון. עליה להביא מומחי תקשורת, ארגון, חברה וכלכלה ולגייס את השמנת הארגונית־פעילותית בקיבוצים (ויש כזו) לשנה של פעילות.

„מפ"ם חייבת להפוך למפלגה פוליטית, שעיקר מטרתה כיום, בטווח הקצר והבינוני, להגדיל את מספר מצביעיה. כל שאר הפעילויות, חינוך, תרבות, הצגות, בידור, נושאי־דגל, הופכים כמעט לשוליים במאבק שכזה. אם מפ"ם תיעלם, אין משמעות לאיזון בין שמאל לימין, „העמק" מול „איחוד השמאל", צעירים מול קשישים ושאר כיתות.

„באשר ל„ארץ הצבי", אנו בקבוצה עומדים בפני מפנה והחלטה. באנו למפ"ם לפעול ולהשפיע. אנו פועלים, אך איננו משפיעים. לא כל־כך בגלל צרות עין וקנאה, כמו בגלל העובדה שמפ"ם עצמה מבולבלת, חסרת כיוון, ואינה יודעת לאן פניה. אם בקרוב לא תחליט מפ"ם על כיוון ברור, על מגמת הישרדות ברורה, רוב אנשי „ארץ הצבי" יפרשו. חלקם ייקלטו, קרוב לוודאי, באכסניות אחרות, ורובם יילך הביתה.

„ארץ הצבי", שנה לשידוך עם מפ"ם. הסיכוי עוד לא הוחמץ, אבל ממשיכים לשבת על הגדר.

מיגל ביק: יו"ר הסניף לא יצביע מפ"ם

„מצבור של רצון טוב ונכונות"

עם מזכיר המרכז חנן ארז

ראיתי, אישית, חשיבות עצומה בקליטת הקבוצה. מערכת הבחירות האחרונה נגמרה במחלוקת קשה ועצובה עם לובה ובצלקות שלו ושלנו. התכוונו לשבץ אותו במעגל המרכזי של מפ"ם, אך זה לא הסתייע. לאחר הבחירות חידשנו אתו את הדיאלוג. הצענו לו, על רקע חילופי הגברא במפלגה, להיות אחד המזכירים, פונקציה של מזכיר חברתי, לעמוד בראש הפרויקט החינוכי של המפלגה — „צוותא נעורים". אך הוא אמר לנו שהתחייב לעבודה חינוכית בשדרות וביקש „לא עכשיו". הוא העריך מאוד העובדה שפנינו אליו והמליץ לקבוצת הפעילים שהלכה אתו להצטרף אלינו. אלה אנשים, ברובם חברי מערך לשעבר, קבוצה איכותית מאוד, מגובשת מאוד, בעלי מודעות חברתית ופוליטית. אמרנו להם שהמבחן שלהם הוא לא אם ישתלבו במרכז, אלא אם ישתלבו בסניפים. ישנו אותם מבפנים. כי הסיפור של הסניפים במפ"ם הוא סיפור קשה. קשה להבקיע אותם. והם לא ערוכים לקלוט אנשים מסוגם.

המפלגה עוברת היום תהליך של בריאה, ממש בריאה מחדש. המפלגה „נפלטה" לעצמאות ואין כאן אפשרות לקיצורי דרך. זו מפלגה שיצאה אומללה, מוועידה אומללה, שלא הוכרע בה דבר ואלה לא תנאים אופטימליים לקליטת קבוצה חדשה. קליטה, שמעצם טבעה כרוכה גם בנושאים פרסונליים ובנושא זה יש הרבה אורדנלין ברם. יש למפ"ם בעיות אמיתיות שלא מקלות על הקליטה. כבר שמונה שנים לא נבחרו מוסדות במפ"ם. שמונה שנים שלא נבחרה מזכירות במפלגה. למרות כל זאת, כולנו, החל בוויקטור, בחייקה ובי, כמזכיר המרכז — פתחנו הדלתות לרווחה לקבוצה הזאת. ובמהרה גילינו, לשמחתנו, שהם היסוד הכי אנרגטי, הכי פעיל. בין בהפגנות, בין בחלוקת חומר או בפעילות חינוכית. לעומת זאת, הם חבורה מאוד רגישים, לא משופשפים, שלא חיו חיים מפלגתיים ואינם יודעים שהם לא תמיד נופת צופים. גם לא במפ"ם. החוויה של „רף" שהם עברו יחדיו — אינה דומה לחיי מפלגה יומיומיים. ויש גם אצלנו אנשים שלא אוהבים צנחנים. לא מקבלים בעין יפה את העובדה שנתנו להם מעמד מועדף.

אני חושב, שאת התרומה שלהם עדיין אי־אפשר למדוד בהמונים. אבל הם פתחו לפנינו רשת ענפה של קשרים עם אנשים, רבים במגזר העירוני, בעיירות הפיתוח, בכפרים ערביים. הם העבירו לרשותנו את האשראי והאמון שהיו להם שם, ניקזו אותם אלינו.

נכון, לא פעם אנשים חדשים מסוגם נופלים קרבן לצרות־עין ולמחלוקות הקיימות בסניפים. אני יודע שיש לנו בעיה עם הקליטה שלהם בסניפים, ואני רוצה לומר זה לכל החברים שקיבלנו גוף עם מצבור של רצון טוב ונכונות. נרצה לדלות ממנו — נרוויח, ולא — יילכו לכתובת אחרת, ואני מאוד אצטער על כך.

והגזל נמשך

מאת פנחס ענברי   צילם בועז לניר

כפר בידיא בנפת טול כרם, כמשל וכזירת התמודדות על אדמות הגדה בין יהודים לערבים. הערבים מתלוננים על נישול באמצעות זיופים, ובעזרת – ערבים. החקירות, לדעתם, מתנהלות בעצלתיים. שכנות טובה לא תצמח מכאן ושכנות טובה פירושה יותר ביטחון דווקא

בדרך אל הכפר בידיא

על האדמות השנויות במחלוקת. ראשון מימין עבד אל-כרים אל-אקרע שאביו נהרג במקום ה...

את היום המר והנמהר במאי 1983 זוכרים היטב בכפר בידיא, נפת טול כרם. זה היום הטראגי בו מצא את מותו אחד משוטרי משמר הגבול, אברהים אל-אקרע כאשר קם להגן על אדמתו. ביום הזה באו לידי התגלמות קטלנית כל התרעומות המבועבעות שנודעו אחר-כך בשם „גזל האדמות בשטחים" — „גאולת קרקע" שנפלו לה קרבן פלחים ערבים, לצד חולמי חלומות ישראלים שביקשו „איכות חיים": חמש דקות מכפר סבא: — זיוף והונאה, לחץ ואיומים, התעלמות מצווי בית המשפט ומעל לכל — חשד כבד מאוד של התייצבות גורמים רשמיים לימין הגוזלים, ונגד הנגזלים. מותו של אברהים אל-אקרע עבר בישראל במעט ללא תשומת לב. שמו בוודאי אינו מוכר לרוב הישראלים. אבל בגדה האיכר העקשן הזה הפך לסמל של הגנה על האדמות. בכפר מדברים עליו כעל „שהיד" — כמי שנפל במערכה.

על אירועי אותו יום מספר בנו, עבד אל-כרים אל-אקרע: „שמענו כי דחפורים ישראליים הגיעו אל אדמותינו והתחילו להרוס את החלקות. כולנו רצנו לשדות לעצור את העבודות. בא לקראתנו מנהל החברה הישראלית „גל" ואבא צעק אליו: ומי מכר לך את אדמותינו? תסתלקו מכאן! הישראלי הזעיק את משמר הגבול והם הכו את אבא והוא נפל על פניו. כאשר קם מתנודד, והתקרב בחמת זעם אל החיילים, הם פתחו באש, אבא נהרג ושניים אחרים נפצעו.

למען האמת הדחפורים לא נפלו על הכפר כרעם ביום בהיר, אבל הכפריים גם לא חיכו להם. היו כוריהם צווי בית משפט האוסרים לעבוד במקום. עוד לפני כן נודע לתושבי הכפר כי אדמתם נמכרה. ממודעות „רישום ראשון" שהתפרסמו, כפי שמחייב החוק, בעיתון הישראלי בערבית „אל-אנבאא". משרד הטאבו בטול כרם הודיע כי בעלי החלקות מתכוונים להעביר את הרישום בטאבו על שמות אחרים. ההודעה הזאת נועדה לאפשר למי שמערער לפנות לערכאות. ומכיוון שבעלי הקרקע הופתעו כאשר שמם הוזכר כמי שמתכוונים למכור את אדמותיהם, הם פנו אל בית המשפט הערבי בשכם, ובית המשפט הוציא צו האוסר לעשות כל עבודה באדמות השנויות במחלוקת. אבל לא בית משפט ערבי יפריע ל„גאולת קרקע" עברית, והחברה התחילה לממש את זכויותיה באדמות.

כאשר נופפו עורכי דינים הנרגשים של הכפריים בצווי בית המשפט לפני קציני משטרת טול כרם, הם זכו למשיכת כתף אדישה.

העורך דין נידאל טה משכם אומר: „לאחר שמשכו אותנו פרק זמן ארוך, הודיעונו כי קיבלו הוראה לא להתערב".

לעומתם, חברת „גל" זכתה לאוזן קשבת — ומיד לאחר בקשתה הופיעו שוטרי משמר הגבול, והדברים נתגלגלו איך שנתגלגלו — כמותו של איברהים אל-אקרע.

על אירועי אותו יום מספר בעל קרקעות אחר, פאייק רידא: „מנהל החברה הישראלית אמר לנו: אם לא תמכרו — או שתלכו הביתה או שתלכו לכלא. לא מכרנו, ולא הלכנו הביתה, לפיכך הלכנו לכלא. פאייק רידא וחבריו ישבו בכלא פארעה זמן די ממושך: כחודשיים מ-20 במאי עד 18 ביולי 1988. מן החקירת עד למעצר עברו, אם-כן יותר משבועיים, ולא היה אפוא, קשר ישיר בין „ההתפרעות" של הכפריים על אדמות המריבה, לבין המעצר. פאייק רידא יודע מה היו הסיבות האמיתיות. הוא טוען, כי סיבת המעצר היתה ללחוץ עליהם למכור את אדמותיהם. הוא גם נוקב בשמו של קצין משטרה בתחנת טול כרם, שאמר להם כדברים האלה: „אולי באמת לא קיבלתם כסף כדי למכור את אדמותיכם, ואולי באמת נכונים דבריכם כי המסמכים זויפו, אבל כדאי לכם למכור ולהיפטר מהעניין". אותו קצין נעצר כאשר התפוצצה פרשת גזל הקרקעות, אבל שוחרר אחר כך.

„עמק האש" או אלקנה ד'

לא רק אותו קצין, שוחרר, אלא גם שניים ממוכתרי הכפר מ.ס. וס.ש. — ועם שחרורם נראה היה כאילו ההיסטוריה חוזרת על עצמה — וגזל הקרקעות נמשך.

כזכור, על פי החוק, לפני שרושמים אדמה בטאבו יש לפרסם על כך הודעה בעיתון נפוץ. ואכן, באוקטובר השנה, פרסם העיתון המזרח ירושלמי א-שעב מודעות תמימות למראה: תשעה מתושבי בידיא הודיעו על כוונתם לעשות „רישום ראשון" על שמות אחרים.

מקומות כמו: כפאייף עמאר, א-סוואפת או „עמק האש", אינם אומרים הרבה לישראלי הרגיל, וגם לא לערביי השטחים, אבל מקומות אלה הם היום מרכז מעייניהם של תושבי בידיא — שכן אלה שמות חלקות העומדות להפוך ל„אלקנה ד'", אם יושלם תהליך הרישום הראשון.

תושבי בידיא משוכנעים — מישהו בישראל החליט להשלים את מלאכת רישום הקרקעות, חרף שערוריית [illegible] הקרקעות, וחרף החקירה המשטרתית כדי שאלקנה ד' תצא [illegible] השרטוטים להיות התנחלות של ממש על אדמותיהם.

העורך דין נידאל טה מצביע על דבר תמוה בפרסום [illegible] בא-שעב: שמות המוכרים ומספרי החלקות תואמים את [illegible] הישן באל-אנבא, שלוש שנים קודם לכן, אותו פרסום שהוליך [illegible] שרשרת האירועים שהביאו למותו של איברהים אל-אקרע. אבל הבדל אחד מוזר יש בכל זאת. בין שני הפרסומים [illegible] הגדלים השונים של החלקות. הבדלים אלה אינם בהכרח [illegible] של טעות בחשבון, והם מחזירים אותנו לאחת השיטות של [illegible] הקרקעות — ל„נפח" שטח אדמה שהצליחו לשים עליו [illegible] אם במכירה אמיתית או ברמאות, אבל ברישומים להגדיל [illegible] שטח החלקה כדי לבלוע באותה הזדמנות גם את [illegible] השכנים. רק עבודה רשלנית מאוד של מחלקת המדידות [illegible] לאפשר טעויות כאלה. נידאל טה אומר כי כעת אין מקום [illegible] או שהרישומים ב-1982 היו נכונים, והרישומים היום מוטעים [illegible] להיפך, הרישומים היום מוטעים ואז היו נכונים. מישהו [illegible] בגדלי החלקות.

בכפר בידיא גם קושרים בין חידוש תהליך הרישום הראשון לבין שחרורם של שני המוכתרים, אחד מהם הוא ראש המועצה הכפרית. במנהל האזרחי דוחים זאת בכל תוקף.

שאלנו: האם העובדה שהמוכתאר היה עצור, והפגיעה הציבורית נכתמה, ועוד בעניין כליכוי הגיש, אין בכך כדי לפסול אותו ממשרה ציבורית, אפילו הוא נקי?

לדעת המנהל האזרחי, מכיוון שהחקירה נגהו לא [illegible] דבר, אין סיבה לשלול ממנו את המוכתארות, או לפסול [illegible] מראשות המועצה הכפרית.

החשדות למעורבותו של המוכתאר מספר דיאב עבד [illegible]: „כאשר מתה הזקנה אשתי בא אלי המוכתאר ואמר: תן [illegible] תעודת הזהות שלך כדי שאוציא לה תעודת פטירה. הוא [illegible] את התעודה שלי שלושה חודשים כאשר לחצו עלי למכור [illegible] רציתי, והתעודה היתה אצל המוכתאר. אתה יודע למה [illegible] זרקו לי את התעודה בחצר באישון הלילה, אבל האדמה [illegible]

270 דונם הפכו ל-41

יוסף אל-קלם הוא מבעלי הקרקעות ששמם [illegible] בפרסומי אל-אנבא לפני שלוש שנים, ובעת [illegible] שעב, ואז צוין השטח ב-270 דונם, היום — ל-41 [illegible]

שלו מתחיל במרס 1981, כאשר בכפר עדיין לא חשדו במוכתאר שהוא משתף פעולה עם החברות הישראליות. עדר כבשים עלה על אדמותיו והשחית את היבולים. הוא מיהר אל המוכתאר שיעזור לו, וגילה אצלו נכונות יוצאת מן הכלל. המוכתאר לקח את יוסף אל-קלם לעורך דין בקלקיליה, שיתברר לימים כמי שעומד בראש רשת הזיוף וההונאה. העורך דין החתים את יוסף אל-קלם על מסמכים, „כדי להגיש תביעה משפטית" נגד משחית יבוליו. ליוסף אל-קלם לא היתה אפשרות לבדוק על מה חתם, כי אינו יודע קרוא וכתוב.

לדעת תושבי הכפר, שחרור המוכתאר מן הכלא, וחידוש המאבק על אלקנה ד', אינם מקרה. הראיה — מאז חזר המוכתאר תכף גל המעצרים של צעירים תושבי הכפר, ודווקא המשפחות המסובכות בפרשת הקרקעות. בכפר אומרים כי זהו ביטוי לחידוש הלחצים מצד המוכתאר והשלטונות על התושבים, להשלים את המלאכה שנקטעה עם פרוץ השערורייה בישראל. לכותב שורות אלו קשה מאוד לקבל טענות אלו. יותר נראה כי גל המעצרים בקרב הצעירים, בני המשפחות של אויבי המוכתאר, קשור בידיות שנורו באישון לילה על ביתו של המוכתאר, וזמן קצר לאחר ששוחרר. טבעי שהחקירה תתמקד אצל אויבי המוכתאר; בכפר רווחים השערה זאת, אין לאיש נשק חוץ מן המוכתאר ואנשי אגודות הכפרים, הם ירו את היריות בפרובוקציה שתאפשר את המעצרים, כדי לחדש דרכם את הלחצים למכור את האדמה — כך אומרים הכפריים. ובכל זאת עדיין קשה לקבל טענות אלה. שירותי הביטחון לא מתעסקים בענייני אדמות. יש להם משימות הרבה יותר חשובות. אבל בכל זאת, בכפר בידיא באה לידי ביטוי אחת מאפיינות הביטחון החשובות — מצב הביטחון אינו פונקציה של אמצעי ביטחון, אלא של מדיניות כללית. המאבק על האדמות בכפר הרע את ביטחונה של מדינת ישראל. עצם העובדה כי מעצרי הצעירים בכפר הם מתוך המשפחות שנפגעו מגזל הקרקעות, יש בה כדי לתת תשובה על המניע האמיתי לתופעה של התגייסות צעירים רבים לפעולות חבלה נגד ישראלים; מדיניות ההתנחלות האגרסיבית היא שהרעה את מצב הביטחון בשטחים.

„כפאייף עמאר" או „אלקנה ד'" — אינה רק שאלה הנוגעת לכפר בידיא ולמתנחלים שלידו, אלא בביטחונם של ישראלים ופלשתינים רבים, שאפילו לא שמעו את שמות המקומות האלה מימיהם.

עורך דין נידאל טה: השלטונות עובדים ברצינות אבל לאט מדי

דיוקנו של מוכתאר

[illegible]

היום את האדמות לשטר של איברהים אל-אקרע — הוא שלה. [illegible]

[illegible]

החקירה המשטרתית, אומר [illegible] הנחות, עוד רציניות, אבל מעט מדי, ובקצב איטי מדי. ואין בכך פלא — גם המשטרה מונה חמישה חוקרים בלבד, ואין הם מסוגלים להתגבר על החומר העצום. [illegible]

[illegible]

הלו... חותם

אשליית העצמאות

מאז שמפ"ם החליטה לעזוב את המערך בגין הצטרפותה של מפלגת העבודה לממשלת אחדות לאומית, לא פסקו פניות של חברי כנסת ממפלגת העבודה אל מפ"ם, כי תחזור למערך ולתנועת העבודה. על כל הפניות האלו היתה התשובה — נייט!

למה התשובה השלילית העיקשת? לפי השערתי השיבה אל המערך תתפרש כהודעה במשגה הפילוג, שגרם נזק למדינה, החליש את מפלגת העבודה בתוך הממשלה, וגרם לאיבוד כוחה האלקטורלי של מפ"ם. הודאה במשגה עלולה גם לפגוע ביוקרתם של מנהיגי מפ"ם.

מפ"ם, במקום לענות על פניות של חברים טובים ומכובדים אלה, הוסיפה אשליית־שווא על חטא הפרישה, באשר בזבזה שנה תמימה על ויכוחים עקרים עם ר"צ, כדי להתאחד אתם. ולבסוף — כאשר מרכז מפ"ם התכנס כדי להחליט על רשימה משותפת עם ר"צ לקראת הכנסת הי"ב, נודע לפתע, כי ארבעים ושמונה שעות קודם לכן ניהלה ר"צ מו"מ עם "חתן" אחר, עם "שינוי"...

למה היגררנו אחרי ר"צ? האם מפלגת העבודה אינה קרובה לנו מכל הבחינות, ובעיקר כאשר חברים בה חברי התק"ם? הלא אלה הם בני־הברית הטבעיים והקרובים ביותר לנו.

למה מחכים? האם לסקרים גרועים יותר? בעיית מפ"ם מתגמדת בעת לקראת הסיכוי לשלום עם ירדן. מי יודע האם תהיה עוד מעט שעת רצון מצד המצרים ומצד המלך חוסיין לעשות אתנו שלום? מי יודע, האם נשיא אחר בארה"ב ירצה להגיש סיוע מרבי במהלך המו"מ על שלום? שעון החול של ראשות הממשלה של פרס אוזל והולך...

ומנגד, אורב הליכוד על כל צעד ושעל, כדי להכשיל את פרס בדרכו לשלום. הם מפיצים שמועות מרושעות, כדי להביך ולהכשיל את ראש הממשלה בדרכו לשלום. אם כך, בזמן שפרס עדיין ראש ממשלה, לא קשה לתאר מה יעשו שמיר ומרעיו כדי שיגוזו חלומנו לשלום.

בשעה היסטורית זאת, הנושאת בחובה תקווה גדולה, אם תוחמץ, חלילה — יש סכנה לקיומנו. האם תימצא מפ"ם בשולי האירועים, ולא תחזק את המערך על־ידי צירוף שש המנדטים שלה?

אריה חללי
כפר מסריק

טכניקה משוכללת ורצחנית

עודד ליפשיץ כותב ("חותם", 46) על "סכין בגב השלום", כבר נאמר שחצי־האמת גרועה משקר. באותו תאריך פרסם ד"ר אמנון קפליוק ב"ידיעות" תיאור אמיתי למה גרמה בדיוק הפצצת חיל האוויר שלנו בתוניס. אני מצטט: "טילים הכותשים את המטרות האבן, הברזל, העץ, כל מה שמצוי במשרד, ומסבים לאבק... האנשים שהיו בבניינים שנפגעו נקרעו והוטחו עד לבלי הכר... כמה מן הנפגעים הוצאו מתחת להריסות, כשהם נראים בריאים ושלמים, מספר לי המלווה. בעבור חצי שעה הם התעוררו, צנחו ומתו. האיברים הפנימיים שלהם התפוצצו, כנראה, בגלל הודף העצום שיצרה הפצצה" וכו' וכו'.

"על המשמר", כמובן, לא שרה לספר לקוראיו שום פרט מפרטים אלה. וגם לא "חותם". [illegible]

ישראל שחר
[illegible]

לא רק ערבים רצחו

[illegible]

שמאל מלוכד, יעד מרכזי

תגובתו של אלישע שפירא לראיון עם זאב שטרנהל ("חותם", 48) מזכירה את התנהגותו של האיש, שהביאו לו מראה, לאחר שזמן רב הסתכל נכוחה בראי, משהסתבר לו שאין פניו נלבבים כמו שחשב, ניפץ, בכעס, את המראה. והרי גם אלישע מודה, שאפשר להוסיף ולגרוע לרשימת הטענות של פרופ' שטרנהל, משמע אין אלה דברים בעלמא. וכמובן, אין להבין את ההתרגשות הרבה שאחזה במחננו למקרא דברי הביקורת הנוקבים של שטרנהל, אלמלא היה בהם כל כך הרבה מן האמת. אפשר היה כמובן לבחור במלים פחות נוקבות ומייסרות, אך אז גם מידת הזעזוע, שהיא תנאי להתנערות ומפנה, היתה קטנה הרבה יותר.

ועוד שלוש הערות קצרות לאלישע שפירא: א. אין טעם "להתפלסף" על "שמאל ישן" ו"שמאל חדש". יש צורך להבין שאין סתירה בין בניית "שמאל חברתי" אותנטי, בכל חלקי האוכלוסיה, כולל עיירות הפיתוח וציבורי העובדים השכירים, לבין גיבושם של שכבות בינוים, אינטליגנציה, נוער וסטודנטים תחת דגל השמאל הציוני־סוציאליסטי היוני. אלה וגם אלה הם "אוכלוסיות מטרה" שלנו, כלומר, מעגלים משלימים ולא חלופיים.

ב. את הקולר באי־הצלחת מפ"ם עד כה (וגם בכשלון התלכדות השמאל) אין לתלות רק באחרים, אלא גם בנו. הנוהג להאשים רק את זולתנו, מבלי לפשפש באומץ־לב גם במעשינו ובמחדלינו, הוא נסוג וניוון.

מכל מקום, כאשר שולמית אלוני מכריזה, בוועידת ר"צ, שהיא שמאל וש"אין לפחד להיות שמאל", ובשיומו שריד, בשבע, בהתחייבות אישית, ש"בבחירות הבאות נלך ביחד", ואחרי כך גם החליט מרכז מפ"ם כמעט פה אחד (ב־9.85) — במצב כזה ימהר אלישע להדביק לעולתו תוויות של ימין. וזוהי הדבקת תוויות שנודף ממנה ריח של התנשאות מיותרת.

גם לי יש ביקורת לא מעטה על ר"צ, במיוחד בתחום החברתי־כלכלי (וגם ביחס של חלק מהם כלפי מפ"ם), ובכל זאת, אני משוכנע, שהצורך להקמת חזית כחולית משותפת בין מפ"ם, ר"צ ושאר חלקי השמאל הציוני־סוציאליסטי היוני הוא יעד מרכזי של מפ"ם וכך גם מפ"ם החליטה. ג. אין ויכוח במפ"ם שיש צורך בשותפות במתכונת זו או אחרת, בתנועת העבודה הכוללת גם את מפלגת העבודה, אך לא ברור לי, אם אלישע הסיק את לקח שני העשורים של השותפות במסגרת המערך ובשלון השותפות הזו.

בשלון זה מחייבנו להבין, שהשותפות ההכרחית בעתיד, בינינו לבין מפלגת העבודה, תיתכן אך ורק כשותפות בין שני כוחות עצמאיים והולכים בנפרד בבחירות, ומתמודדים על קולו של הבוחר (אם ברצוננו בכלל להשפיע במשהו) וזאת תוך כדי שותפות בינינו לבין מפלגת העבודה נגד הליכוד והימין כולו.

נחום שור
[illegible]

הפנים האבודים

רק לאחר קריאה חוזרת ושנית בראיון של עודד ליפשיץ עם אלעזר גרנות "מקים עצמאית ולא מדיר של השמאל" ("חותם" 47) הבנתי עד כמה המציאות קשה ומה [illegible] — איך.

מפ"ם נבגדת כבודה אשר נמאס לשחק בה [illegible]

עם אחד!

ההיסטוריה היא תמיד צעירה

מיכאל הרסגור

השנאה והכעס

הקוראה, דקלה וייצמן ("הלו... חותם" — חותם 47) מתלוננת על "השנאה והכעס" אשר ברשימותי. ב"חותם" 46 התפרסם מאמר של פרופ' שטרנהל על מצבה הנוכחי של מפ"ם. הנני קושר מכתבה של דקלה וייצמן עם מאמרו של שטרנהל בכפיפה אחת: מצבה של מפ"ם הוא כפי שהוא, כי מפלגה זאת שכחה הן את השנאה והן את הכעס. השנאה, חברה וייצמן, היא בין המניעים הראשיים של ההיסטוריה. ללא שנאת העריצות, לא היו פורצות המהפכות אשר שינו את פני העולם. ללא שנאת הגלות לא היתה קמה התנועה הציונית. ללא שנאת הגזענות לא היתה מתפתחת התנופה האנטי־קולוניאליסטית. ללא שנאת השקר והצביעות לא היה קם המדע המודרני. מגליליאו ועד דרווין, ואחריה, היו גדולי המדענים עסוקים בפולמוס מתמיד עם כל מיני יצורים נלווים אשר האמת הפריעה להם. אילו מפ"ם היתה פחות מגוהצת ומעונבת (אם כי ראשיה אינם עונבים עניבות) ויותר שונאת את הניצול, הרמאות, הכפייה, האוליגארכיה, ויותר נותנת ביטוי לשנאה זאת, היא היתה מכניסה עשרות ח"כים לכנסת בבחירות הבאות. כמה היא תכניס עתה, בזכות אי־השנאה, בזכות ההתאפקות, בזכות הצניעות, בזכות ההסתפקות במועט, בזכות אי־הפעילות הדינמית נגד העריצות האורתודוקסית? הקוראת וייצמן — יחד עם כולנו — עוד תראה.

וזה הדין לגבי הכעס. איך יכול סוציאליסט חילוני לא לכעוס, כל־כולו, למראה צעירים היורדים מן הארץ אחרי השלמת שירותם הצבאי — כי אין להם פתרון לא לבעיית הדיור (והנישואין), לא לבעיית התעסוקה, וזאת כאשר מיליוני דולרים מתגלגלים אל עבר הישיבות, גם הפרוטיות, אל עבר גוש טפילים המתקרא גוש אמונים, אל עבר שרים וח"כים ומנהלים כלליים מיוחסים, הזוכים לטיפול רפואי ונסיעתי־אריסטוקראטי על חשבון שאר הציבור? אם תופעות כאלו אינן ממלאות את הח' וייצמן בכעס ובשנאה, הרי היא סוציאליסטית קרה במיוחד: פריג'ידרים מכל העולם, התאחדו! הסיסמה המפורסמת של המהפכה הצרפתית — "חופש, שוויון, אחווה" — נבעה לא מגישה סנטימנטלית לערכים נעלים אלה. היא נבעה מן הכעס והשנאה למשטר הישן, אשר מנע את יישומם בחברה. גם אנו, עם המשטר הרבני המעיק עלינו, עדיין לא זכינו לא לחופש, לא לשוויון ולא לאחווה. אין חופש במקום בו שוררת כפייה אורתודוקסית. אין חופש במקום שאי־אפשר להיוולד, להתחתן, להתגרש או להיקבר ללא פיקוח המוסדות האפלים; אין שוויון במקום שם רבבות עריקים נהנים מהבטחת קיום פיסי וממכלול הזכויות האזרחיות, בישיבותיהם האנטי־ציוניות והאנטי־לאומיות, בעוד שמאות אלפי ישראלים צעירים, המשרתים בצה"ל — הם נטולי פתרונות קיום אחרי סיום שירותם; אין שוויון כאשר הזרמים הדתיים הגדולים של היהדות אינם מוכרים, ואינם זוכים לאותו מעמד, כמו הזרם הקנאי והמוגבל (רוחנית ותרבותית) של האורתודוקסים. אין אחווה כי מעמד האצולה היהיר והשחצני זוכה להטבות מפליגות בענייני בריאות, הכנסה ובילוי בחו"ל, על חשבון ציבור ממנו גוזלים את מה שהשקיע בקופות־החולים השונות; דמות כמו ד"ר בורג הוא שערוריה ציבורית המהלכת על שתיים וחובשת כיפה; השר שריר ואשתו הם שערוריות שעדיין אינן חובשות כיפה. אם הקוראת וייצמן אינה מתמלאת כעס ושנאה מול כל התופעות הללו, ייתכן שמאחורי שמה מסתתר קרחון מן הקוטב הצפוני (או הדרומי) אשר כתבה למערכת "חותם" בשם מדומה. האם הקוראת וייצמן אינה יודעת שאין שוויון היכן שמסרבים להכיר ביהדותם של יהודים שחורי־עור רק מפני שהם שחורים? האם אין הקוראה מתייחסת בכעס ושנאה לגזענות הרבנים הראשיים, המשניים והשלישיים, בתוספת כל דגי־הרקק הרבניים האורתודוקסיים? האם היא אדישה לגבי אלה המונעים את השלום עם השכנים, ודנים את הדורות הבאים למלחמות אין־סוף?

הסופר האנגלי תומאס פולר 1608־1661 העיר ש"השנאה היא בין שרידי הנשמה; אדם שאינו יודע לשנוא הוא נכה רוחני"; המלכה אליזבת הראשונה, שהיתה ללא־ספק חכמה יותר מאליזבת השנייה, סברה ש"השנאה עושה את בני־האדם רוחנים יותר". האם הקוראת וייצמן אינה זוכרת את הציווי "שנאו רע!" "תהילים, צז, י"; האם שכחה שכתוב "עושה סטים (מעשים רעים) שנאתי" (תהילים, קא, 3)? האם עלי להזכיר לה פסוק נוסף בו מתייחס בעל התהילים לשונאי הטוב: "הלא משנאיך... אשנא. ובתקוממיך אתקוטט" (שם, קלט, 21־22). ד"ר שמואל ג'ונסון (1709־1784), מנסח המילון המפורסם, אמר על אחד מידידיו, אהובי נפשו: "הוא איש לפי דרישות לבי: הוא שונא את הטיפשים, הוא שונא את המנוולים, הוא שונא את הליברלים (תחשבו על שריד ומורעי — מ.ה.) הוא שונא בכל לבו". כי האמת המתוקה היא, שמי שאינו כועס גם אינו מעריך את השלווה ואת הפיוס; ומי שאינו שונא גם אינו אוהב. על מפ"ם אפשר להגיד שהיא הצטיינה בכל שנות קיומה בהיעדר טוטלי של אפילו שמץ כעס או שנאה — והתוצאות מונחות לפנינו.

עירא דביר

מנדל מרגל אחר בתו של הגביר

לבתו של הגביר יש שדיים תפוחים
שדיים יפים, חצופים וזקופים,
והגביר מסתירם בשבעים צעיפים
אך יודעי ח"ן אומרים – הם גמישים ושזופים.

ומנדל בן הרצל, אביון מדופלס,
פושט יד קצת פה, פושט רגל שם,
ולמנדל יש בת – כפתור פרח וציץ,
וגם לה זוג שובב וראוי להציץ.

ולמנדל חבר – זהו סם הנדבן –
שתורם לקבצן (ברוחב־לב, כמובן)
ובשכר תאתנן כל אימת שחפץ
הוא על בת הקבצן מדלג ומקפץ.

ובחלוף בת הגביר מול מושב קבצנים
מנדלנו חוזה לו חלום תרמנים,
אך חלום הכבשים הוא ממש לזאב
וכשדוד סם זולל נשאר מנדל רעב.

* * *

אך בוקר אחד מנדל קם ועשה –
הוא אמנם לא טרף אך ביקש נגיסה,
הוא חיפש משרת, איש בקי ומכיר,
שיספר לו פרטים על אותה בת הגביר.

"נו, ספר לי חבר על אותה תעלמה
ותאר בפרוטרוט כל חמוק ופטמה,
בלילות על עיני לא תיפול תרדמה
עד אכיר כל קימור, משולש וגומה."

אך נודע הדבר וסקנדל התעורר –
איך העז הקבצן לחמוד בת חבר,
ואם יגיד מי: "רגע, רגע, גם הגביר לא צדיק!"
אז יסלח אם אשיב: "אך הוא גביר זה מספיק."

כן, היד שמנדבת – לה מותר למצוץ צוף,
והיד המתחננת לא תוציא ציוץ חצוף.
כן, כן, ידידי, זו כל התורה,
ואידך – זיל גמור – קבצנים לפינה.

סיר לחץ

אפרת עוז

האיגרת שלא נכתבה מעולם

חבר יקר,
ככה ייעשה לאישה, ששום איש – ופעמים רבות גם שום אישה, ואפילו היא עצמה – אינו חפץ ביקרה ובעצמאותה הכלכלית:

פעולה ראשונה – סגור בפניה את רוב המקצועות: חלילה וחס, אל תעשה זאת באופן גלוי, שכן אנו חיים במדינה דמוקרטית וזכותו של כל אדם (גם אם איתרע מזלו והוא אישה) לשוויון. כיצד, אם כך – תשאל – ניתן לסגור דלתות בפני נשים?

שאלה נאיבית. על "שטיפת ראש" שמעת? ועל "סטריאוטיפים מיניים"? ובכן, אמץ שני מושגים אלה כאבן היסוד לפעולתך החינוכית. עשה כל שביכולתך במטרה להעביר את המסר שתפקידה הראשוני והחיוני של האישה הוא... להיות אישה! ומה פירוש המושג – אישה? את זאת אתה תקבע החל מגיל רך בעזרת שיעורים נפרדים, כגון – כלכלת־בית לבנות ומלאכה לבנים, לימוד בספרים בהם יוצגו הגברים באור אקטיבי והנשים כפסיביות וכו'. זכור: פעולה זו חייבת להיות מסווית היטב! אם תבצע את שטיפת הראש כהלכה, הרי שהצלחת להקים דור נוסף של טרגיות גרביים, אשר במקרה הטוב יועסקו בתפקידי שירות שוליים. כך תמנע מהן מלהיות בנות־תחרות ליצור המופלא והמוכשר ביותר עלי אדמות – הגבר!

פעולה שנייה – נצל כל הזדמנות הנופלת לידיך כדי לעקוף את החוק במטרה להפלות נשים לרעה. למשל: קיים חוק האוסר פיטורי נשים בזמן הריונן, ועד שובן מחופשת הלידה. אולם, האינטרס שלנו – בפרט בימי משבר כלכלי אלה – הוא להוציא נשים משוק העבודה. אם כן, הבה נתחכמה לחוק: מיד ביום שובה של האישה לאחר חופשת הלידה, לעבודה – הודיע לה כי היא מפוטרת; תמיד תוכל כמובן היום, להסתתר מאחורי הטענה כי החוק הוא זה שמנע אותך מלפטר אותה בזמן הריונה וכך תישאר האישה מובטלת, לכל הפחות לפרק זמן מסוים, עד שתצליח (!) להשיג מקום עבודה חדש. אגב, הצעה לתיקון חוק עבודת נשים שיזמה נעמ"ת מבקשת לאסור פיטורי עובדת בתקופה של שלושה חודשים מתום חופשת הלידה. אבל אתה ואני – כולנו יחד – הלא נוכל להן.

פעולה שלישית – אם יש צורך, אתה רשאי לעבור על החוק. אמנם, כזכור, קיים חוק האוסר פיטורי נשים הרות, אולם אם מאוד חשוב לך לפטר אישה הרה, במטרה להשתיל במקומה את אחד היצורים הנפלאים (הגברים) – אל תהסס לעשות זאת. בתקופה זו של חייהן נשים אינן מסוגלות, בדרך כלל, להיאבק על מקום עבודתן. נצל זאת! לכל היותר יפנו כמה חריגות לבית הדין לעבודה. אגב, בימים אלה ממש מוצגת על־ידי נעמ"ת בבית הדין לעבודה אישה שפוטרה מעבודתה בזמן הריונה. ואנחנו עוד נראה מי יצחק אחרון...

ולנשים המעטות שהצליחו לעבור [illegible] הן לא שוות את הטרחה ראשית, במעט שאין ביניהן כאלה העוסקות בנושא מעמד האישה. (ואפילו הן עוסקות בכך – אינן מצליחות במיוחד. קח, לדוגמא, את "חוק שוויון הזדמנויות בתעסוקה". יש חוק, אבל עולם כמנהגו נוהג. עבור השבוע כל אחד מהעיתונים הגדולים במדורי הצעות העבודה, הגדול – האם החוק מתממש הלכה למעשה? הבליטו אפילו למראית עין, כקוסמטיקה חיצונית. אין מקום להפגין כי החוק נשמר, והראיה לכך: רוב הצעות העבודה בשתומות פונות אליך, הזכר המהולל מאם. חבר יקר, זכור: רק בשיתוף פעולה שלא נצליח לעבור את תקופת המשבר הכלכלי בשלום!

המשך לפעול למען אמליות האישה, אולם זכור: [illegible] אמליות האישה בשתיקה!

* איגרת זו לא נכתבה מעולם, משום שלא נמצא הצורך בכך. כל השקרים הנהוגים באיגרת זו ידועים ומוסכמים על כל מי שיש לו יד בהעסקת נשים, בהכוונתן או בקביעת מדיניות מכל סוג שהוא לגביהן.

הלו... חותם

הזאב עוד לא גר עם הכבש

אפרת עוז, ב"סיר לחץ" כשבוע שעבר, "ירדה כסאח" על חוה יוכה, ששאלה את התיירת הנאנסת באילת, כיצד זה הזמינה לחדרה גבר זר. מדבריה של אפרת עוז משתמע כי חוה יוכה מצדיקה את האונס, ולא היא.

בעולם אידיאלי, בו "גר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ", אפשר יהיה להשאיר את דלתות הבית פתוחות, ולהזמין הביתה כל אדם שייקרה על דרכו. בעולמנו, אללי, אין הדבר כך. וכשם שאדם שהשאיר את ביתו פתוח לרווחה ואחר כך מצא את הבית נרוקן, [illegible] בכה שאירע לו – מבלי שהדבר יצדיק כהוא־זה את הגנב – כך גם הבחורה התמימה המזמינה לחדרה במלון גבר זר, שזה עתה פגשה בבאר, "אשמה" אם היא בקלות דעת, מבלי שהדבר יצדיק את הזרה מאשמתו של האנס. ואני משוכנעת שאפרת עוז עצמה, עם כל המצפונה השוויונית שלה, לא תזמין גברים זרים לחדרה. וגם לא תייעץ לחברותיה, או לאחיותיה הצעירות, להסתכן בצורה כזו.

אנחנו הדודות הזקנות, אין אנו פחות פמיניסטיות מן הנשים הצעירות [illegible]. ההבדל העיקרי הוא שאנחנו מעוניינות להמשיך להתקיים גם במציאות הקיימת, ולא רק להיאבק על מציאות טובה יותר בעתיד.

(הדודה) יעל לוטן

הערת המערכת:
אנחנו מצטערים שלא הפעלנו את מספרי העורך במאמרה של אפרת עוז לגבי הביטוי [illegible], עם חוה יוכה הסליחה.

מאורע ברנר

מאת א.ב. יפה

ב שנת תרע"א התרחשה בתוך היישוב היהודי הקטן בארץ־ישראל אותה פרשה שניתן לה הכינוי „מאורע ברנר", אשר הסתעפה והתרחבה מעבר לגבולות הארץ ולא שככה אלא על סף מלחמת העולם הראשונה. פרשה זו המשיכה לעורר עניינם של סופרים וחוקרים הרבה שנים לאחר התרחשותה — ועתה הוקדש לה ספר שלם (על־ידי פרופ' נורית גוברין, הכולל סקירה מקפת של כל שלביה ומדור „מקורות" שבו מובאים כ"ח המאמרים העיקריים שנתפרסמו במסגרת הפולמוס הזה). לעצם העניין, היה זה לא רק ויכוח סביב יחסם של אנשי העלייה השנייה לדת ולמסורת, אלא „מאבק על חופש הביטוי", כפי שמגדירה זאת נ. גוברין בכותרת־המשנה לספרה.

כל העניין החל בכ"ב חשוון תרע"א (24.11.1910) כאשר בכתב־העת „הפועל הצעיר" נתפרסם מאמר של י. ח. ברנר (שחתם בשם־העט שלו „יוסף חבר") במדורו הקבוע „בעתונות ובספרות" („הערות וציונים"). מתחת לכותרות השגרתיות האלו הוטמנה פצצה: הכוונה לפרק האנטי־דתי החריף, שבו נאמר בין היתר:

כן, הברית הישנה. הברית הישנה והחדשה. גם בזה יש באים ומפחידים: הברית החדשה עליכם, בני בניהם של בעלי. הברית הישנה!... אולם אני העברי החופשי, עונה על הפחדה זו לאמור: – כשאני לעצמי אין בשבילי גם לברית הישנה אותו הערך, שהכל צועקים עליו בתור 'כתבי קדש', 'ספר הספרים', 'הספר הנצחי' וכו' וכו'. מן ההיפנוז של עשרים וארבעת ספרי הביבליה נשתחררתי זה כבר, כבר...) הרבה ספרי חול מן הדורות האחרונים יותר קרובים אלי, יותר גדולים בעיני ויותר עמוקים. אך אותה החשיבות שאני מכיר ומוצא בתנ"ך, בתוך שרידי זכרונות מימים רחוקים ובתוך התגלמות רוח עמנו ורוח האנושי שבנו במשך של הרבה דורות ותקופות – חשיבות זו אני מוצא ומכיר גם בספרי הברית החדשה (בכחם הספרותי של אלה ואלה איני נוגע). גם 'הברית החדשה' – ספרנו הוא, עצם מעצמנו ובשר מבשרנו. ואת זה, מה שאני מכניס בשבולי (לא כל חברי יסכימו לי – אני יודע) את 'הברית החדשה' לתוך ירושתנו הרוחנית, אין אני חושב כלל לאיזו מהפכה ברוחי, שצריך אני לפחד ממנה או לנבא ולהכריז עליה. הואיל ולמרות כל הפלפולים והחקירות התיאולוגיות אין אני רואה שום הבדל יסודי בין השקפת העולם הסגפנית והנכנעה לפני אלהים של הנביא מענתות ושל הנביא מנצרת – ממקור אחד יהלכון – והואיל ובכלל אין אני מוצא בכל זה אלא שייכות רחוקה להעיקר שלי, כלומר, להכרתי הלאומית החופשית בהווה, שכלה חילונית, אתיאיסטית, אתיאולוגית. יתר על כן: אני יכול להיות דתי־המוני, יכול להיות רליגיוזי במובן הנאצל של המלה ויכול להיות גם לא רק אָ – אלא אף אנטיתיאיסט, אנטיתיאולוג, אבל להכרתי הלאומית אין כל חשבונות עם זה, אין כל חשבונות עם מה למעלה ולמטה מהחזיונות המוחשים, אין כל חשבונות עם השמים, עם יוצר העולם ועם מה שאחר המות.

ייתכן שבזמן אחר, ובנסיבות אחרות, היה עניין זה עובר בשקט יחסי, ומסתיים במאמר־תשובה אחד או שניים, אבל בעיתוי הנתון הוא היכה גלים, ועורר ויכוח עז שחרג אף מעבר לגבולותיהם של כתבי־העת והעיתונים השונים — לתחומה של הציבוריות היהודית והנהגתה. שלוש היו הסיבות העיקריות לכך: ● הרקע לפרסום המאמר ● זהותו של הכותב ● טיב היחסים בין אנשי־העבודה בארץ והממסד היהודי בחו"ל.

הרקע – מגפת ה„שמד"

ת ופעה זו שפשטה בעיקר בקרב הצעירים היהודים ברוסיה, חרגה ממסגרת הוויכוחים הפנימיים שהתנהלו בין דתיים לחילונים. אדם שהמיר דתו היו מתייחסים אליו כאל מי שהוציא את עצמו מכלל ישראל; הדתיים לא היו מוכנים בשום פנים ואופן להשלים עם תופעות השמד ולראות את המומר כיהודי לאומי, כפי שהוא רצה להגדיר את עצמו.

כיוון שהבעיה היתה „בוערת" נוכח מגמת שמד אצל רבים מבין בני הנוער היהודים, ראו שומרי המסורת ושלומי־אמוני ישראל במאמרו של ברנר מעין אות של מתן היתר, או אפילו עידוד למגמה זו. הרחיק לכת אחד הפובליציסטים של המחנה הדתי שהטיל חשד בברנר כאילו הוא פועל בשליחות המיסיון תמורת בצע כסף.

אישיותו של ברנר

כ שהתחולל הפולמוס הגדול, היה ברנר בן 30, אך כבר הוכר כאחד האישים הבולטים בספרות העברית ובתנועת הפועלים הארצישראלית. לא עברו אלא י"ג שנים מאז חבש את ספסל הישיבה בפוצ'פ, שם נקשרה ברית ידידות בינו למין בנו של ראש־הישיבה, אורי ניסן גנסין. אבל בשלוש־עשרה השנים האלו הספיק ברנר לעבור כמה וכמה גלגולים: היה מקורב ל„בונד", קרא את כתבי דוסטוייבסקי והושפע מהם השפעה עמוקה, שירת בצבא הרוסי, נמלט ללונדון והוציא שם את „המעורר" בצד פעילותו בתוך תנועת העבודה היהודית הכללית. ברנר לא היה טיפוס האדם ההולך בתלם, שדרכו מתנהלת במישרין, ללא סטיות וסתירות. גם בשנות ישיבתו בארץ־ישראל לא השתחרר לגמרי מן ההשקפות

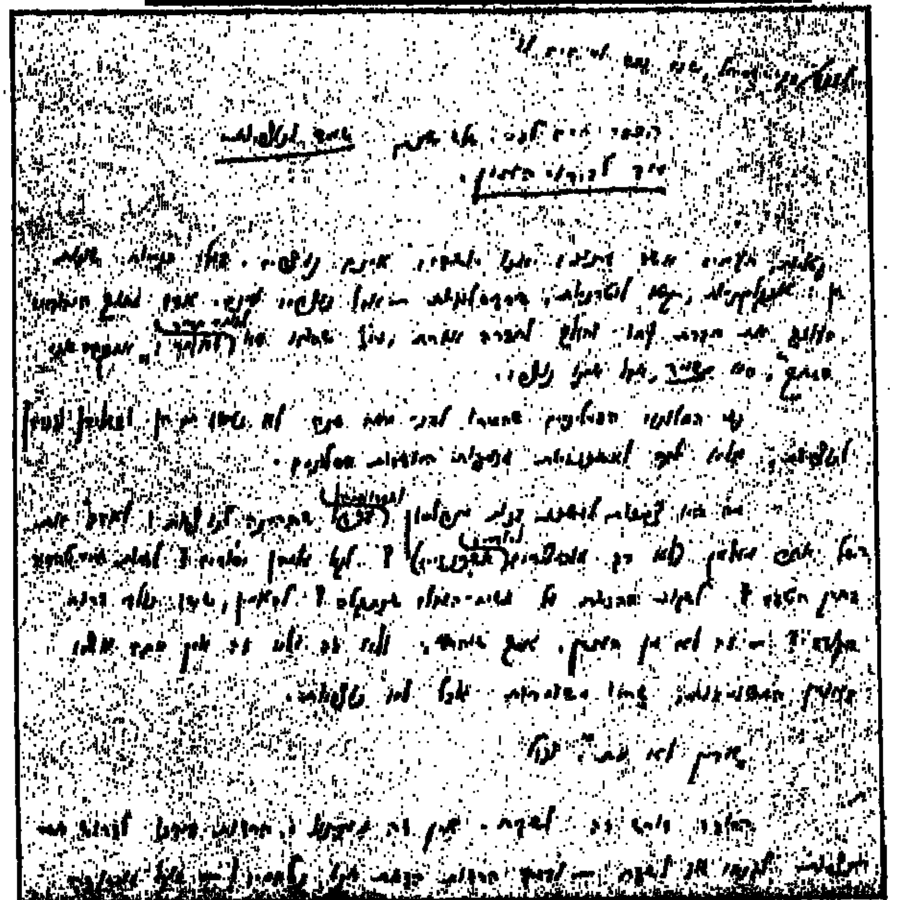

[illegible]

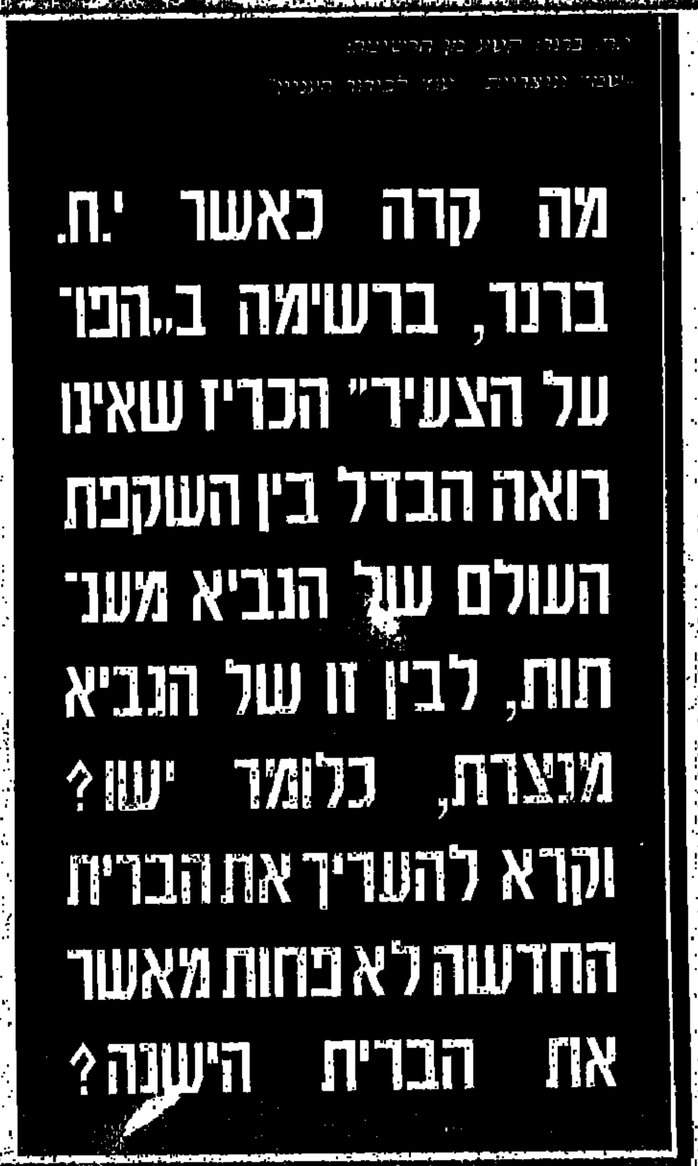

ציור: על־ידי נחום גוטמן

הבונדיסטיות, והדבר בא לידי ביטוי במאמרו ב„הפועל הצעיר" שהצית את אש הפולמוס. („בחיי האמונות והדתות מימות עולם... יש בלי ספק, כמו בכל ענייני החיים, הרבה תרמית, הרבה אקספלואטציה, הרבה שלטון האדם לרע לו...") גם האפקט האנטי־דתי החריף (הדיבורים על ההיפנוז של הביבליה) שאוב כנראה מאותו המקור.

בין תנועת חובבי־ציון לבין הפועל הצעיר

א וסישקין ושאר חברי הנהגת „חובבי ציון" ברוסיה תמכו אמנם בניצני תנועת העבודה העברית בארץ־ישראל, אך ניכר היה הפער האידיאולוגי הגדול ביניהם, ואף ריחוק במנטליות. והדברים שהיו מחלחלים מתחת לפני השטח, פרצו החוצה והתבטאו בחריפות בימי הפרשה הזאת. שני גורמים הביאו את אנשי הפועל הצעיר לידי התמרמרות: הפסקת התמיכה הקבועה שניתנה על ידי מרכז חובבי ציון להוצאת כתב־העת (והיתה זו תמיכה קטנה יחסית, שביטולה לא היה עלול לפגוע בהופעת כתב־העת וההפסקה יותר משהיתה עונש־של־ממש, היתה מעשה סמלי) אך הדבר הפוגע והמעליב ביותר היה הניסיון להכתיב לאנשי הפועל הצעיר את החלפת המערכת. דרישה זו עוררה זעם ונדחתה על הסף. ואגב, מן הראוי לציין כי דרישה זו באה מצד ה„עסקנים" שלא גילו רגישות יתרה לשאלת חופש־הביטוי, ואילו אחד־העם התנגד לכך.

ברנר ואחד העם

ה יחסים בין אחד העם לברנר לא היו מתוקנים זה מכבר. היו ביניהם הבדלי אופי והשקפה תהומיים, שלא הניחו אפשרות לשום הידברות או שיתוף־פעולה. ומן הראוי להביא לכאן סיפור אפיזודה קטנה המלמדת על העיקר. אשר ביילין, שהיה מקורב לברנר בימי שבתו בלונדון, מספר בפרק־הזיכרונות שלו „י.ח. ברנר בתקופת 'המעורר'":

באחת השבתות בא ברנר הדויעני, שקיבל הזמנה מאת אחד העם, שהשתקע בלונדון, לבקרו באותו יום בשעה קבועה.

ברנר לא היה מעולם מתלמידיו של אחד העם, וכבר באותם הימים היה בין מתנגדיו. אבל אין ספק שבסתר נפשו ביכר את אחד העם כסופר וכאיש היודע ללחום לאמת שלו. איני זוכר, מה המריץ את אחד העם להזמינו. אם איני טועה, כתב אליו ביאליק על ברנר, כאיש המתחמק מן הבריות. לא נעמה לברנר ההזמנה, בפרט אחר שהוגד לו, כי אחד העם הוא האיש המטיל אימה ומתנהג מנהג „רבי" קפדן. הוא רצה ולא רצה להיפגש אתו. הוא היה אובד עצות ולא ידע מה לעשות.

האצתי בו שיילך. סוף סוף, הסכים. בתנאי שאתלווה אליו. טענותי נגד זה לא הועילו. אם לא אלך אני, לא יילך גם הוא. הוא אחז בי כבסינר של אמא ולא הרפה ממני.

אחרנו לבוא בשעה שלמה. אחד העם גר אז ב„גרייט רסל סטריט" סמוך למוזיאון הבריטי. דפקנו. ברנר היה נרגש מאוד. הוא נראה אז כחולה, הבא לשמוע חוות דעתו של רופא בעניין בריאותו.

הורם וילון של חלון, ופנים פעוטים עם זקנקן צהוב הציצו ונעלמו.

– זהו אחד העם – אמרתי לו.

– זהו! ובכן נלך מכאן תיכף – קרא והתחיל להתרחק מן הדלת.

אחזתיו בכנף בגדו, עד שנפתחה הדלת, נכנסנו והתייצבנו לפני אחד העם.

הוא הביע אי־רצון על אשר לא באנו בשעה הקבועה. הוציא שעונו ואמר, כי מחכה הוא כבר לבואו של אורח אחר, שהועיד לו ראיון בשעה זו, ועל כן יוכל להקדיש לנו רק רגעים מועטים עד בוא הלז. פני אחד העם לא היו ידידותיים ביותר מחמת האיחור. בכל רגע השקיף בעד החלון, בחכותו, כנראה, לבואו של אותו האיש.

ברנר לא אמר דבר, לא הצטדק אפילו. הוא השקיע גופו בהרחבה בתוך כורסה, הרכיב רגל על רגל והתחיל לשרוק, כאומר „הריני לפניך ואיני מתפעל כל עיקר, ומצפצף לי על הכל". הגבה זו היתה בלתי־מוצדקת וחסרת דרך־ארץ לגמרי, ורמזתי לו שיישב כראוי ויתנהג כנימוס. אבל הוא לא ציית לי. אחד העם שאל כמה שאלות של מה־בכך, כדי לצאת, כנראה, ידי חובת בעל־הבית. בין השאר שאל, אם „המעורר" מוסיף עדיין. שאלה זו הרגיזה את ברנר ולא ענה עליה. הרי כל כך מרובה היא ערכו של „המעורר" בעיניו. העיתון העברי היחידי, שהתקיים בימי המשבר שהיה אז לספרות העברית, עד שאינו יודע דבר על ערכו ועל כל השאלות. עניתי אני, איש בלתי ידוע לאחד העם. וברנר לא פצה פיו אפילו פעם אחת.

נשמעה דפיקה על הדלת, הדופק ללב. בא האורח שלו הבא אחרינו. בעבור רגע היינו שנינו בחוץ. הבטנו איש בפני רעהו ופרצנו בצחוק.

לא היה שום ספק, כי אי־הנעימות בפגישה זו נגרמה באשמתו של ברנר שאיחר לבוא. הוא לא הודה בכך. כדרכו תמיד. חשב שעשה רושם רע על אחד העם, והלה התייחס אליו בביטול מן הרגע הראשון.

השקפות מנוגדות

ה אומנם היו ברנר ואחד העם תמיד כה רחוקים בהשקפתם על הקשר שבין הדת לתנועה הלאומית? בפרק זמן זה, בסוף העשור הראשון למאה העשרים, היה קיים מרחק רב בין תפישותיהם, אבל עמדתו של אחד העם היתה שונה בעבר: כעשר שנים קודם לכן הוא דגל בדעות שלא היו רחוקות כלל מדעותיו של ברנר. ואם נתייחס לכמה מן המאמרים המכונסים בכרך הראשון של „על פרשת דרכים", נוכל להסכים עם קביעתה של נורית גוברין כי אחד־העם „היה מבססה המובהק ביותר של הלאומיות החילונית מבחינה אידיאולוגית". זהו אחד העם אבי הרעיון „שאפשר לו לאדם מישראל לשלול את הדת ולהיות עם זה לאומי נאמן." הוא התנגד אז בתוקף לערבוב הדת בחיבת־ציון, דגל בסבלנות מוחלטת בענייני אמונות ודעות, וראה בחיבת־ציון „דגל לאומי כללי, שאין בו לא קנאה לשם הדת ולא תחרות לשם הדעת, כי אם עבודת אחים יחדיו לשם ציון וישראל". מאוחר יותר חלה, כאמור, תפנית בהשקפותיו אלו, ובמאמרו „על שתי הסעיפים" הוא כבר מעניק את הבכורה לדת בהגדרת מהותה של היהדות. לעמדתו החדשה הוא נתן ביטוי חריף במאמרו „תורה מציון", שבו הגיב על מאמרו של ברנר, אגב, בלי להזכיר אפילו את שמו של בר־הפלוגתא שלו, דבר שבא להפגין את זלזולו המוחלט בברנר הסופר.

לא רק אחד העם היה ממתנגדיו של ברנר ושולליו. כל סופרי אודיסה נקטו עמדות דומות. קלוזנר כתב עליו בזלזול מופגן. ביאליק עצמו, בפולמוס אחר עמו, בשנת תרס"ט, דיבר עליו בנוסח של פטרוניות פוגעת („...אותו ברנר הצנוע והישר, שכותב ספרים טובים כל־כך בסגנון מרושל כל־כך...") ובתגובה למאמר פובליציסטי־פולמוסי של ברנר בענייני היהדות, התבטא עליו בצורה מעליבה ביותר:

„זה היה ברנר מזויף, ברנר מתחכם ומתעקם — וברנר המזויף הוא עלוב — עלוב מאוד. כשברנר מתחכם ומתעקם ועושה מעשי ערמומיות — קלסתר פניו משתנה לרעה והיוצא מפיו יש בו איזה טעם לפגם, מין טעם מתוק־חמוץ כאחד, מעין דגים מלוחים ברבש. מברנר שאינו מקפיד על החיצוניות, יש לנו הרשות לדרוש, לפחות, לב טהור לגמרי, וקצת צניעות ודרך־ארץ; שאם אלה אין לו — מה לו..." בהתייחסו למושג ה„טרגיות" שברנר מוצא בתוך היהדות, כותב ביאליק: „הטרגיות — איני מאמין בטרגיות המכרזת על עצמה והמתגדרת בעצמה. רוב הפרומיתיאוסים שלנו שצווחים ככרוכיה, שהנשרים מנקרים את לבבם, יש לחשוד בהם, שמא פרעושים עוקצים אותם..." („טעות נעימה").

על רקע זה נקל להבין את ההתקפה־רבתי שניתכה על ראשו של ברנר, לאחר פרסום מאמרו ב„הפועל הצעיר". למרבה ההפתעה נמצאו כמה סופרים מן המחנה הדתי שקמו להגן על ברנר. כך נהג הלל צייטלין, — שהיה לעצם העניין סופר בעל רגש רליגיוזי עמוק, אך לאו דווקא נושא־דברו של המחנה הדתי — שידע לשים פדות בין הקליפה לתוך:

„אם יש את נפשכם להכיר בן אדם, שאין המושגים 'קדושה', 'אמת' ו'אהבה' מליצה פשוטה אצלו, אלא ה'אני' שלו, עצם מהותו ותוכן חייו, עינויו, בקשותיו ושאיפותיו — בברנר תמצאוהו". צייטלין אינו מאמין באתאיזם של ברנר, משום שברנר עצמו התבטא כי 'עצם היותנו כאן הוא חידה' — „ומהי מהותה העמוקה של הדת אם לא פחד מפני אותה חידת־עולם, מפני הנסתר באותה חידה, ואהבה והימשכות של הנשמות של הבלתי־נודע הזה?" וצייטלין מסיים בהבעת תקווה כי יבוא היום וברנר ישתחרר מן הסביבה המשכילית־האפיקורסית שבה הוא חי, ויחזור בתשובה. „אז הוא יראה כבירור שהתיאוריה של לאומיות ללא יהדות מוליכה לא רק לכליון היהדות, אלא גם לכליון היהודים".

אם צייטלין ייחס חשיבות לחיפוש־האמת של ברנר, והיה מוכן לעבור על התקפתו הצמרצת על הדת ועל התנ"ך, הרי ש"י בנימין, אף הוא סופר דתי, אך מן המקורבים לתנועת העבודה הארצישראלית, שכבר אז קבע מושבו בארץ — השמיע דעתו באספת הסופרים שהתכנסה ביפו, בשבט תרע"א, לדון בפרשה. הוא התייחס בדבריו בעיקר למעשה שעשה ועד חובבי ציון באודיסה מבלי להיכנס בעבי קורתו של הפולמוס.

המאבק על חופש הביטוי

כ שנתיים נמשך הפולמוס הזה בעיתונות היהודית בארץ ובגולה, נכתבו עשרות מאמרים מנקודות־ראות שונות. אחד העם, שהיה האידיאולוג של התחייה הלאומית והרוחנית, נמצא אחרי הפולמוס הזה הרבה יותר רחוק מן הנוער ומן המציאות הארצישראלית החדשה, ואילו ברנר עצמו, שבגינו התחוללה כל אותה סערה, לא הפיק רצון מכל המהומה. לא רק מן ההתקפות שניתכו על ראשו, אלא גם מ„סנגורי" ומגיני שכתבו עליו. במכתב מיום 23.5.1911 הוא כותב „ובכן, מי נתן את הרשות לאותם מן ה„פרייע" להזדעק בשכל־העניין העלוב הזה אינו נוגע בי יותר מאשר בכל אחד מן הקהל. בחוד צחוק על 'הדבר' או 'הצעיר' כי ביקש מידם לשים קיקוצים על ראשי"...

„מאורע ברנר" היה לא רק אבן־בוחן לחופש העיתונות, לזכות הציבור ו„רשות העסקני" נאם להשתמש בכוחו כנותני מוכחם) אלא גם דיון מעמיק בשאלה מיהו יהודי, שהיא אקטואלית כימינו לא פחות משהיתה אקטואלית לפני שבעים וחמש שנה. ברנר סבר כי „אין הלאומיות תלויה בדת", כי „היהודי המשכיל, על אף שהוא חי בתוך עמו, מדבר בשפתו ולוקח חלק בחייו, אפילו הוא כופר בכל תורת משה וחושב על התנ"ך מה שהוא חושב, אין הוא מוצא בגלל מחשבותיו אלו מן הכלל הלאומי".

אגודת "יד שרה" הינה אגודה וולונטרית הפועלת במסגרת חוקית של אגודה עותומנית (עמותה). האגודה נוסדה בשנת 1976, במטרה למלא את החוליה החסרה במערך הבריאות והשיקום בארץ, ומעניקה טיפול משלים לנכים וקשישים המאפשר את המשך תפקודם התקין בבתיהם ובסביבתם הטבעית. על מנת להגשים מטרה זו, מפעילה "יד שרה" 40 סניפים ו־3000 מתנדבים ברחבי הארץ. לאגודה אין רכוש, לא בתים ולא אדמות, ורק כ־8 פעילים עובדים בשכר. את המכשירים רוכשים מכספי תרומות. והחולה הזקוק למכשיר אינו משלם על השימוש בו, מלבד סכום סמלי כפיקדון אותו הוא מקבל אחרי החזרת המכשיר.

בסניפי ההשאלה עומדים לרשות הציבור למעלה מ־100 סוגים שונים של מכשור רפואי שיקומי, מהם מכשירים משוכללים וחדישים ביותר, כגון משכך הכאבים "נוירוגאר": מכשיר זה עוזר לחולים בסרטן, או במחלות הפוגעות במרכזי עצבים, כך שאפילו כדורים או זריקות כמעט אינם מקלים על סבלם, או במקרים שאסור לטפל בחולה באמצעים תרופתיים. המכשיר מופעל על ידי סוללות, וניתן לשימוש ביתי לאחר הדרכת רופא מומחה. ל"יד שרה" יש הסכם עם "מרפאת הכאב", והם הממליצים על השימוש במכשיר, וגם מדריכים איפה להתקין את האלקטרודות ומהו משך הטיפול. מכשיר כזה עולה כ־1/2 מיליון שקל, החולה לרוב, לא זקוק לו לזמן רב, וכמובן אין אפשרות לרכוש אותו: "יד שרה" רכשה כמה מכשירי נוירוגאר והם עומדים, ללא תשלום, לשימוש החולים.

יש מכשיר המודיע להורי התינוק ברגע שנפסקה נשימתו, שאפשר לקבלו באגודה, וכך כבר ניצלו חייהם של פעוטים רבים. מכשירי חמצן, הליכונים, עגלות, מזרנים המונעים פצעי־לחץ, כיסאות גלגלים, נורות לחימום וריפוי, משאבות חשמליות לשאיבת חלב־אם, בקיצור כל מכשיר רפואי הנחוץ לתקופה קצרה ניתן לקבל בהשאלה מאחד הסניפים, ללא עמידה בתור, ללא התחייבויות וללא תשלומים, מלבד, כפי שכבר כתבתי: פיקדון סמלי.

התקשרתי, אפוא, לשר הבריאות מוטה גור ושאלתיו איך נראית בעיניו פעילות כמו זו של "יד שרה" בחברה המתוכננת שלנו בישראל. לדברי השר זהו ארגון שקשה מאוד לתאר איך אפשר בלעדיו. שיקומם של חולים קשישים רבים, אשר אינם מטופלים בבתי־חולים או בתי־אבות תלוי כמעט רק בו. הקשישים מהווים כ־10 אחוז מכלל האוכלוסיה. למרות שיותר מ־97 אחוז מתוך האוכלוסיה הישראלית מבוטחים בקופות־החולים השונות, ומתוך כל 10 קשישים בגיל שמעל 65 מבוטחים כ־90 בקופת החולים הכללית — אין די מקומות בבתי־החולים. "יד שרה" מאפשרת, על־ידי מתן ציוד רפואי וצבא המתנדבים שלה, לשקם את הקשישים בביתם.

"לכל מקום שאני מגיע" אומר שר הבריאות "משבחים את היחס האנושי, ללא כל גינונים בירוקרטיים של הארגון הוולונטרי, אשר נוסף לסעד הפיזי מעניק לחולה ולמשפחתו גם סעד נפשי. 'יד שרה' אינה מפונקת בהקצבות ממשלתיות ואני אמליץ מכל הלב בוועדת השרים על הגדלת ההקצבה לארגון 'יד שרה'".

פגשתי בתל־אביב את גב' קראוס, אלמנה כבת 60, העובדת כקופאית באחת מחנויות הכל־בו בשכונת מגוריה.

"אבא היה מנהל בית ספר, איש עדין־נפש, בעל הומור ומלומד ביותר", היא מספרת. "הוא שלט ביוונית ולטינית כמו בשפת האם שלו, הפולנית. אחרי מות אמי, לפני 12 שנה, הוא נכנס לדיכאון ולא מצא לו מנוחה. אחרי ניסיון התאבדות הוא נשאר משותק, ורק מוחו היה בריא וצלול. לאבי פנסיה וביטוח לאומי, וזה אפשר לנו לסדר לו מקום בבית חולים לחולים כרוניים במרחק רב ממקום מגורי. לאחר שבעלי נפטר, חיפשתי מקום קרוב יותר, כדי שאוכל לבקר את אבי לעתים קרובות יותר. מצאתי מקום ברמת גן, ומן הרגע שאבא נכנס לשם נהרסו חיי כליל. אי־אפשר היה לראות את הסבל של האיש היקר. לכלוך, רעש, גסות־רוח מצד המטפלים בו, וזלזול באישיותו של החולה הכריחו אותי להוציאו משם, אך בינתיים הפסדתי את המקום הקודם, המרוחק מביתי. לא יכולתי לשאת את הבושה לראות את אבי, שבילדותי סיפר לי בלטינית את סיפור פו הדוב — שוכב במיטה מזוהמת וסביבה מגעילה.

"לקחתי אותו לביתי. חברים סיפרו לי על ארגון 'יד שרה' ופתאום אורו עיני ומצאתי שוב ביטחון. קיבלתי מיטת בית־חולים ומזרן־מים נגד פצעי־לחץ; מצאתי, דרך אנשי הארגון שני אנשים שהתחילו לטפל באבי החולה.

"אחרי כמה ימים התעוררה בעיה, שכמעט גרמה לי להתמוטטות עצבים: כלי המיטה והפיג'מות המזוהמות. אבי לא שלט בצרכיו. היה עלי להחליף את הכביסה, לפעמים אפילו ארבע פעמים ביום, לא היו לי די מצעים ולא יכולתי להשתלט על הכביסה. שום מכבסה, אפילו עבור תשלום כפול לא היתה מוכנה לקבל את הכבסים המזוהמים של אבי. ושוב באה 'יד שרה' לעזרתנו. ברשותם מועדון כביסה, ועבור סכום סמלי בחודש (כ־3000 שקל) קיבלתי פעמיים בשבוע שק ובו פיג'מות, סדינים, ציפיות וציפות, נקיים ומתוקנים; הם לא רק כיבסו ותיקנו אלא שלחו בחור אל ביתי לקחת את הכביסה המלוכלכת ולהביא לי נקייה...

"בסופו של דבר אני מאושרת שהייתי צריכה לקחת את אבי הביתה. את תקופת חייו האחרונה בילה בקרב בני המשפחה, באווירה ביתית, בניקיון, ואני בטוחה שהיה אסיר תודה לגורל שאפשר לו למות בתנאים מכובדים..."

היה זה עוד סיפור שזעזע אותי, וכמו בכל הסיפורים הקודמים נשארתי גם הפעם בהרגשה של אי־אמון, ואמרתי לעצמי: הכללה יפה מרי, טובה מרי...

אור אדום מהבהב

לפני כשנה קראתי בעיתון על משפחה ששני ילדיה מתו "מוות עריסה". מוות שכיח בקרב תינוקות, הנגרם מהפסקה פתאומית בנשימה. לא ידוע עדיין איך ולמה זה קורה, אך חיפשו דרך למנוע זאת. התקינו מכשיר חשמלי הצמוד לתינוק ומהבהב באור צהוב. אם התינוק מפסיק לנשום, המכשיר מהבהב באדום ומשמיע צפירה חזקה; המטפלים, או הורי התינוק יכולים להושיט מיד עזרה לתינוק ולהציל את חייו. המכשיר מיוצר בארצות־הברית, ומחירו כ־1,250 דולר.

ההורים שכבר איבדו שני תינוקות מ"מות עריסה", פחדו לקחת את תינוקם השלישי הביתה בלי המכשיר, ואם כי מוסדות וחברים אספו את סכום הכסף הדרוש, לא יכלו לקבל אותו, כי המשלוח איחר. כאן שוב מצאה "יד שרה" דרך לתת למשפחה את מכשיר האזעקה, עד שהמכשיר שלהם יגיע.

אורי לופוליאנסקי, הוא בנו של מייסד והוגה הרעיון ר' יעקב לופוליאנסקי ז"ל, היום מנהל, מזכיר, מפעיל, אחראי, בקיצור הכל־מכל־כל של הארגון "יד שרה". פגשתי את אורי בבניין מקסים, ירושלמי טיפוסי, ברחוב הנביאים ליד בית החולים "ביקור חולים". אורי, צעיר חייכני, עטור זקנקן, [illegible] אב לשמונה ילדים, מדריך נוער במקצועו, חיכה לי [illegible] לבית. טוב עשה, כי קשה מאוד למצוא את הדרך בלבירינט הבניין הישן בו שוכנים המשרדים מועדון הכביסה, בתי מלאכה לתיקון מכשירים רפואיים, ומסדרון קטן וצפוף, ובו הליכונים, עגלות, וכיסאות גלגלים, הנמסרים לידי הזקוקים להם. [illegible] לחדרו הקטן של אורי ועל כוס קפה שחור־ירושלמי [illegible] "גדלתי בבית הורי בחיפה. אבא היה בעל־עסקים ואמא [illegible] ביתנו היה פתוח לכל מי שחיפש חברה, ייעוץ או עזרה, נפשית או חומרית. סבתי נספתה בשואה, ואבי חיפש דרך הולמת להנציח את זכר, שרה אמו. הורי התחילו לרכוש מכשירים רפואיים כדי להשאילם לנזקקים. כאשר נפוצה השמועה על מקום בו אפשר לקבל לשעות, או אפילו לימים, "מנורה [illegible] או מתקן חוקן, או משאבת חלב־אם — הבית הוצף מבקשות נזקקים.

"בשנת 1976 הגיעו לבית לופוליאנסקי יותר מ־50 [illegible] בשבוע. יעקב לופוליאנסקי רכש עוד מכשירים והוסיף [illegible] נשימה, מתקני חמצן, קביים וכיסאות־גלגלים, ומיום ליום [illegible] מספר הנזקקים שהגיע כבר ל־500 בשבוע. אורי, שבינתיים התחתן, עבר לעבוד בצפת, הוא כרב בית־ספר ואשתו [illegible] אביו נפטר, ואורי ומשפחתו עברו, בשנת 1974, לירושלים [illegible] הצטרפה אליהם. אורי החליט להפוך את מפעל ההנצחה [illegible] למוסד מאורגן, ופנה לשם־כך לכמה מוסדות, רופאים [illegible] ציבור. הוא רכש את אמונם והתלהבותם של אנשי [illegible] הרפואה והרווחה: פרופ' קלמן מן, אז מנהלו הכללי של [illegible] החולים "הדסה" בירושלים, פרופ' משה רחמילביץ, שנפטר [illegible] זמן קצר, עשה רבות למען "יד שרה", ופרופ' מ. גוטסמן, [illegible] מכון הלב בבית החולים "הדסה". פרופ' גוטסמן טיפל [illegible] בגין וכשהיה זקוק לכיסא גלגלים מיוחד מצא אותו ב"יד שרה". גם עליזה בגין, אשר סבלה מקשיי נשימה, נזקקה לציוד ההנשמה שלהם.

הפיה הטובה של המדינה

מאת חיה יוסף

מפעל פלאי קם בישראל: "יד שרה". קשישים, נכים, מוכי־גורל זוכים באמצעותו לעזרה חיונית ביותר והיא: מכשירי־עזר רפואיים, יקרים, תמורת פרוטות או בחינם. גם בדאגה לכביסה לזוקקים לכך, וכל זה בהתנדבות

כיסא הגלגלים מגיע הביתה

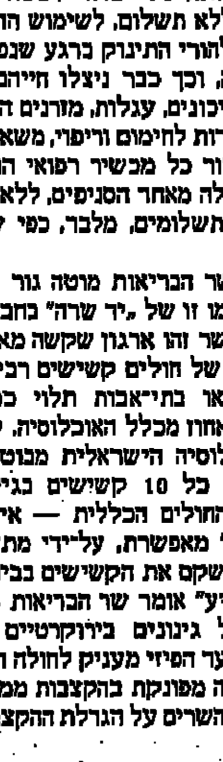

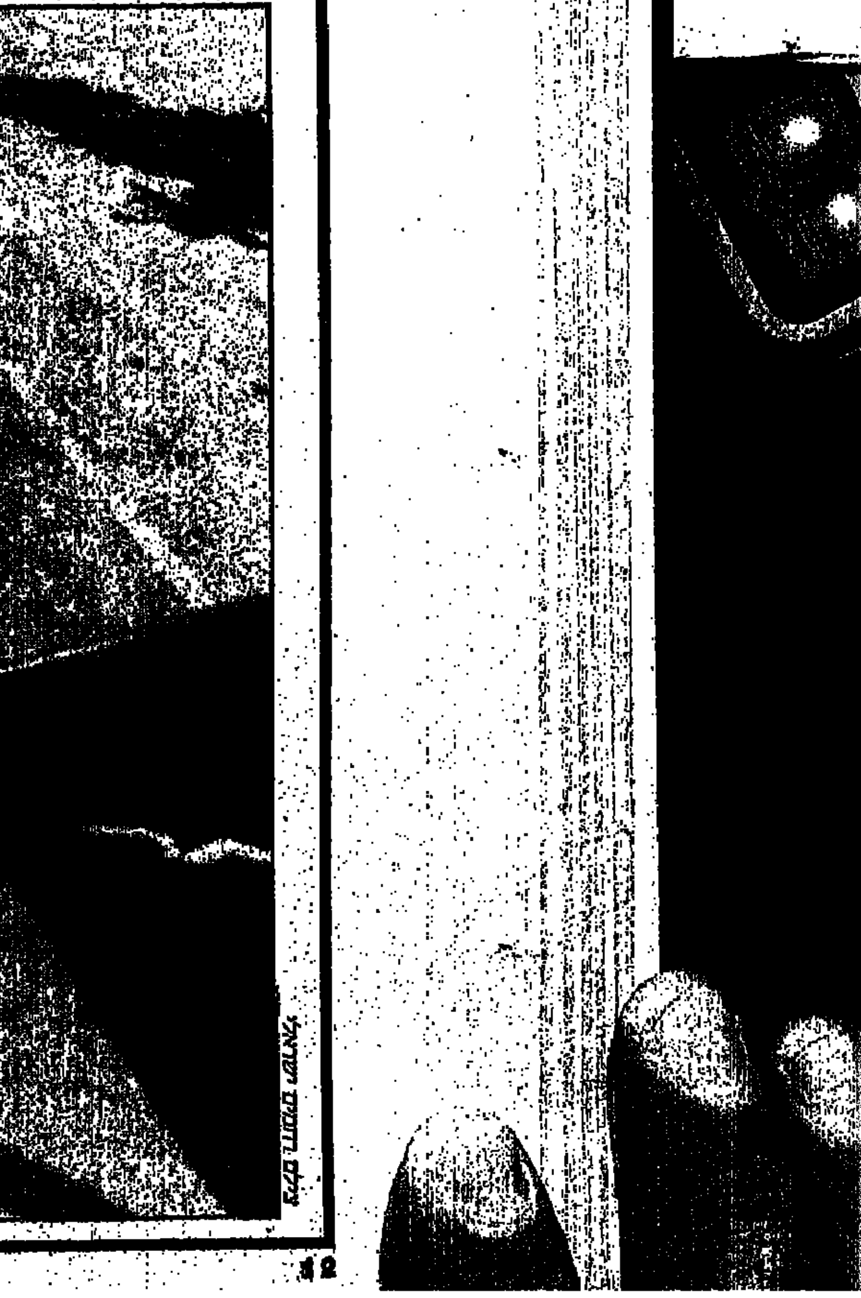

תיקון הכביסה הנקייה

פרטים אלה לא באו כדי לספר סיפורים על אישי ציבור, אלא להדגיש שאין "יד שרה" בודקת את מעמדו של הנזקק, ולא את חשבון הבנק שלו. ערבי כיהודי, עני כעשיר, מקבלים כל עזרה וכל מכשיר רפואי לפי הצורך ללא תשלום וללא עמידה בתור. בנשיאות האגודה מכהנים פרופ' מנצל מנהל מבי"ח "הדסה" בהר הצופים, ד"ר גולן, מנהל בי"ח "רוטשילד", ד"ר שיינפלד, מנהל בי"ח "כרמל", ופרופ' רובינזון מבי"ח רמב"ם בחיפה ופרופ' עזרא זוהר, מבי"ח "שיבא" תל השומר.

תורמים רבים, הם אנשים שפעם נזקקו לעזרה, אך יש גם רופאים וחברי כנסת שבעזרתם, נרכשים מכשירים רפואיים וציוד רפואי מתוחכם, לשימוש ביתי. הרכוש של ארגון "יד שרה", הניתן להשאלה נאמד בכ־5 מיליון דולר.

בלוני חמצן על גב החמור

כמעט כל פעילי "יד שרה" עובדים ללא תשלום ומוכנים לקריאה 24 שעות ביממה. פרופ' מן מודאג מאוד מחוסר המודעות של הממשלה וראשי הערים לחשיבות המפעל.

"בתל־אביב עומדת לרשותנו דירה קטנה ברחוב רופין", אומר פרופ' מן, "חולים המגיעים לשם, לא יכולים למצוא חניה, ואין שם אפילו מקום להעמיד כיסא, שחולה יוכל לנוח. מועדון הכביסה נמצא במקום אחר, והדבר מקשה על המתנדבים שלנו. בית המלאכה ממש אינו יכול לתפקד; ביקשנו, אורי ואני, פגישה עם ראש העיר, שלמה להט, 8 חודשים סחבו אותנו עד שנקבעה פגישה, ופעמיים היה עלינו לשנות את שעות הפגישה. הגענו במיוחד מירושלים, אך סוף־סוף נכנסנו לחדרו של להט, הוא היה במצוקת זמן, וכשניסה לגמור את כוס הקפה שלו, דיבר בעצבנות, ובשום אופן לא יכולנו להגיע לידי ביטוי ולהסביר לו את בעיותינו, ואת הצורך במקום הולם לעבודתנו. לבסוף אמר להט שאין לו מקום בשבילנו, ואין לו כסף לשפץ את הבניין של בית החולים "דונולו" לשעבר, אותו רצינו להפוך למקום נוח לפעילותנו. ובכלל, שזו לא הבעיה שלו, אלא שלנו. האבסורד בשיחה כזאת הוא חוסר ההבנה בכך ש"יד שרה" משחררת ומקלה על בתי־חולים, ומחלקות סוציאליות של העיריות. החולה זוכה לשיקום מכובד ויעיל בקרב משפחתו ובסביבתו הרגילה. מלבד קומץ של 7 או 8 עובדים, איש מאנשינו אינו מקבל פרוטה מכל הכספים, ואפילו ההוצאות שלנו הן על חשבוננו."

אני מקווה שהפגישה עם ראש עיריית תל־אביב היתה רק צירוף מקרים אומלל, ועיריית תל־אביב תמצא את הדרך להושיט יד ל"יד שרה". מעניין לציין, שמס הכנסה הוא בין המוסדות התורמים ל"יד שרה" מדי שנה תרומה נדיבה.

בגינה פגשתי גנן ערבי, מכפר סילואן, שליד ירושלים: "אחד משכני חולה קשה" סיפר, "וזקוק לבלוני חמצן. 'יד שרה' מביאה לכפר את החמצן, אך הכביש נגמר כקילומטר לפני בית החולה. עשו עסקה עם מתנדב מהכפר, שבשעה מסוימת מחכה בסוף הכביש עם חמור. מורידים את בלון החמצן והשכן מביא אותו על גב החמור עד לבית החולה."

ארגון "יד שרה" מבוקר על־ידי משרד האוצר, משרד הבריאות והעבודה. חיפשו מכבסות שיכבסו את הכבסים ולא מצאו, רכשו מכונת כביסה בקיטור של 100 מעלות צלזיוס, המכבסת ומחטאה את הכביסה. בית חולים "אסותא" בתל־אביב התנדב לכבס חלק מן הכבסים שלהם.

בתל־אביב פגשתי את ירון, חבר קיבוץ בנגב. הוא מאוד מיהר, כי לקח מוניטור לתינוק שהביאו אותו הביתה מבית היולדות, והמטפלת חוששת להסתכן ורוצה לחבר את התינוק למוניטור לכמה ימים. הפיקדון שנדרש לשם כך היה 15,000 ש'.

גיורא, בן 26, עזב את החדר הצפוף ברחוב רופין ובידו משאבת חלב־אם. תמר לופז המנהלת כבר שלוש שנים את הסניף בתל־אביב, הסבירה בדיוק לאב הצעיר איך להפעיל את המכשיר, ואני לא יכולתי להימנע מחיוך גדול. תמר היא רבנית, וכלי מעצורים וגינונים הסבירה לחילוני הצעיר את הפעלת המכשיר, והוא היה נבוך ומסמיק. הוא השאיר כפיקדון 500 ש'. "אבל לא אקח את הכסף בחזרה," אמר, "מגיע ל"יד שרה" אפילו הרבה יותר".

תמר גאה על כך שבבניין של מלון "דבורה" פינו לחברות "מועדון הכביסה" חדר קטן, בו יושבות קשישות מתנדבות ומתקנות כביסה ופיג'מות. היה שם גם חבר קיבוץ העוגן, שקיבל מזרן מים לקיבוצו, להקל על חולה משותק ולמנוע פצעי לחץ. לדבריו, כמעט כל הקיבוצים פונים ל"יד שרה", כי את רוב המכשירים צריכים לזמן קצר, ואין שום מקום אחר בו אפשר לקבל את "המכשיר הנחוץ". "אנחנו מעולם לא לוקחים בחזרה את דמי הפיקדון. זה שייך להם, למרות שמעולם לא אמרו שאנחנו חייבים בתשלום..."

אורי גאה מאוד על הסידור של האיתוריות. מכשירים המותקנים בבית הקשיש, או החולה, ומאפשרים, על־ידי לחיצת כפתור, להזעיק תורן של "יד שרה" היוצא מיד לבית החולה להגשת עזרה. שאלתי את מנהלת בית החולים הגריאטרי בפרדס כץ, ד"ר כץ, על הפעולות של "יד שרה". לדבריה "יד שרה" מעניקה טיפול שאי־אפשר לתת לחולים העזובים את בתי החולים. עבודתם היא אגדה, ולא היינו יכולים בלעדיהם לתפקד ולשקם אלפי קשישים חולים.

שיחה עם אנשי "יד שרה" מעוררת את השאלה איך זה שמוסד כזה קיים בתוכנו ורק מעטים יודעים עליו. רק כשמגיעים כבר למצב שזקוקים לעזרתם, מגלים אותם, ויותר לא רוצים לעזוב אותם. משרד הבריאות לוחם את מלחמת הקיום שלו, הם יודעים את חשיבות אגודת "יד שרה", אך אינם מסייעים לה אפילו בפרוטה.

פרופ' מן חושש שהאגודה תגדל יתר על־המידה ויאבדו את המבט המקיף. אורי יותר אופטימי ואומר: "יבוא היום והשררות הממשלתיים יתעוררו ויבואו לעזרתנו" ופרופ' מן מחייך חיוך עצוב: "מי יודע, אולי בכך ייגמר עידן "יד שרה"."

אורי לופוליאנסקי – [illegible] "יד שרה"

מהצפון הגלילי עד באר־שבע

[illegible]

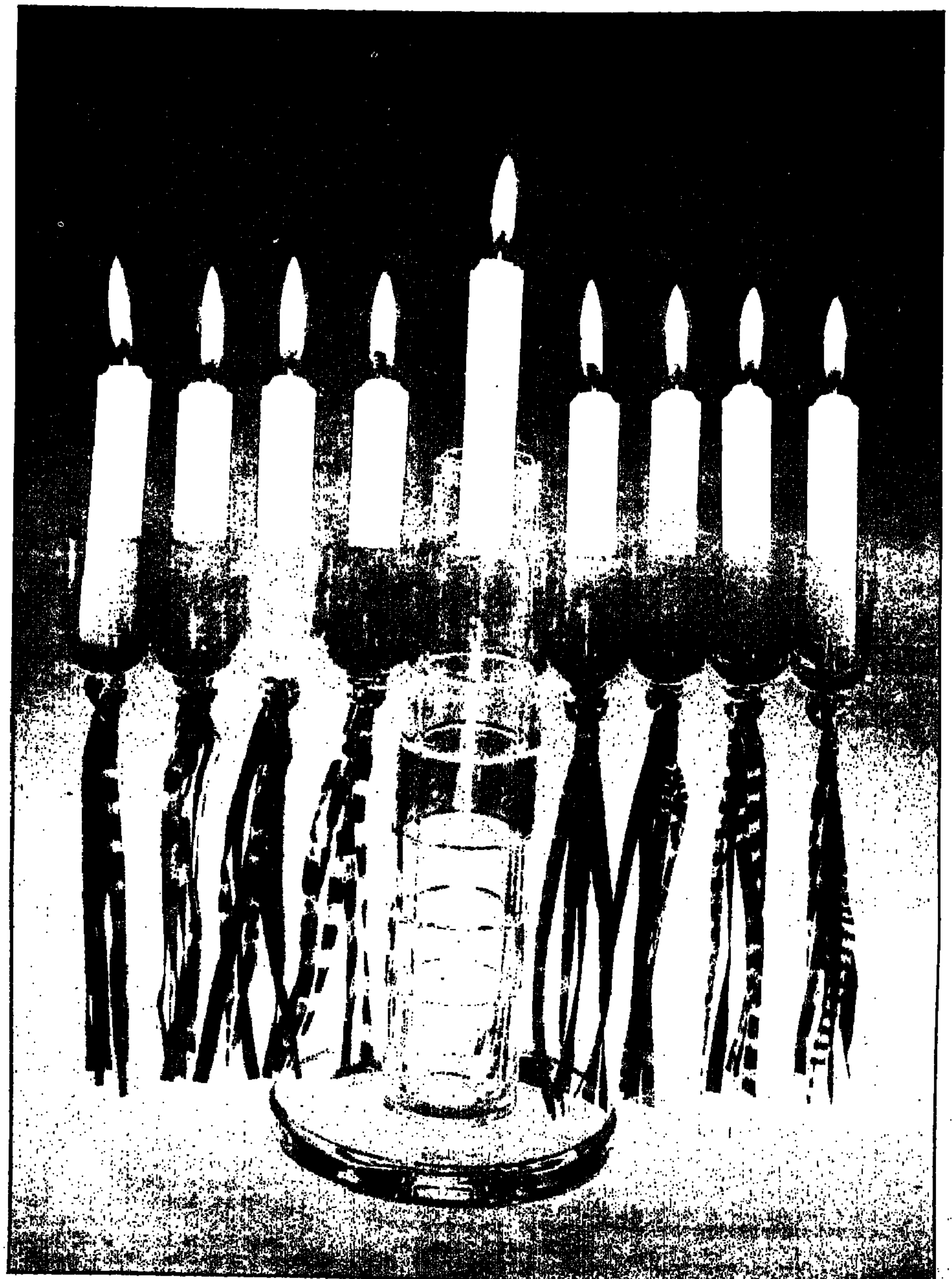

ליאו ליוני, ניו־יורק, סיינה

אור, אורה ואווירה שלובים יחדיו, כמו המשולש הרוחני־השמימי במגן־דוד. "אור" בגימטריה הוא "רז", כדברי ר' ישראל בעל־שם־טוב, והסוד הוא כוח המשיכה של האור להבקיע את מסך החושך, "הקליפה", ולחזק את הכמהים אליו.

השימוש בנר — כאובייקט סמלי למושג האור המטפיזי, או כביטוי של הטוב, היפה, המלכד או המקודש — מוכר בפולחנים חברתיים־דתיים שונים. בתרבות היהודית, כידוע, משולבים הנרות, כחפצים פולחניים, בחגים ובמועדים שונים: נרות שבת, נר הבדלה במוצ"ש, נר זיכרון, נרות חנוכה, נר לבדיקת חמץ ערב פסח, נרות חתונה, נר נשמה, נר־תמיד וכו'.

מעצבים ואמנים יהודיים יצרו בתקופות שונות מנורות, חנוכיות ונושאי־נר בסגנונות שונים, ובקשת רחבה של חומרים וטכניקות ביצוע. כל מי שמבקר בתערוכות "יודאיקה", או מתבונן בספרי אמנות יהודית, יודע כי הסגנון הושפע — לרוב — מרוח המקום והזמן בהם נוצרו החפצים הללו. חנוכייה שעוצבה, למשל, במרוקו דומה בצורותיה ובעיטוריה למרכיבים ארכיטקטוניים מוסלמים, או לערבסקה. לעומתה חנוכייה ממזרח־אירופה מאזכרת — לא אחת — זוּלקי קתדרלה גותית...

לאחרונה, יזם איזיקה גאון, ראש המחלקה לעיצוב במוזיאון ישראל, ירושלים, פרוייקט חסר־תקדים. הוא פנה על מעצבים ואדריכלים בעלי־שם בארץ ובעולם, וכן לסטודנטים לעיצוב המוצר באקדמיה "בצלאל", והזמינם לעצב מחדש את "נרות המצווה".

המגבלות היחידות שהוצגו לפני המעצבים (חלקם לא־יהודים) היו חוקי ההלכה הנוגעים לכל סוג מאור. המעצבים נתבקשו לבחון את מהות השימוש בנרות המצווה ולפתח רעיונות — אב־טיפוס, דגמים ומתווים — לפתרונות חדשים.

ההיענות היתה מעל למשוער.

עתה מוצגת במוזיאון ישראל תערוכה המורשת מבחר מן ההצעות החדשניות. זוהי תערוכה מרהיבת־עין במגוון העשיר של חומרים חדשים, קונצפציות ורעיונות מקוריים, ועיצוב מעניין, הבנויים ברובם על שימוש במרכיבי־יסוד מודולרי, הניתן להרכבה בצורות שונות לצרכים ולמועדים שונים. חסכוני ויפה!

לכבוד חג החנוכה לפניכם מספר הצעות לחנוכיות. מעט מתוך עשרות ועשירות, במוזיאון ישראל מקווים, כי תערוכה ניסיונית זו, תעורר את ייצור ושיווק חפצי האמנות היהודית בשוק המקומי והעולמי כאחד, ותיתן תנופה וחידוש לתעשייה זו, שקפאה־על־שמריה במאות השנים האחרונות, המשיכה מסורות קיימות, ולעתים אף "פיתחה" אותן לדרגת "קיטש של תיירים".

מאת חיים מאור

ישי לחובר, ירושלים (בצלאל)

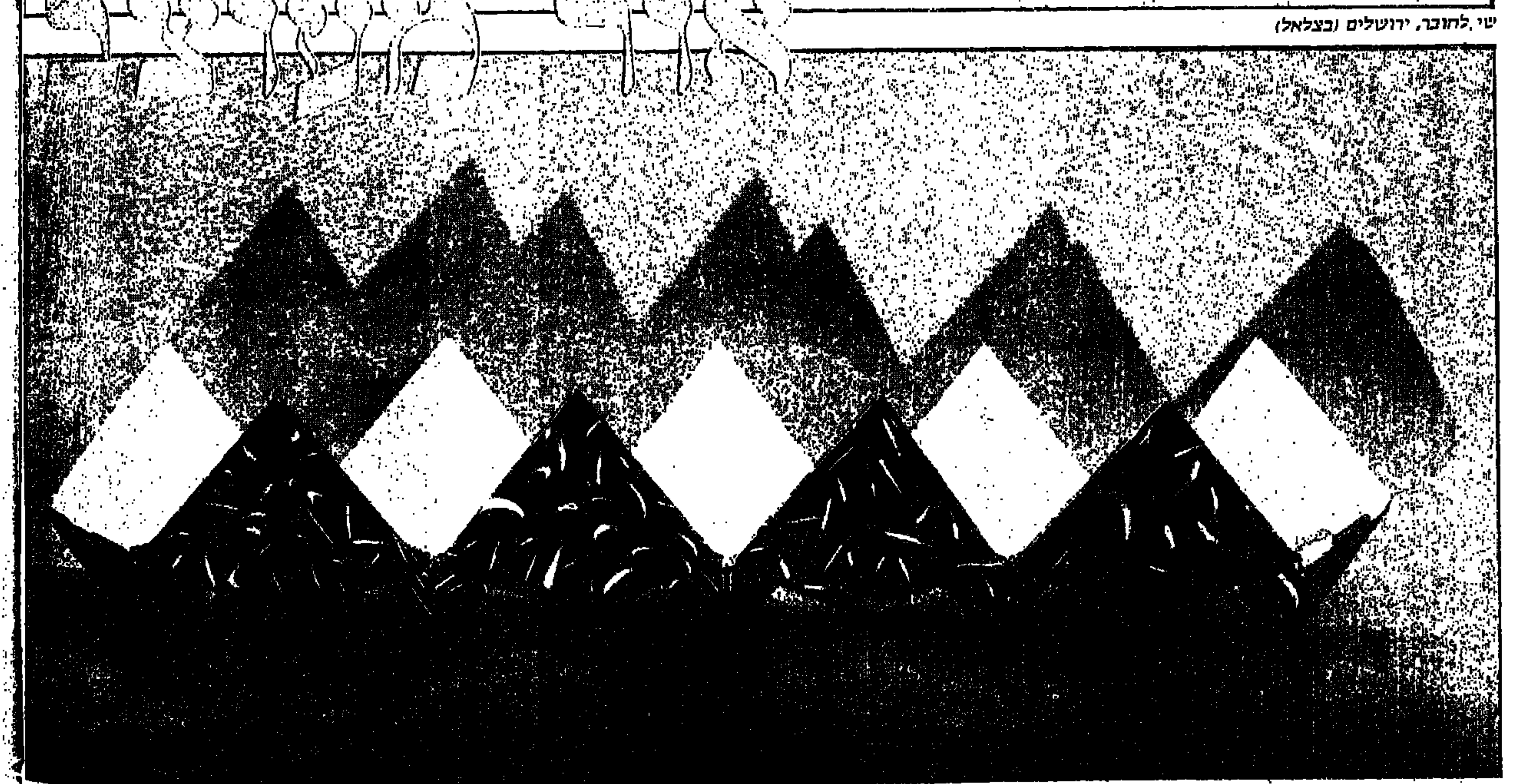

נילס דיפריאנט, ארה"ב

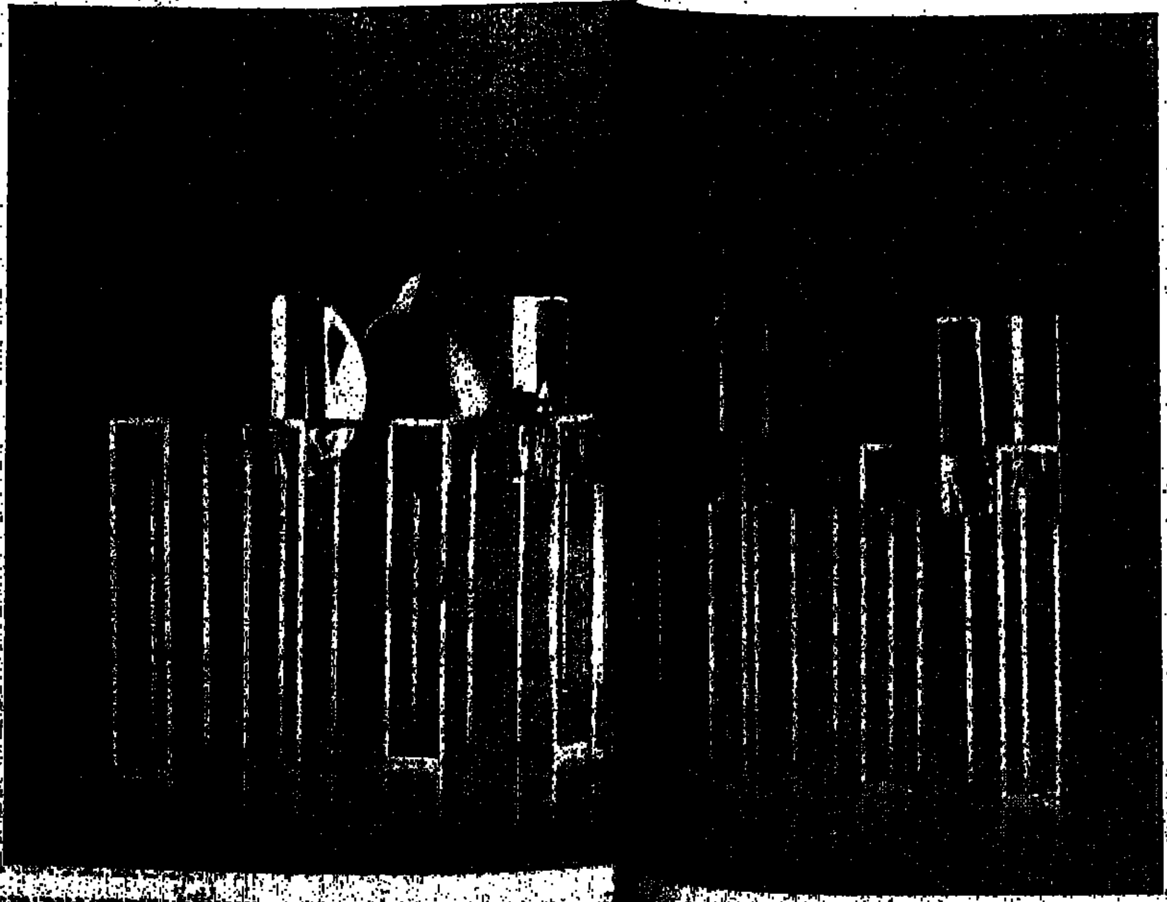

אריה אומר, ירושלים

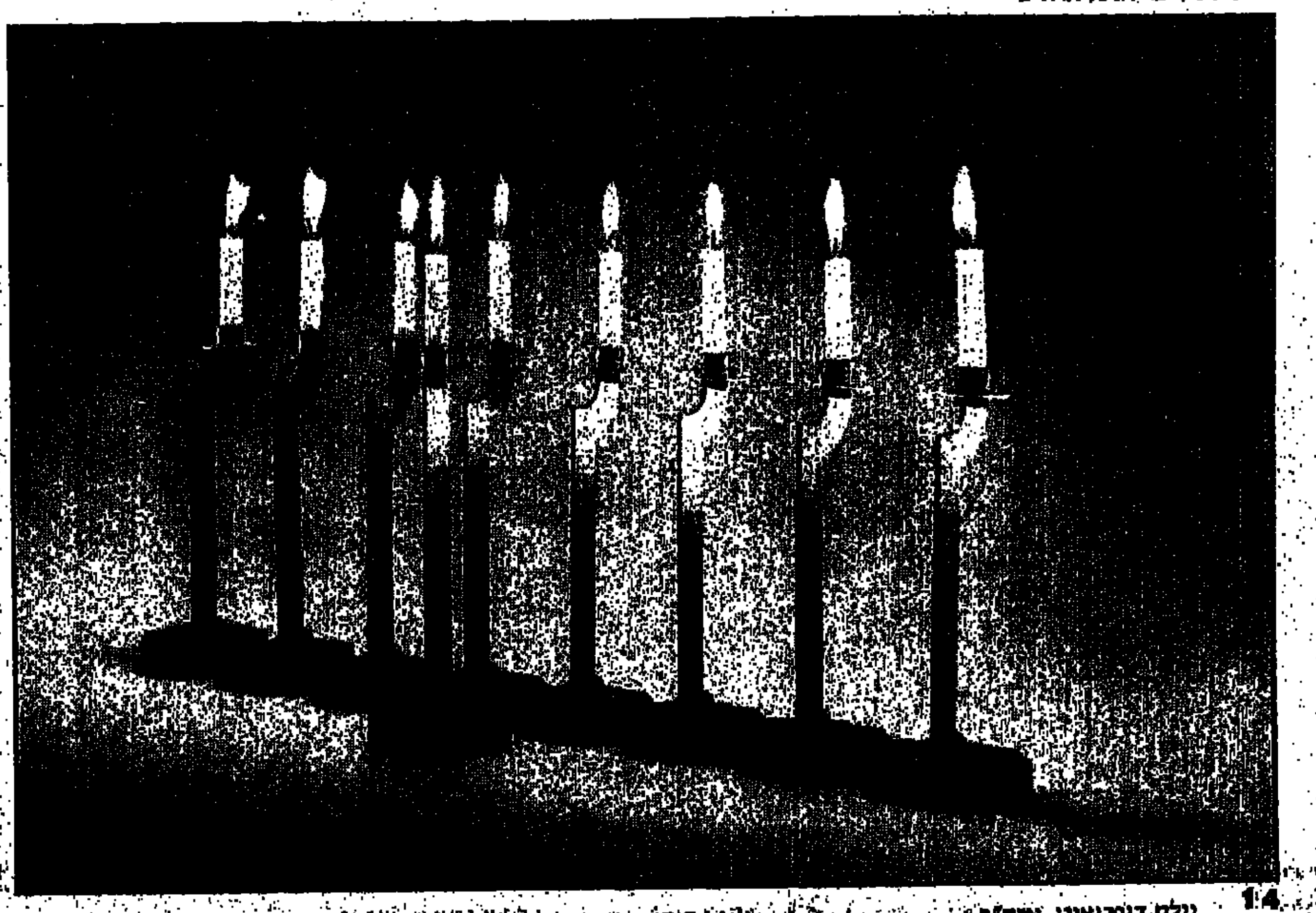

נילס דיפריאנט, ארה"ב

גיישה מישראל

שלוש נשים יפאניות יושבות, לבושות קימו־נו, בבית הארחה ביפאן. לחדר נכנסת חבורת גברים. שלוש הנשים מזנקות ממקמן וצועקות בקולות דקיקים: „רשי מייסה! ועוד רשי מייסה". הגברים קדים, הנשים קדות, הגברים קדים שוב, הנשים קדות שוב. אחר־כך יישבו הגברים בחברת המארחות המאוזנות והמתנהגות.

בין היפאניות, השוקדות על השבעת רצונם של האורחים הנכבדים, היתה גם יעל פודקין, סטודנטית לתואר שני באנתרופולוגיה באוני־ברסיטת תל־אביב. יעל ניצלה את חופשת הקיץ, כדי לשלב חוויה אנתרופולוגית ברווח כספי. שלושה חודשים עשתה יעל במועדון יפאני, כ„גיישה".

בלי עניין של חיזור

„שמעתי על האפשרות לעבוד כמארחת ביפאן עוד הרבה זמן קודם", היא מספרת. „שמעתי מהמון קיבוצניקיות שעבדו שם. כולן סיפרו שהעבודה משתלמת מאוד, וגם הבהירו, שאין כאן שום עניין מיני. האמנתי, כמובן, אבל בכל זאת ניקר בי איזשהו חשש. ל„גיישה' יש בכל מקרה קונוטציה לא מהוגנת. בהמשך התבשל בי הרעיון, והגעתי למסקנה שזו הדרך הטובה ביותר להיות בחו"ל מבלי להוציא כסף".

ליפאן הגיעה יעל, 27, בתקופה לא טובה. היפאנים היו כולם בחופשה, ומקומות העבודה היו עמוסים. יעל החליטה, יחד עם ישראלית נוספת שפגשה, לצאת, עד שישתפר מצב השוק, לטיול טרמפים. בן שלושה שבועות. „היפאנים הם אוספי־טרמפיסטים מושבעים. מכיון שהם עצמם לא יעמדו לעולם לעצור טרמפים — הם לא מבינים מה עושה האיש על הכביש, בטוחים שאתה בצרה, ועוצרים לך מיד. הם גם מביאים אותך לתחנת האוטובוס הקרובה, מתוך הראות גמורה שזה מה שאתה רוצה. השגרירות האמריקנית הכינה כרטיסים סטנדרטיים, כתובים ביפאנית, לטרמפיסטים, האומרים: ‚אני רוצה להמשיך לנסוע בטרמפים, אל תיקח אותי לתחנת אוטובוס, אלא לצומת משם אוכל להמשיך'".

הטיול המקומי הזה, שימש ליעל קורס הכנה להתמודדות עם התופעה הרומנטית בה נתקלים תיירים ביפאן. „היפאנים מתלהבים באופן בלתי רגיל מזרים. כל מפגש ‚שוגון' — עדיין תופסים ביפאן של היום. היו פעמים שאנשים הסיעו אותנו רק כדי שנשמש להם חברה, מבלי שיידעו מלה אנגלית. הם יושבים לידך, מגחכים ומצחקקים בשביעות רצון מעצם נוכחותך. עבורם, השהייה במחיצה מערבית, היא משהו יוקרתי בשלעצמו. הזמינו אותנו פעמים. האכילו אותנו, שכרו אתנו סירה, רק כדי שנשב לידם, כראי בארץ שבשום מקרה לא היה עניין של חיזור. התייחסו אלינו כאל תופעה, לא כאל אובייקט מיני".

פרטנרית מערבית

„כשחזרנו לטוקיו, התחלתי בחי־פוש עבודה, התלבשתי בשמ־לות מהודרות, התאפרתי. אלה דברים שמעולם לא עשיתי. הבעיה המרכזית היתה ללמוד ללכת על עקבים. דידיתי עליהם בצורה מאוד לא מרשימה עד שלמדתי.

„במשך שבוע עברתי ממועדון למועדון. באזור בו עבדתי, היו שלושת אלפים מועדונים. חלקם מפוארים וגדולים, ואחרים בגודל של חדרון קטן. מציאת עבודה היא עניין של מזל. את יכולה להתדפק על דלתו של מועדון שמעולם לא העסיק זרות — ולמצוא אותם מתלהבים מהרעיון. כשהגעתי למקום בו עבדתי לבסוף — לא ידעו שם מלה אנגלית. במקרה היה במקום לקוח קבוע שלהם, עיתונאי, שהיה חמש שנים בארה"ב, והתלהב מהרעיון שיוכל לשוחח באנגלית ולהפגין את ידיעותיו בשפה לפני החברים. הוא, למעשה, כמעט אילץ את בעלי המקום לקבל אותי. כך התחלתי לעבוד.

„הסיבה המוצהרת לכך שמעסיקים אותך היא, שאת אמורה לשוחח באנגלית עם אורחים. זה תירוץ קלוש למדי, מפני שמהר מאוד הסתבר לי שהסיבה האמיתית היא הסנסציה שבהימצאות אישה מערבית במקום. יותר מלנצח את האנגלית שלהם, רוצים היפאנים בפרטנרית מערבית. האנגלית שלהם, תיאורטית, היא מצוינת, אבל חוסר הביטחון שלהם מונע מהם לשוחח.

„היו להם שלושה משפטי מפתח באנגלית: ‚מאיזו ארץ את? האם את סטודנטית? למה באת ליפאן?' והכל נאמר לאט־לאט, במלים שנלקחו הישר מהמילון. בהמשך, רצו לדבר איתך יפאנית שוטפת, מה עשיתי בשיחות יפאנית? ישבתי, חייכתי, הנהנתי.

„הלקוחות שמגיעים למקום מסוג זה הם חברים במועדון, והחברות נעשית דרך המפעל. מאוד מקובל שעם סיום העבודה מגיעים למועדון, לרוב מגיעים בחבורה, משאירים מארח את השאר, שכל לקוח שמור במקום בקבוק הוויסקי שלו, עליו רשום שמו. הם שותים מעורבב עם מים".

בודקים אם העפעף אמיתי

„בהמשך הם משתעשעים, זה חלק מהעניין, ואז הם זקוקים לנושא לשיחה וחלק הארי של השיחה הוא את עצמך, מה את עושה, מניין באת, הם רוצים לשאוב ממך מקסימום אינפורמציה. בוחנים אותך בסקרנות, מסתכלים על האף, מתלהבים ממנו, שהוא לא שקוע כשלהם, העיניים מאוד מסקרנות אותם. ליפאניות יש מבנה עפעף שונה, וצורת העין הלא־מלוכסנת שלי ריתקה אותם. הם נהגו לנגוע לי בעפעף כדי לוודא שהוא אמיתי.

„הסיבה להימצאותי שם, היתה ברורה להם. היה להם ברור שאני נמצאת שם כדי לחייך ולדבר אתם, ולא מסיבה אחרת. העובדה שהייתי זרה — יצרה כבוד מיוחד. למארחות היפאניות הם עשו פחות חשבון. היחס היה שילוב של המון התעניינות, עם רתיעה מעצם היותך זרה. משהו שלא ברור איך להתייחס אליו.

„הביטחון העצמי שלהם ירוד במיוחד. זוהי גם אחת הסיבות לכך שאינם דוברים אנגלית. יש להם רגשי נחיתות בעיקר לגבי היותם גברים מושכים. הם היו אומרים — ‚ג'פאניס סקסאפיל' — ומפנים את האצבע כלפי הרצפה. אני כמובן חייכתי בתגובה".

אורחי המועדון אהבו לשיר. בימי העבודה הראשונים שלה, זימרה להם יעל את „הרוח נושבת קרירה", ואת „עושה שלום במרומיו". אחר כך למדה חמישה שירים ביפאנית, שזימרה אותם בקביעות יחד עם האורחים. „את העובדה שאני לא רוקדת טוב", אומרת יעל, „הייתי מסבירה ב‚ככה רוקדים בארה"ב'. זה שכנע אותם. הם מאוד אוהבים לרקוד, למרות שלעתים קרובות, כשקמנו, הם נוכחו לדעת שאני גבוהה מהם בחצי ראש — נראה לי שהם קצת התחרטו".

להשתכר עם הבוס

יעל אומרת: „הפונקציה של המועדון היא, באופן ברור — פורקן. זה אפשר לי לראות את החיים היפאניים מזווית ששום תייר רגיל לא יוכל לראות. היפאני הוא אדם מנומס, שקול, תמיד בשליטה עצמית. מאוד חשוב לו איך הוא נתפס בעיני הסביבה. במועדון אפשר לראות אותם מזווית שונה. זה המקום היחיד בו הם יכולים להתפרק. המשפחה היא מוסד מאוד פורמלי, מסגרת מחייבת. את הפורקן הם מוצאים מחוץ למשפחה. היחסים עם הנשים מאוד מרוחקים, דווקא עם המארחות נוצר קשר הדוק. לעתים תכופות המארחת היא האדם עמו מתייעצים, חולקים בעיות.

„מה שמפליא, שאתה יכול לבוא עם הבוס שלך, ולהשתכר אתו כליל, מה ששונה לחלוטין מהחברה המערבית. זה נראה כמו מנגנון לפריקת מתחים, שמצטברים בעבודה. ברור לכל מקום שהעבודה היא כל החיים. עד כמה שהתכוונות התקבלו, ומקום לשאול מאיזו ארץ אני, שאלו מאיזו קומפני הגיעו לשם. אנשים צעירים, מגוהצים, שחלק בלתי נפרד מהמחויבות שלהם לעבודה, הוא ללכת למועדון. זו מערכת שלמה של סוציאליזציה, לומדים איך להתנהג במועדון, מה לשתות.

„על הכל מפקחת המאמא סאן. היא הוותיקה המבוגרת, ומנהלת את המועדון. אם המאמא סאן טובה — המועדון טוב. היא דואגת לתת לאורח את התחושה שהוא חשוב. אותי דאגה המאמא סאן להעביר משולחן לשולחן, כדי שכולם ייהנו מהאטרקציה.

„ישראל לא אמרה להם הרבה. כשאמרתי שאני מישראל, הם היו מכסים את הפנים, מדגימים רעלה, ומתכוונים לערב־הסעודית. הנהנתי בשלילה, ואז הם היו אומרים: איראן־עיראק. שוב הנהנתי בשלילה. כשהגיעו לבסוף, ל‚בום־בום־בום', הבנתי שתפסו שאכן מדובר בישראל".

קשה להיות בובה מחייכת

„הפער בין התרבויות הוא עצום. אנשים בגילנו שקועים בעבודה, בקידום, לא מסוגלים לתפוש צורות חיים אחרות. הם סירבו להאמין שבישראל אין גיישות. ועוד יותר קשה היה להם לתפוש שגבר ואישה הם שווים, שיוצאים לבלות יחד. ביפאן יש אמנם נשות־עסקים, אבל מיד עם נישואיהן הן עוזבות את העבודה, מתמסרות לגידול שני ילדים, ולא עוזבות את הבית. אם יש ארץ בה מעמד האשה הוא בשפל המדרגה — זו יפאן.

„יש להם דרך לבטא דברים בתנועות הגוף. את כל הניואנסים הם משדרים זה לזה — ושאנחנו לא קולטים. הם לא מסוגלים לומר לא. בשלב של חיפוש העבודה, הקשתי על דלתו של אחד המועדונים, ושאלתי אם צריכים מארחת. הכניסו אותי פנימה, המאמא סאן ניגשה אלי, ראתה שאני לא מבינה אותה, ביקשה לחכות, וחזרה אל האורחים. האורחים ערכו ביניהם התייעצות. בינתיים נתנו לי לשבת. לבסוף בחרו באחד האורחים, שאחרי אימונים ואמר לאט־לאט: ‚אנחנו לא צריכים מארחת', כל הטקס ארך חצי שעה. לוקח הרבה זמן עד שמבינים שאכן מדובר ב‚לא'".

יעל חוזרת מהטיול ביפאן עם ... דולרים בתשלום ... דולר לערב ... מאה ... לערב אחד.

„אם הייתי צריכה לסכם ... בובה מחייכת היא קשה ... לחייך ... אותם ... לא מבינים אותי ואת לא מבינה אותם. התרבות היפאנית מאוד מעניקה ... ארם מערבי. כל הטקסים הקטנים, כל הנימוסים. מה אומרים, מה לא אומרים. גם ההיכרות היא עם הצד הפחות ... של יפאן. מועדון לילה, המקום בו אני ... כשהגעתי אל יפאן, הוא בשום מקרה לא ... לאנשים מחברה שלמה. היו בנות ... תקופה ארוכות כמארחות ... [illegible]

חותם אישי

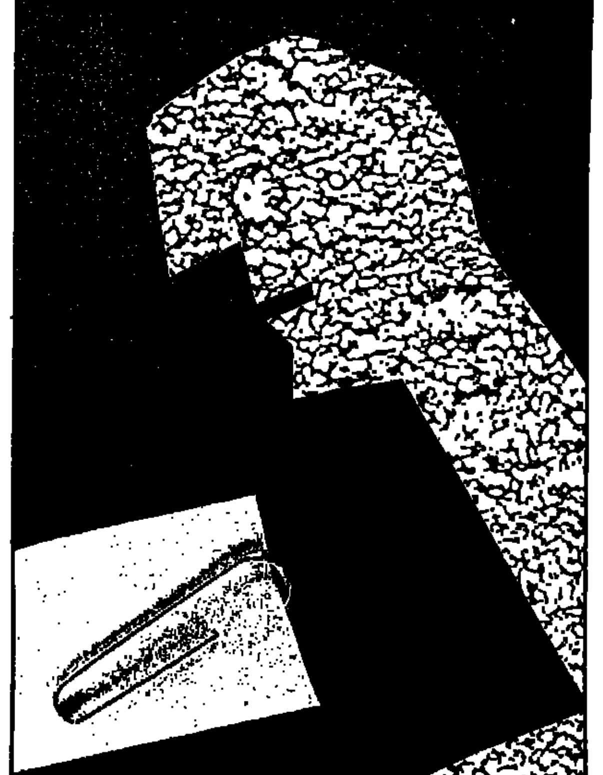

יריב בן אליעזר

מלים וסטירות

מלים הן בסך הכל כלים לצורך העברת מידע על המציאות. הן לא המציאות, כי אם סמלים שלה, ולפיכך אין מלים יפות, או גסות – יש מציאות יפה, או גסה, ולפיכך אין אלימות מילולית – יש אלימות, שהמלים הן רק תחליף סמלי שלה. אלא מה – אותנו מרבים בטשטוש ההבדלים בין הסמל למציאות, וסופנו מייחסים חשיבות רבה יותר לסמל מאשר למציאות אותה הוא אמור לייצג.

ולכן – כל מי שרץ למילון כדי למצוא „תרגום" למונח כלשהו, ימצא מלים נרדפות שמשמעותן שונה. המילון אינו מגדיר מושגים, זהו מסמך היסטורי, המתאר את משמעות המושג בהקשרים שהיו ביום כתיבתו. ומאחר שהשפה דינמית, וההקשרים משתנים – יש ללמוד כל מלה ולבחון את משמעותה בהקשר שבו נאמרה.

ל„מניאק" הרבה הגדרות על רצף שבין נקודת הגנאי לקוטב המחמיא: בעגת העולם התחתון פירושה מלשין, או שטינקר. בהקשר המיני פירושה סוטה. בהקשר של התנהגות קולניאלית משמעותה מנוול, ובסגנון חביב, המלווה בחיוך ותנועות ראש מתאימות פירושה ממזר חינני. (עבדת על הבוס בעיניים, יה מניאק שכמוך האו). לפיכך כל מי שמחפש להגדיר את השר מודעי במונחים מילוניים מחטיא את המטרה, שהרי אם אמר מוטה גור שמודעי הוא „מניאק", על פי ההקשר התכוון לומר ששר האוצר הוא „בן זונה", ולבטח לא התכוון להורתו של מודעי, או להגדרת מצבו המשפטי; כל מה שרצה מוטה גור, אם אמר מה שאמר, הוא להביע את זעמו על מעשיו ומחדליו של שר האוצר ביחס למשרד הבריאות, דהיינו – לחשוף שיניים ולנהום בכעס. פירושו של ה„מניאק" בהקשר זה הוא, אפוא, „מודעי מעלה לי את הסעיף בהתנהגותו".

לכן תיתי לו, לפנחס גולדשטיין, שהפך לבלשן וניסה להציל את השר שלו מזעמו של יריבו באמצעות ניתוח ספרותי של „עווית הצנחנית", שאם נבחן אותה בהקשר הספרותי בלבד, אין ספק שמחברה ראוי לפרס נובל בהשוואה למשורר מתל־עדשים, או למחברי הפתגמים והמכתמים במפלגה הליברלית. ובאותו הקשר מעניין לבחון את אוסף ההגדרות של מודעי מבית מדרשם של חבריו למפלגה, שהשר ניסים קבע כי „להם מותר – כי זה נשאר במשפחה": פת גורס שמודעי – „תמנון המכה לכל צד בשתים־עשרה ידיים ורגליים", שריר קובע ש„ארליך אמר שמודעי זקוק לפסיכיאטר. יכול להיות שהוא זקוק לפסיכולוג" ופת מוסיף כי מודעי „שקרן פתולוגי, רודן, פרנואיד, מופרע ומוכה שיגעון". („חדשות" 29.11.85). סביר להניח שמומחיותו של פת בזואולוגיה משתווה לבקיאותו בפסיכיאטריה, והגיוני לשער שגם שריר אינו בר־סמכא בתורת הנפש. שניהם לא עסקו בהגדרות מדעיות. הם פשוט קבעו שלדעתם מודעי הוא סתם מניאק.

* * *

לאלי אוחנה לא עמדה כוכבותו, והוא נענש קשות על ש„שידר" סמלים מיניים לקהל האוסטרלי, בתגובה על קנטורים מצדו. אוחנה נענש פעמיים על אותה עבירה, (אגב – מבלי שאיש קיבל על עצמו אחריות מיניסטריאלית בגלל מדיניות „החבל הארוך" שננקטה כלפי אוחנה), והורחק גם מן המגרש וגם מן הנבחרת, כאשר העיתונות, שכתרה לו שבחים והפכה אותו ל„נסיך", היתה המופצת הראשית של המידוס, שהיא עצמה יצרה. ולעומתו – שלמה קירט לא שידר סמלים לזאהי וריפעת. הוא הציג מציאות שחורה ומכוערת של גזענות ופוליטיזציה של הספורט, שגם הטיוח המילולי שהפגין, לא היה בו כדי לייפותה. קירט הורחק, אמנם, מן הנבחרת, אך זכה להיות כוכב העיתונות ו„חביב" הפוליטיקאים, וזאת לא בגלל כישוריו במגרש. בו הוא מפגין רגליים „שמאליות", בניגוד להגותו הפוליטית „הימנית". השר נבון הציע להעביר לקירט קורס מזורז בדמוקרטיה, ופנחס גולדשטיין נזף בו בחביבות ובמתינות. העיתונות מחזרת לפתחו, וכולם מנסים לפייסו, אולי כדי שלא יאמר בקול רם, מה שרבים חושבים בשקט בלבם. ואפילו הח"כ שליטא, שהציע לאוחנה במחווה חינוכית ואצילה להציג את ה„תנועה" לפני החברה שלו, (אגב – מר שליטא, אוחנה נאשם רק בעשיית תנועות בידיים, בעוד שח"כ צפוני הואשם בעשיית הדבר עצמו ולא רק בשימוש בסמליו, ובנסיבות לא הגיגיות במיוחד. אז מה אתה קופץ בראשן), לא הציע לקירט, לדוגמא, ליישם את השקפותיו הגזעניות גם ביחסים שבין יהודים לבין עצמם.

מה שכולם לא מבינים הוא שקירט אינו גידול־פרא בחברה הישראלית. הוא גדל על דשן משובח, שבחטבו רפול „מסמם הג'וקים" וגאולה כהן, שכינתה את הח"כ טובי בתואר „אורח", כמו גם אלפי צופים שמכנים מדי שבת את טוויק וארמלי „ערבי מלוכלך", מכיון שהם תוקעים גולים להגנת היהודיות הרדופות של קבוצותיהם. שני החלוצים הישראלים שהפכו ל„בני מיעוטים", למרות שכמותית הם „רוב" בנבחרת, בהשוואה לקירט, „בן המיעוט התימני", מוכיחים כי „עבודה ערבית", שהפכה מושג נרדף לאוזלת יד ורגל, שמה בצל למעטים, את העבודה היהודית שקירט הוא סמלה ונושא דגלה.

אילו הייתי שחקן כדורגל לאומי, וספורטאי אמיתי, כמו שרבים מתיימרים להיות, לא הייתי עולה לשחק נגד קירט, (בצומה איני בא למגרש, כי משחק השלומיאל הנזען). יתכן שכך היתה מכבי שעריים זוכה באליפות בכדורגל, אך קופותיה היו מדולדלות, וקירט – הסיבה לחורבן, היה יכול לפרוש מן המגרש ולמכור גלחנן ומלאוות לאשכנזים, כשבמטבח יטגן לו וינסטון מלים אחמד הבלתי־לאומי.

* * *

הסמל המודרני של מלחמה בגזענות בישראל הוא ראש עיריית פתח־תקווה, השליט השלטון המקומי, מר דב תבורי, ש„עלה לכותרות" לאחר שסטר על לחיו של תומך בכהנא במופע „שבתרבות" שנערך בפתח־תקוה. בעיתונות הופיעו תיאורים זהים להפליא של האירוע, שבהי כי יצאו מלשכתו של דובר העירייה, נוכח העובדה שבמקום נוכח רק נציג בודד של המדיה, שמשום־מה, דווקא הוא לא דיווח עדיין על פעולת הגבורה של ראש העיר.

המעניין בסיפור, שהפך את נגד תבורי לגיבור המדיה, הוא שראש העיר הפך מעשה בריונות לאקט סמלי של „דון קישוטיות" פוליטית, שאת לימונה הוא סוחט כמעט בכל ביטאון באינטנסיביות וביעילות רבה. אלא מה – לכל אדם יש קנה־קש משלו, השובר את גב הגמל, ובמקרה שלי, מצאתי את ה„קש" בראיון עם מר תבורי במוסף השבת „תל־אביב" של „מעריב", בו משיב ראש העיר על השאלה „והבחור הגיש נגדך תלונה?" בתשובה, ואני מצטט: „מאחורי דלתי משתרך תור ארוך, המונה מאות אנשים שנכחו באירוע. כל אחד מהם נכון להעיד לזכותי."

כותב שורות אלה נכח באירוע, לא ראה שם מאות אנשים, וגם מבין אותם שנכחו במקום שמע כותב שורות אלה טרוניות על התנהגותו של מר דב תבורי. הם, כנראה, אינם משתרכים מאחורי דלתו של ראש העיר, או נאבקים בתור על הזכות להעיד לטובתו. גם כותב שורות אלה, למרות שנכח באירוע, אינו משתרך בתור שלדלת משרדו של מר תבורי, ולבטח אינו אץ להעיד לטובתו. וכדי להסיר לזות שפתיים, חייב כותב שורות אלה לציין שהוא הוגה חיבה והערכה רבה למר תבורי ומתעב במידה רבה את כהנא וחבר מרעיו. אך אין ברגשותיו אלה כדי לעוות את מה שראו עיניו ושמעו אוזניו ולשכנעו להשתרך לפתח דלתו של ראש עיריית פתח־תקוה.

ומה ראו עיניי ב„שבתרבות" בפתח־תקוה? ראש עיר שעולה לבמה לראיון ו„זוכה" לקריאות ביניים של בחור פרוע, אשר לאחר ש„הוציא את הקיטור" מחזהו, נענה לפקודתו של ראש העיר ועזב את המקום; באולם נשארו כמה מחבריו, שבטונים מינוריים משל רעם, קראו כמה קריאות־ביניים ונשתתקו במשך הריאיון הממושך שניהל מר תבורי עם מנחה האירוע, יצחק לבני. ואז לסיום – הציע המראיין למר תבורי לומר „משפט מסכם". זה הצהיר על מחויבותו לדמוקרטיה ולזכות הדיבור והוויכוח, אבל הטעים, בפנותו אל קבוצת „הרעשנים" השקטה, כי הוא יכול גם לעוות בסגנון פרוע, כמקובל עליהם. לעניות דעתי היתה זו פרובוקציה של ראש העיר, שעוד בטרם נענתה, מיהר זה וצעד מן הבמה ברוח־קרב ובפנים סמוקות, חדר לשורה, שבמרכזה ישב בחור צעיר ושמו עצמון רוזנברג, מהמפריעים לשעבר, והדגש על „לשעבר", וסטר על לחיו. ייתכן, אמנם, שראש העיר שמע תגובה לפרובוקציה שלו, שאוזני, הפחות רגישות משלו, לא קלטו, ולכן התרגז, אך לי נראה כי רוגזו היה מעשה של „הצתה מאוחרת", שבאה בתגובה על הפרעות קודמות.

ואולי כדי להוכיח שגם החוק, כמו הפורנוגרפיה, הם עניין של גיאוגרפיה, מתברר כי הבחור ה„סטור" של השבת שעברה, נעצר השבת בידי המשטרה, לאחר שהשתעל בהפגנתיות, במופע נוסף של „שבתרבות" בפתח־תקוה וסולק מן האולם. המרואיין, ש„לכבודו" השתעל עצמון רוזנברג, הח"כ וירשובסקי, צוטט בחדשות, כשהוא מגיב בפליאה על נחרצותה של המשטרה, שלדעתו, לא היתה מחויבת המציאות.

ועל זה נאמר – הסטורה וגם עצרתו!

אחד, דוד אלהרר, בסיועו של אחד, דוד מגע, שניהם חברים במליאתה של רשות השידור, העלו לדיון מרשם מקורי להקלת המצוקה הלאומית – צמצום מספרן של מהדורות החדשות ברדיו, על־פי הגיונם של השניים, שעולתו היא אמירה דומה של ראש הממשלה, יש לצמצם את מספר המראות בדירתה של אורית, (זו שלא הולכת למסיבות), מכיוון שיש לה יותר מדי פצעונים על פרצופה.

נו, מילא, הוועד המנהל, בהתקף רגעי של שפיות הדעת, הוריד את ההצעה מן הפרק, אך דוד אלהרר, שהצעתו כונתה בתואר המפוקפק „נלעגת", נועם והגיב במכתב ל„על המשמר", (1.12.85), ובו טען כי הסרת הצעתו מטעמי נלעגות „מזכיר לי את ההתייחסות המזולזלת והפוגעת, שאפיינה את מר פלג, (חבר הוועד המנהל), במפלגת העבודה, שהבריחה רבים וטובים מבין שורותיה"...

דחילאק, דוד אלהרר. אני אמנם איני נמנה בתעודת המעריצים של מר פלג, אך בה בעת איני נרתע שמכיון שהסרת הצעתך הנפלאה, נוחה שלום לא אומר נלעגת, כדי שלא תברח גם אתה, טוב זה, מבין שורותיה של מפלגת העבודה, הרי שמפלגתך צריך להיות הפרגיות. ואגב – כשנוטשה מפלגת העבודה, מי נשאר בה, חבר אלהרר? ואיפה אתה ממקם את עצמך, בהיעדרם של „הטובים"?

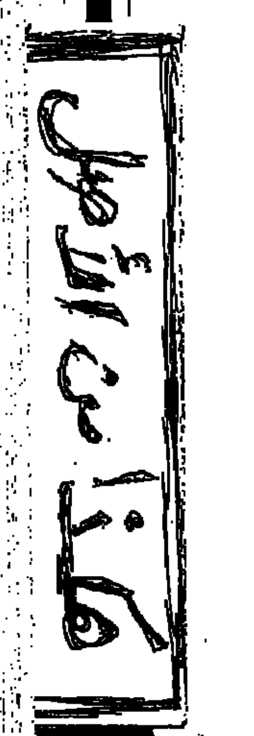

יעקב רבי

האם העברית היא שפה יהודית?

השאלה שבכותרת נשמעת כהיגד נטול־משמעות, או כסתירה ממנה־ובה, או כלשון־התרסה־והתגרות. אם עברית אינה שפה יהודית, איזו שפה אחרת ראויה להיקרא כך? אולי לפני שנות־דור יכול היה יידישיסט קנאי לטעון: יידיש, היא ורק היא, שפה יהודית, ואין עברית שפה יהודית; עברית היא לשון־הקודש ואינה עוד ניב־שפתיים הווה וקיים של המוני יהודים חיים. אבל בימינו, בשנת התשמ"ז, במדינת ישראל הריבונית שעברית היא לשונה הרשמית וגם לשונם הנהגית של מיליוני תושביה היהודים (וכן של רבים ובני מיעוטים אחרים) — מי יעלה בדעתו לפקפק אם עברית היא שפה יהודית?

ואף־על־פי־כן: ב"לשוננו", כתב־עת לחקר הלשון העברית והתחומים הסמוכים לה, בהוצאת האקדמיה ללשון העברית, כרך מ"ח־מ"ט, חוברת ב'־ג', טבת־ניסן התשמ"ה, מתפרסם מאמר מאת פרופ' עוזי אורנן הקובע נחרצות בכותרתו: "ע ב ר י ת א י נ ה ש פ ה י ה ו ד י ת"! ובכן, מהי ואיזוהי שפה יהודית, או שמא אין מעיקרו של דבר שפה כזאת? אכן, יש (או היה) מושג כזה, "שפה יהודית", אלא שלדעת פרופ' אורנן משמעו מוגבל; זו "שפה שיהודים מדברים בה רק בינם לבין עצמם, כאשר שפת הסביבה שמחוץ לבית או מחוץ לסביבה היא שפה אחרת, ומצבם הלשוני של היהודים הללו היא ד י ג ל ו ס י ה (דו־לשוניות. — י"ר). מובן מאליו שאם הודות לעיסוקיו אדם חי רק בתוך שכונתו, הוא בבידוד יחסי ולא נזקקו כמעט לשפת הסביבה. מקרים כאלה אינם משנים את הכלל; 'שפה יהודית' היא שפה שבצידה משתמשים היהודים בשפה אחרת כללית. הדיגלוסיה מתחלקת איפוא בין 'שפה יהודית' מכאן ושפה כללית — 'שפה גויית' — מכאן".

חוט משולש

משתמע מהגדרה זו ש"שפה יהודית" היא פונקציה של ההוויה הגלותית שהיהודים היו שרויים בה, כעם נע ונד שחסרים לו סימני־ההיכר של אומה נורמאלית ובהם לשון — לא שפת־דיבור גרידא אלא לשון לכל הצרכים בחומר וברוח, "לשון אופפת־כול", כביטויו של פרופ' אורנן. "שפות יהודיות" היו יידיש, לאדינו, איטלקית־יהודית, להגים ערביים־יהודיים שונים ועוד. אך הרי ליהודים היתה תמיד עוד שפה אחת, עברית, וזולתה גם ארמית: אלה היו שפות־תרבות, בייחוד תרבות דתית, של תלמוד־תורה ושל פולחן. מכל מקום, לעברית ולארמית היה מישקל נכבד בהווייה היהודית. לעניין זה מעיר פרופ' אורנן: "מי שיחליט לדבוק בסימן־ההיכר הנוסף הזה, היינו מציאות העברית והארמית בעולם הלשוני היהודי, יהא חייב... לומר כי שפה יהודית היא חלק של ט ר י ג ל ו ס י ה (תלת־לשוניות או 'משולש שפות') ולא של ד י ג ל ו ס י ה...השפה היהודית היא השפה הפנימית של הבית היהודי או של הקהילה היהודית בינם לבין עצמם, כששפת הסביבה היא שפה אחרת — 'שפה גויית', וכשיש להם לדוברי השפה היהודית שפת ספר נוספת או שפת תרבות נוספת — היא עברית, וביתר דיוק: עברית וארמית".

גם בלשנים אחרים הציעו הגדרות ל"לשונות יהודיות", הדומות להגדרתו של אורנן אף־כי הן נבדלות ממנה בכמה פרטים ורגשים. לדעת כמה מהם (ואורנן בכללם), העיסוק ב"לשונות יהודיות" כנושא אחיד למחקר איננו עיסוק בלשני. שכן, לא מדובר כאן בשפות במלוא מובן המלה, העומדות ברשות עצמן, אלא ב ס ו צ י ו ל ק ט י ם. סוציולקט, אם איני טועה, הוא ניב השגור בפי מיגזר חברתי מסויים ו"הסמוך על שולחנה" של שפה אחרת; כזה הוא, למשל, היחס בין לאדינו לספרדית ובין יידיש לגרמנית. מטעים פרופ' אורנן: "המחקר הבלשני של כל שפה יהודית, לעולם יש בו צד המתעניין ביחסים הבלשניים שבין השפה היהודית ובין הלשון־האם המקורית. רומה שתכונה משותפת זאת לכל שפות היהודים היא ראיה בלשנית (ולא בלשנית־חברתית) לכך ש א י ן העברית דומה אף לאחת משפות היהודים, שהרי אין היא ניב של איזו שפה אחרת, קיימת, אלא היא, כמובן, שפה לעצמה".

אבל מדוע צריכים אנו להיות כפותים להגדרה מקצועית־מדעית של המושג "שפה יהודית", ומה טעם הקבילה הזאת במרכאות כפולות? מדוע לא נהיה בני־חורין מבחינה סמאנטית להחיל את השם שפה יהודית גם על עברית, או בראש וראשונה על עברית? הרי יהודים דיברו וכתבו עברית ויצרו בה יצירות־רוח גדולות, ויהודים שכו להשתמש בה שימוש מלא, בכל תחומי החיים, בבית, בשוק, בהיכלות־מדע, במחנות צבא. כלום אין העברית השפה היהודית המובהקת?

חברה ולשון

מודה פרופ' אורנן כי "שאלה זו "היא שאלה חברתית יותר משהיא בלשנית", ולזאת אפשר להסכים, אלא שגישתו לבעיה מקבלת השראה מהשקפת־עולמו הכנענית. הוא אומר: "התחייתה של העברית לפני כמאה שנים ומעלה בארץ־ישראל... נעשתה כמרידה נגד אורח־החיים של היהודים לארצותיהם ולדורותיהם, ונגד מצב הדיגלוסיה המתמשך... כוונתה (של אותה מרידה) היתה להעמיד לאום חדש בארץ־ישראל. לאום זה, בדומה לרוב הלאומים בעולם, יש לו לשון לאומית משלו, שהיא לגבי בניו 'לשון אופפת כול'... הישראלים, גם אם מבחינה ביולוגית צאצאים הם ברובם ליהודים מחוץ לארץ, אינם סתם 'יהודים הגרים בישראל', אלא הם מעמידים לאום שיש לו לשון לאומית משלו".

הווי אומר: "עברית אינה שפה יהודית", לטעמו של עוזי אורנן, משום שהישראלים, הגם שהם בני־בניהם של יהודים, ניתקו את קשריהם עם העם היהודי והם מעמידים בארץ־ישראל "לאום חדש", שגם לשונו "האופפת־כול" היא מן הסתם חדשה מעיקרה...

ואילו אני ורבים וטובים ממני אומרים: ה צ י ו נ ו ת התמרדה גם היא נגד אורחות־החיים היהודיים הגלותיים אך לא פנתה עורף לזהות הלאומית היהודית, לא ניתקה את השלשלת של ההיסטוריה היהודית. היא לא חתרה ל"העמדת לאום חדש" אלא לשיבת ציון, לקיבוץ גלויות ולחידוש והבראתה של ההוויה הלאומית הקיימת מקדמת דנא, לרבות השימוש הכולל בלשון היהודית המובהקת, היא עברית. הפער הסמאנטי בין פרופ' אורנן וחבריו־לדעה ובין רובם המכריע של שוחרי העברית וחוקריה — דבר אין לו עם בלשנות אלא עם אידיאולוגיה לאומית בלבד.

ברשימה הבאה עוד ייאמר משהו על "שפה יהודית" במובן הצר: שפה ל א ־ י ה ו ד י ת ביסודה, שיהודים סיגלוה כמימצע־תקשורת ביניהם לבין עצמם.

דמי חנוכה מדליקים!

מהם דמי החנוכה הטובים ביותר שתוכל לשמח בהם ילד וילדה בגיל 8־13? — מנוי שנתי על "כולנו", השבועון הצעיר שכבש את הילדים.

צלצל 03־378833 וכבר בחנוכה יגיע השבועון לבית הילד!

והתמורה — 5000 שקל לחודש בהוראת־קבע לבנק או 59,800 שקל לשנה מראש.

רעיון מדליק לחג האורים!

מלאו את הוראת הקבע המצורפת כאן ושלחו אותה אל "כולנו", [illegible] תל־אביב, [illegible] 61999

שם הקורא	שם משפחה
כתובת למשלוח השבועון	
מספר טלפון	תאריך לידה של הילד

לקבלת פרטים נוספים צלצלו: 03/378833

בקשה להשתתף בתכנית דמי מנוי החודשיים המופעלת ע"י כולנו

[illegible]

כוסית

שמואל בוניס

HOTEL SALE

קסמתנו, כמו שאומרים, לכמה ימים לפריז — חדוד יצחק הזמין אותי. לטוס היום לפריז וליפול בתוך ארבע שעות מ־28 מעלות לשלוש מתחת לאפס — סכנת נפשות. השיניים נוקשות, הדם בעורקים קופא ומשמע עם כל צעד קשקוש כמו קוביות קרח. האף והאוזניים מאדימים, והגשם חודר בנעליים. אלא אם כי אחת נחת שר לתוך המוזיאון החדש של פיקסו. המוזיאון שוכן באחד האזורים העתיקים של פריס, בתוך [illegible]

בן שלוש קומות הנקרא HOTEL SALE — בית המלח. הבית נבנה ב־1656 בשביל אוברט דה פונטנה שהיה גובה את מסי המלח בשם המלך (מכאן שמו). הבניין שופץ, מבלי לשנות דבר מצורתו המקורית, ושוכן בו עתה האוסף הפרטי של פיקסו. באוסף 203 ציורים, 158 פסלים, 88 עבודות קרמיקה ו־3000 רישומים. רובם של פיקסו אבל גם ציורים שהיו אהובים עליו, של ציירים בני דורו (כנראה שהוא עשה החלפות) [illegible]

שלום בית

חיה יוסף

אווז מארץ החלומות

לא להחמיץ

אינני כותבת על מסעדות ולא על האוכל שמגישים שם. אבל במקרה נתקלתי במקום, כלומר מסעדה, שהייתי רוצה לספר לכם עליה. קוראים לה: "הפלעצל" והיא נמצאת ברחוב פרישמן בתל־אביב. כבר השם גירה את סקרנותי, ועוד יותר אחרי ששמעתי שזאת מסעדה יהודית ו...לא כשרה. עוד שמעתי שכל ערב מנגן שם בפסנתר יהודי שלפני הרבה שנים עלה לישראל מווינה והוא בן 80 (וקצת פלוס) ושמו גוסטב. גם עולה מרוסיה, שכבר הרבה מאוד שנים בארץ, שייך למקום: ארקאדי קיאושיני, בעל קול טנור צלול, עיניים חולמניות, מפלרטט עם כל הנשים, וכל אישה מרגישה שהיא־היא זו שהזמר שר את שיריו למענה בלבד. עוד שמעתי שהמבשלת היא פניה בת ה־80 ובעורקיה זורם דמם של יהודי רוסיה ורומניה.

המקום באמצע העיר תל־אביב, אך נראה כמו חדר־אוכל של משפחה יהודית גדולה. רק 8 שולחנות, ויותר מ־40 סועדים לא יכולים להצטופף שם. בפינה, ליד הפסנתר, יושב לו גוסטב ועיניו כמעט עצומות, כי את כל המנגינות הוא יודע בעל־פה ואת הקהל הוא בכלל לא רוצה לראות; הוא, כאילו מנגן לעצמו. וארקאדי שר לו שירי נשמה ביידיש ורוסית, ופתאום נראה לך שהילדות בכלל לא עברה ושוב שומעים: הוי רבקהלה וגם: עם ולדל ביים טייכל. ואז ניגש פליקס ושואל: גפילטע פיש, או רגל קרושה, או גהקטה לייבלך? ועוד הוא שואל בא המלצר ומעמיד על השולחן דג מלוח, שמאז שעזבתי את בית הורי לא טעמתי כמוהו — שמן וטרי, ועלי דפנה ופלפל אנגלי, והרבה מאוד בצל עדין (איך הם עושים את זה?) משגע את העין ואת הלשון, ובכלל עושה מצב רוח טוב. וסלט כרוב חי עם קימל ופלפל ירוק. והמלפפונים הכבושים במלח, עבודת בית. ושוב שאלתי: למה אני לא מצליחה לעשות אותם כך?

המאכלים עולים לשולחן ונעלמים בפיהם של הסועדים־ומביאים כרוב מבושל וצימס, וכופתאות תפוחי־אדמה ולשון מבושל בייז, ואווז מארץ החלומות עם רסק תפוחי עץ. אוכלים, עושים הפסקה ושרים בציבור, כי איך אפשר לתת לארקאדי לשיר לבד את כל השירים הרומניים של הילדות הרחוקה?

השעות עברו ולא הרגשנו, כי זה לא היה ללכת לאכול, זה היה ללכת וליהנות מערב נוסטלגי וטעים. לסיום, כשקר קצת מרידי מאוד יקר. אבלו, היה כדאי.

צריך לבטח את המבוטחים

למה לא

השחקנית נאוה שאן נסעה לחוץ־לארץ. כיוון שידעה שחודש ימים לא תהיה בביתה, סגרה את כל החלונות והדלתות, ורק קיוותה שלא יפרצו לה אותם. אחרי חודש חזרה נאוה, ראתה שלא פרצו את הדלת, ראתה שכל החלונות מוגפים ושמחה. אך כשפתחה את דלת הכניסה נבהלה מאוד: הדירה נראתה כמו אחרי רעידת־אדמה. התמונות היו על הרצפה, השטיח היה אכול, מלא חורים, ריח נורא היה באוויר, ובמטבח אי־אפשר היה אפילו לעבור לכיוון החלון. כל מצרכי המזון: אורז, קמח, קפה, כל מה שבדרך כלל שמור נקי ומסודר בתוך צנצנות וקופסאות — היה מפוזר על הרצפה. אחרי דיון קצר במצב התברר שלא רעידת אדמה ולא פורצים גרמו להרס אלא... חולדה.

נאוה ראתה את השמנה המגעילה יושבת על ארון החלון, וכנראה מאוד נבהלה שמישהו נכנס לדירה ומפריע לה בחגיגה שלה שהתמשכה כבר 4 שבועות. אחרי התקפת הכעס, הבכי והצעקות הראשונות טלפנה נאוה לעיריית חיפה ומומחים להשמדת חולדות הגיעו למקום. החולדה חוסלה, ונאוה נשארה עם הנזק שהגיע ליותר משני מיליון שקל. נאוה הוציאה את כל הפריטים ההרוסים והנגועים, ביניהם גם שמלות, נעליים ותיקים. אחר־כך פנתה לחברת הביטוח שלה, "הסנה", שבה היא מבוטחת כבר 25 שנה. צריך לדעת שעד ליום הארור לא היה לה כל צורך בהתערבות חברת הביטוח: ביתה לא נשרף ולא נהרס, לא היה קצר חשמלי, והמעט היתה בטוחה. שאכן החברה תעזור לה להתגבר על הנזק החומרי שנגרם לה. אבל התשובה של חברת "הסנה" היתה כדי הינך מבוטחת נגד רעידת אדמה, שריפה; שיטפון; פריצה; התפוצצות צנרת; דליפת גז; בקיצור הכל הכל, אך אינך מבוטחת נגד... מזיקים. החולדה היתה באורך של 35 ס"מ, הנזק שנגרם היה הרבה יותר מאשר פורץ יכול היה לגרום ואני לא יודעת אם חולדה שייכת ל"מזיקים".

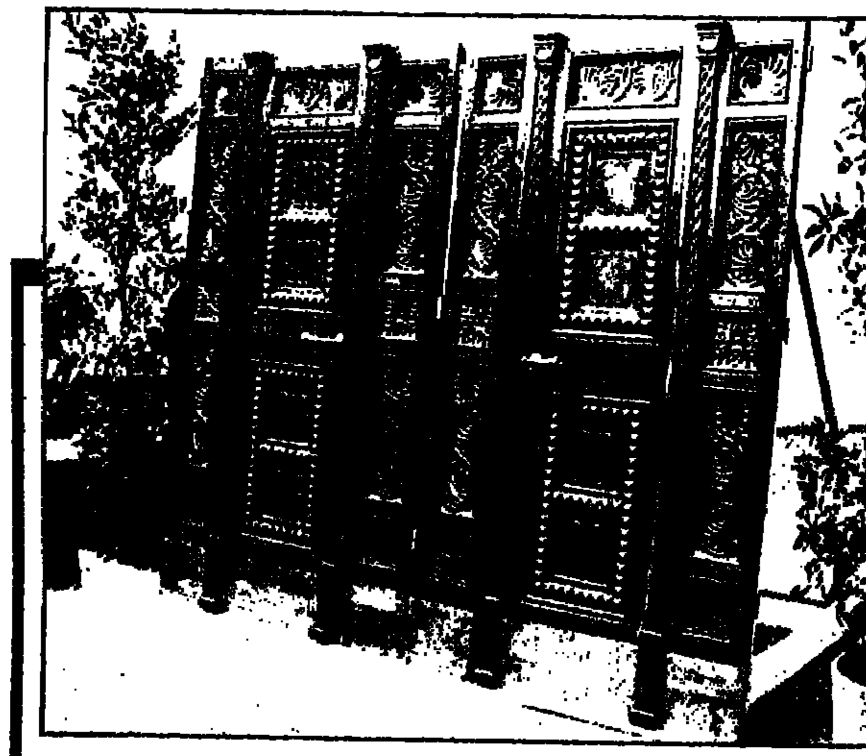

הדלתות האבודות

העולם שלנו נעשה קטן וזה כבר לא משהו מיוחד שאנשים שאין להם שום קשר של לאום, דת, צבע או מין — נפגשים, ופתאום נראה להם, כאילו הכירו כל חייהם. זה מה שקרה לשני גברים, אחד ישראלי אילן ברונר, צלם עיתונות חוץ, גר בגבעתיים וד"ר רולף ויירמן, סגן־מנהל בית־ספר מקצועי בעיר פרייבורג שבגרמניה.

בשנת 1981 זכה אילן ברונר למלגת השתלמות. שלושה חודשי לימוד בבית־ספר לצילום בעיר פרייבורג. אילן התרשם מאוד משיטת הלימוד בבית־ספר זה, ובמיוחד מגישתו של אחד המורים ד"ר רולף ויירמן. שני הגברים התידדו, והמורה הגרמני שאל רבות על ישראל, שיטות הלימוד, חינוך ומוסרות. אחרי שאילן חזר הביתה, הזמין את רולף ויירמן לישראל, והידידות בין שני הגברים העמיקה.

ויירמן התרשם מהביקור כאן וכשחזר לגרמניה התחיל בארגון חילופי נוער בין פרייבורג לגבעתיים, ועיריית פרייבורג הזמינה את אלה שהיו תושביה היהודים, לביקור בעיר. כמובן שמפגשים אישיים הם הבסיס הטוב ביותר להבנה וידידות. אך לא על זה בלבד רציתי לספר. אילן ברונר מספר בהתרגשות רבה על יהדות פרייבורג, יהדות של השנים שמלפני שלטון היטלר ועל ה"רנסנס", כלומר תחיית קהילה יהודית אחרי מלחמת העולם השנייה. בידי חוברת שכמוה, דומני, אפשר למצוא היום בכל קהילה יהודית בגרמניה ויש לי חשד שאחת הסיבות שאוספים חומר על תולדות הקהילות היהודיות היא להוכיח שאכן מוצדקת הקמת קהילות יהודיות אחרי מלחמת העולם השנייה. בפרק אחד מסופר שאחרי מלחמת העולם השנייה חזרו לפרייבורג חמישה יהודים ובתחילת שנת 1946 כבר חיו בעיר האוניברסיטה היפה 15 יהודים (לא 15 משפחות, אלא בודדים) במפקד האוכלוסיה ב־2 בפברואר 1946 ספרו: 45 יהודים, ומעניין לקרוא שבשנת 1846, כלומר 100 שנה קודם לכן, חיו בפרייבורג רק 20 יהודים; בשנת 1963 כבר אפשר היה להתגאות בקהילה של 120 יהודים, ולמרות ההרס שנגרם לעיר היפה בקרבות הנוראים בימי המלחמה עשו המוסדות הגרמניים מאמץ מיוחד לתת ליהודים שחזרו לעיר, את תנאי המגורים הטובים ביותר. אין גבול לניסיונות ולמאמץ ההוכחה עד כמה הם, תושבי העיר הגרמנים, תמים מפשע; וכשבשנת 1947 חזר, אחרי גלות ארוכה, היהודי רוברט גרומבך הוכרז כאזרח כבוד ובאותו מעמד נזכרו בכל הקרבנות וההרוגים מידי הנאצים, ובמקרה של פרייבורג, חלק מהם גם בידי תושבי העיר.

השנים עברו ונולד דור שלא היה עוד בשנות שלטון הנאצים. הם ידעו מעט על העבר של עמם באותן שנים, כי אלה שהיו פעילים במפלגת לא העזו להזכיר את פעילותם. רק בשנים האחרונות התחילו ללמד בבתי־הספר מה עבר על עמם ועל עמי אירופה תחת שלטונו של היטלר. העימות עם הפשעים גרם לזעזוע קשה, וצעירים רבים כיום מנסים ללמוד, להבין ולתקן את שעשו אבותיהם.

רולף ויידמן היה תינוק בשנים האחרונות לשלטונו של היטלר. אילן ברונר הוא האיש אשר הזמין אותו לישראל, הביא אותו ל"יד ושם" ול"בית התפוצות" והפגיש אותו עם צעירים וזקנים ואפילו עם יוצאי פרייבורג. ד"ר רולף ויידמן לא מנסה לייפות את העבר, להיפך, הוא מנסה לגשר בין שני העמים ובמיוחד בין תושבי גבעתיים לבין תושבי פרייבורג. הוא פתח משרד נסיעות ללא רווחים אישיים, ומטפל בקבוצות ויחידים המוכנים לתייר בישראל. את הישראלים הבאים לפרייבורג, מארחים הוא וחבריו ב"ארגון ידידי ישראל", ודואגים לסיורים ופגישות עם תושבי העיר.

בשנת 1985 נפתח מרכז קהילתי בפרייבורג, הכולל בית־כנסת עם 150 מושבים, אולם גדול לישיבות ומסיבות, מטבח כשר ודירות קטנות לזקני הקהילה וסטודנטים.

בבית הכנסת הישן אשר נבנה בשנת 1870, התקנו שתי דלתות־ענק מעשה גילוף אמנותי מעץ אלון אשר נחשבו לאחד מהפריטים בבתי הכנסת העתיקים והיפים בגרמניה. כבר בימים הראשונים של הפוגרומים בעיר פרייבורג נעלמו הדלתות, ועד 1983 היו בטוחים שהסיפור של הדלתות הוא סתם אגדה, או שהן נשרפו בימי הקרבות. תלמידי הגימנסיה, שערכו מחקר על יהדות הסביבה, גילו שבמחסן סגור, מתחת לאדמה, נמצאות הדלתות. פקידי העירייה ברשות אוצר העירייה החביאו את הדלתות, האוצר נפטר ולא השאיר שום מידע על מקומן. היום הן מקשטות את חזית בית הכנסת.

עוד סיפור בין מאות הסיפורים על יהדות גרמניה, וכנראה שלעולם לא ייגמרו סיפורים אלה. מגרשים את היהודים, והם, בחלקם, חוזרים ובונים לעצמם "מולדת" מדומה והכל חוזר על עצמו.

שפע של שפעת

עצות מן השרוול

בא החורף באה השפעת. אנחנו קוראים לכל הת־קררות שפעת, אך כדאי לדעת שכדאי שלא תהיה לכם שפעת, זאת מחלה לא אמנם לא קשה, אך מאוד מאוד לא נעימה [illegible] לאי־נעימות והיא יכולה להיות פתח לבעיות קשות [illegible] בעיות לב [illegible] לפעמים התראות של [illegible] בעקבות השפעת. לא כל שפעת מלווה [illegible] את כל נולה יכולה להיות התחלה שפעת. ואת אומרת לתייחס גם להתקררות [illegible] מומרות הבריאות ממליצים על חיסון נגד שפעת, במיוחד לקשישים, או אלה הסובלים מאיזו מחלה כרונית. כמובן, צריכים להתייעץ עם רופא. קשה מאוד לדעת איזה חיסון טוב, כי יש כמה וכמה מיני שפעת. בוודאי זוכרים את השפעת [illegible] של חורף 1982, אשר עלתה בחייהם של הרבה תשישים, ובמיוחד קשישים.

כיוון ששפעת נגרמת על ידי וירוס, אין תרופה נגדה, לכן אומרים שכדאי לצאת לשוק ולקבל [illegible] כי למחלה זו יש תרופות, אך צחוק כבר. נטפל בשפעת, ורק אם באפס החום מאוד גבוה ולא יורד גם אחרי כמה ימים צריך לפנות לרופא.

מה הם סימני השפעת? זמן הדגירה כ־48 שעות. מרגישים עייפות, לפעמים מפריעים גולה, צרידות, כאב גרון, כלומר סימני הצטננות. אם מופיעים כאבי שרירים, כאבי גב וכאבי ראש, חום, צמרמורת אז יש להניח כמעט בוודאות שיש שפעת. נכנסים למיטה. אפילו יש פגישות חשובות ביותר. רצוי להזיע. איך עושים את זה? לשתות גרוג: מרתיחים כוס מים וכפית סוכר, מוזגים לכוס גדולה ומוסיפים שליש כוס רום, או כוניאק. שותים לחיים ולזיעה טובה! צריך לשתות הרבה מאוד, כי הזיעה גורמת לאיבוד נוזלים. למי שיש בעיות, כבר ימצא לו דרך אחרת מאשר האלכוהול, כמו למשל, תה חם והרבה לימון. נגד החום והכאבים יש כל מיני כדורים שמותר לקחת אפילו בלי מרשם של רופא. אינני יודעת למה, אך אני מאמינה במרק עוף. זה לא יכול להזיק, אבל בטח עושה לכם חם וטוב בבטן, ואולי יש בכך אפילו איזו תרופה טבעית. אומרים שזה מרפא שפעת.

ועוד עצה: בכל הצטננות מידבקת, אל תתנו לבני משפחתכם ולחברים להתקרב אליכם.

אוהבות ומתייסרות

החוק הישראלי אוסר משכב זכר (הומוסקסואליות). הוא אינו אוסר קיום יחסים לסביים בין נשים. החוק מתיר — הנורמה לא. לסביות עדיין מוקעות מהחברה, מפוטרות מעבודתן בתואנות שונות, מופלות בצה"ל.

בימים שהדת והפאשיזם גוברים, ובבסיסו של כל פאשיזם מצטיירת האישה כמכשיר הולדה, וערכה נמדד לפי מספר החיילים שהיא מספקת למדינה, אין ללסביות תקווה רבה לשינוי במעמדן.

גם בעשור המתירני שלנו, קשר חשאיות כבר עוטף את הנושא וזו הסיבה שרוב הלסביות חיות במחתרת, ומסתירות את זהותן המינית. רבות מאלו שפגשנו היו ברעה, שכתיבה על הנושא עלולה להזיק יותר מאשר לסייע לעניינן. אחרות, בעילום קפרני של שם וזהות, הסכימו לגלות מעט, בתקווה שמודעות תהיה צעד ראשון ללגיטימציה.

המקרים שלהלן הם רק דוגמאות, המצביעות על הכלל.

תעסוקה

ע. — מזכירה אצל עורך־דין, פוטרה מעבודתה לאחר שנודע לבוס שלה במשרד על נטיותיה המיניות: „הוא הודיע לי, שהוא לא מוכן שבמשרדו תעבוד בחורה עם ‚בעיות בחיי המין'".

א. — משוררת לסבית, ששיריה פורסמו בכמה מוספים ספרותיים, מספרת שבעיתון מסוים התחלף העורך והעורך החדש, משנודע לו על נטייתה, חדל לפרסם את שיריה בטענה שהם „גרועים מדי".

אמהות

אין כל סתירה, למרות הדעה הרווחת בציבור, בין לסביות לבין אמהות. לאחרונה התפרסמו במספר עיתונים מודעות של נשים לסביות המחפשות מתנדב (או תורם זרע), כדי להפרותן. מודעות מסוג זה, אי־אפשר היה להעלות כמובן על הדעת לפני שנים לא רבות. היום ידועות בשים לסביות רבות שילדו בדרך זו.

חשאיות

לסביות רבות יוצאות עם גברים, ואפילו מקיימות אתם יחסי־מין, לעתים, ככיסוי, מתוך חרדה שייחשפו והקריירות שלהן ייפגעו — אך הרוב עושות זאת מתוך לחץ חברתי ומשפחתי.

לסבית שפוטרה מעבודתה מתוודה:

„הרגשתי תחושה של עלבון וצורך חזק להיות כמו כולם. להרגיש שייכת. באותו זמן פגשתי את הבחור שאני יוצאת אתו עכשיו. אמנם אני מעדיפה בחורות, וממשיכה להסתובב בחברה הלסבית, כי שם מקומי, אבל גם אני רוצה לשבת בסרט ולהתחבק בחושך, להחזיק ידיים ברחוב, ואת הדברים האלה אינני יכולה לעשות עם בחורה".

א. — לסבית העובדת במשרד ממשלתי מספרת על ניסיונה בשטח ההכחשה:

„אני מדברת במשרד על החברה שלי בלשון זכר. סיגלתי לעצמי את הטרמינולוגיה הזו, פשוט כדי להשתתף בשיחות של הבנות במשרד, כדי להיות שייכת ובלי שימצאו תואנה להעיף אותי מהעבודה. אני מספרת על סרט שראיתי עם החבר, על ערב נפלא שבילינו אני והוא במועדון."

ר. — אישה צעירה ואם לילדים קטנים, בת למשפחה מזרחית, היא דוגמה למקרה מאוד נפוץ. בגיל צעיר למדי גילתה את נטייתה, אך בלחץ משפחתה המסורתית והשמרנית — נישאה לפני שירותה הצבאי. במשך שנות נישואיה, יותר מעשר שנים, ניהלה רומן חשאי עם שכנתה, גם היא אם לילדים קטנים. ר. המשיכה כל העת לקיים יחסי־מין מלאים עם בעלה, למרות שסלדה ממגעו.

ר. וחברתה בשמרות מאוד מגילוי סודן, והן חיות בחרדה עצומה: שכן, אם יתגלו נטיותיהן המיניות למשפחותיהן, הן עלולות להישלח מבית בעליהן, ובית־דין רבני ימסור את הילדים לאבותיהם, וגם זכותן למזונות — תישלל.

„מסיבות פיזיולוגיות וסקסואליות", טוענת ב., אמנית לסבית כבת 40, חברת קיבוץ בצפון, קל בהרבה לאשה לסבית לתפקד בחיי מין עם גבר, למרות הסבל הנפשי הכרוך בכך, מאשר להומוסקסואל עם אישה". זו הסיבה, לדעת ב., הנשואה ואם לשלושה (בעלה יודע ומשלים עם נטייתה), שאחוז ההומוסקסואלים עולה בהרבה, מבחינה סטטיסטית, על אחוז הלסביות באוכלוסיה: „מפני שנשים רבות כמוני, חיות, לכאורה, חיי משפחה ‚נורמליים', הן למעשה, לסביות פעילות המנהלות חיים כפולים, בין בהסכמת הבעל ובין שלא בהסכמתו. אך רבות יותר הן לסביות לטנטיות והנמשכות לנשים אחרות, אך לא יעזו לעשות דבר למימוש נטייתן. כל אלה הן לסביות שאינן מופיעות בסטטיסטיקה".

ב. גורסת, שהאמנסיפציה של האישה כאישה, תביא בעקבותיה גם את האמנסיפציה והלגיטימציה של הגישה הלסבית. בהתאם לתפישתה זו, ב. היא גם חברה בתנועה הפמיניסטית הישראלית.

שיכון

ט. — חיילת משוחררת, לסבית, גרה בשותפות שנייה בדירה אחת עם שותף דווקא: „זהו אמצעי מקובל אצלנו להסוואה". ט. גם הקפידה שלא להזמין את ידידותיה לבקרה בדירה, „כדי למנוע צרות ובעיות". עד שיום אחד, במקרה, צותת השותף לשיחת טלפון אינטימית שניהלה בחוסר זהירות, עם ידידתה. „למחרת", מספרת ט.

„נאלצתי לקחת את החפצים ולהסתלק משם. מאז", היא אומרת, „הגעתי למסקנה, שלסבית יכולה לגור לבדה, או עם אחת מהחבר'ה" (החבר'ה, בסלנג שלהן — „מישהי שהיא בעניינים").

עלבונות בצה"ל

צעירות המשרתות בצה"ל ונטייתן הלסבית נחשפת עלולות לספוג עלבונות ולהיות מטרה להשפלות.

ג. צעירה יפהפייה בשנות העשרים, המושכת תשומת לב מידית, היתה חיילת בקבע. בעת שרותה הצבאי לא היתה עדיין לסבית מוצהרת, ולא קיימה יחסי־מין עם נשים, אך גילתה בתוכה משיכה חזקה לבנות מינה. במשך שנתיים היתה ג. מאוהבת בחיילת, ששירתה באותו הבסיס. היא לא העזה להתוודות לפניה על אהבתה, אך השתיים הפכו לידידות.

החיילים בבסיס חשו במשיכתה של ג. לחברתה, והדבר הפך, כמובן, לרכילות הבסיסית. בשלב מסוים של שירותה חתמה ג. על שירות קבע וקיבלה תפקיד אחראי, שאיש קבע אחר רצה בו מאוד. אותו אדם ניסה להכשילה בתפקידה החדש בשיטות שונות, ומשנכשל בכך נקט את הדרך „הבטוחה" והיעילה: טפטוף של רכילות על נטיותיה של ג. באוזני הממונים עליה. יום אחד נכנסה ג. לחדר האוכל וחיכתה לחברתה. איש הקבע, שישב בשולחן סמוך עם מספר קצינים, מפקדיה של ג., פלט בקול רם ובפומבי: „הלסבית השנייה עוד לא הגיעה..."

במקרה אחר, נתפסה באותו בסיס חיילת שנחשדה בגניבה. צריך היה להפשיטה כבדי לבדוק אם החפץ הגנוב נמצא בבגדיה. המשימה הוטלה דווקא על ג. (אולי לא במקרה) כשאותו איש קבע צוהל באוזני הכל: „מצאנו את זאת שנהנית לעשות את זה..." באותה עת עמדה ג. להישלח לקורס קצינות. בעקבות התגרויות אלו ואחרות נכנסה ג. למשבר, שגרר את ביטול מועמדותה לקורס, ובעקבות ביטול זה נאלצה להשתחרר מצה"ל.

יש כתובת

„האגודה לשמירת זכויות הפרט", ארגון ההומוסקסואלים והלסביות בישראל (ת.ד. 46039, תל־אביב, 61460) מסייעת ללסביות בדרכים שונות. לדברי יונתן דנילוביץ', יו"ר הארגון, הם מסייעים להומוסקסואלים וללסביות לשפר את דימוים העצמי על־ידי ייעוץ ועידוד, והפניית הפונים הסובלים מדיכאון — לטיפול מתאים. כן עוזר הארגון בייעוץ משפטי כאשר קיימת בעיה של קיפוח, ניצול או אפליה.

הארגון מוציא עיתון בשם „נתיב נוסף" ומסייע לפונות ולפונים אליו בטלפון — „הקו הלבן" — ללא צורך להזדהות ולמסור פרטים. ה„קו הלבן" — 03־732457 עומד לרשות הפונים והפונות בימים א' ג' ה' בשעות הערב.

לדברי דנילוביץ' יש בין ההומוסקסואלים והלסביות חילוקי דעות המקשים על החיים המשותפים בארגון.

הלסביות מתייחסות להומוסקסואלים כאל גברים רגילים, לעומת זאת ייתכן שבשנים הראשונות של קיום הארגון לא הובנו דרכי הלסביות כראוי.

„בשנים האחרונות ניסינו", אומר דנילוביץ', להכליל את הלסביות כחברות שוות". דנילוביץ' מציע, לסיכום, ללסביות להתאחד ולצאת לציבור כארגון נפרד, ומבטיח שהאגודה לשמירת זכויות הפרט" תסייע להן ככל יכולתה".

„כולן מכירות את כולן"

שיער קצוץ, גוף מלא ונשי — „לא היית מאמין עלי, נכון?" — עידית (30), משוררת. מקודם היתה „סטרייט". יצאה עם גברים, אהבה גברים. בהדרגה עברה תהליך של מודעות למיניותה השונה. והיום, עדיין ללא קשר קבוע, והיא בשלב של חיפוש אחר ידידה קבועה: „הבעיה העיקרית שלי, שלנו, שאין מקומות מפגש, אין מקומות שניתן להכיר, ובמקום היחידי בעיר שאנחנו נפגשות בו — כולן כבר מכירות את כולן".

עידית, משוררת, לסבית, מונולוג.

אני מגדירה את עצמי לסבית נכון להיום. בעבר היו לי קשרים עם גברים. השינוי במיניותי היה הדרגתי וזה בערך חמש שנים שאני מגדירה עצמי כלסבית.

בקשרים שהיו לי עם גברים, תמיד הרגשתי שמשהו חסר, ואולי נכון יותר לומר — שיש משהו מיותר. המשהו הזה זה הצורך של רוב הגברים לכוון, לקבוע את הקצב, להחליט את ההחלטות, כלומר — להיות „גברים".

שנאתי את יחסם הפטרוניסטי־מתנשא של הגברים כלפי ואני לא מדברת דווקא על גברים שיש לי אתם קשרי עבודה, כי גם זה קורה) אלא עם גברים שאהבתי, ואפילו הייתי צריכה מגיל 16־17, כשהתחלתי לצאת עם בחורים, הייתי צריכה להתווכח אתם, כדי שיניחו לי לשלם את חלקי בבילוי המשותף או אפילו להזמין אותם לסרט או הצגה. כשיצאתי מדירת ידידי בשעת לילה מאוחרת תמיד התעקשו ללוות אותי הביתה, אפילו התחשק לי לטייל קצת לבד ברחוב. גם במיטה, בסקס, מה שהיה לי טוב עם גברים, הפריעה לי העובדה שהם מבקשים כל הזמן להכתיב את הקצב ואת „הפוזות" המיניות. והקצב של גברים היה, מאז ומתמיד, מהיר מדי בשבילי. המין שהם רצו, היה תמיד מגמתי מדי בשבילי. אני חושבת שאצל כל הגברים שהכרתי, גולת הכותרת של המעשה המיני היא פעולת החדירה. עבורי זה לא רק דבר משני, אלא הרבה פעמים לא רצוי, כך שעם כל גבר — אפילו גברים שבתחילת הקשר בינינו הכל היה נפלא — הקשר המיני הפך במהרה להיות תכליתי ומגמתי, מה שהיה קודם העיקר עבורי, הפך ל„משחקי פתיחה וחימום" מהירים כדי להגיע ל„עיקר". אצל נשים, כמעט שאין דבר כזה — „העיקר" וכל מה שהוא משני ושולי בקשרים המיניים עם גברים, הוא החשוב והמשמעותי. לא רק בסקס, אלא בכל תחום עם נשים כמעט שלא קרה לי שהתייחסו אלי מתוך פטרוניסטית.

התפקידים המיניים לא ברורים מראש, ולכן זה פחות סטריאוטיפים וקל יותר להתנהג כמו שמרגישים. אם בערב אחד בא לך להיות האקטיבית בסקס — זה בסדר. בערב אחר אני הפאסיבית, ומניחה לאישה השנייה שתפנק אותי. אנחנו להתנהג לפי איזה ראש שבאו איך שמתחשקו כך גם בבילוי משותף ובכל התחומים.

המלכוד שלי היום מתחיל מזה, שאין מקומות מפגש. יש מועדון אחד פעיל בעיר (אולי יש עוד מועדון או שניים קטנים שבכלל לא מגיעים אליהם). זהו מועדון של הומוסקסואלים והיות שלסביות בדרך כלל לא מגיעות לערבים מעורבים של הומוסקסואלים, עשו שם ערב, יום אחד בשבוע, מיוחד ללסביות. ביום הזה אסורה הכניסה לגברים. אני לא אומרת לך את שם המועדון הזה כי לעתים חשיפה מזיקה יותר משהיא מסייעת. כתבה שפורסמה בעיתון נשים ודיווחה על מקום מפגש של לסביות, הביאה בעקבותיה אנשי משטרה הרואגים לנקר במקום, ומעבירים בנוכחותם את האווירה. רק משטרה חסרה לנו שם...

מרביתנו מתאספות שם ביום האחד הזה. תאר לעצמך מצב שכל הלסביות של העיר, אלו שמעזות לצאת מחוריהן, באות לאותו מקום. תאר לך מצב, שלסבית רוצה להתחיל עם מישהי במקום שכולן מכירות את כולן, ויש שם באותה שעה לפחות חמש „אקסיות" שלה...

אין מקום אחר בעיר, מלבד המועדון הזה — לפחות שם מותר לנו להיות מה שהננו — שאישה יכולה לפגוש נשים. בארצות אחרות יש מקומות להומוסקסואלים ולסביות שהעירייה מממנת, בארץ שום גוף אינו מוכן להיכנס לזה. בעצם אפילו היו עוד מועדוני לילה זה לא היה מספק אותי, ראשית, משום האווירה שנוצרת במועדון כזה: אווירה מאוד דומה לזו הנוצרת במקומות של הטרוסקסואלים: חשאיות, אורות עמומים, שולחנות קטנים — אווירה שמשדרת מיניות. אך לסביות זה לא רק לשכב עם אישה. אני רוצה להכיר ולפגוש אישה גם על רקע תרבותי, חברתי ואינטלקטואלי. מה שקורה במקומות האלה, בגלל האווירה, שהנשים היותר אינטליגנטיות לא מגיעות לשם. לפחות לא באופן סדיר. למקום כזה מגיעות מעט מאוד נשים חדשות, וכשמגיעה פעם חדשה, כולן מתנפלות עליה. אני מנסה להזמין אותה לרקוד, ואם היא דוחה אותי כולן שם כבר ידברו על זה. כל כשלון שלך רואים ומרכלים.

הערב נמשך מחצות ועד הסגירה, בערך בשלוש לפנות בוקר. העובדה שהמפגש נערך בשעות מוזרות כאלו, במין אווירה חשאית, זו כבר הרגשה נאחסית מראש. בנוסף לכך גברים מורעבים עומדים בחוץ, כל מיני חלאות ושיכורים, ומציקים. זה נורא סימפטומטי, שהלסביות בכלל לא מתרגשות מזה. הן כל כך מורגלות בנמיכות קומתן, ומעצם היותן נשים — הן גםמורגלות בהטרדות מיניות. לילה אחד הכרתי במועדון מישהי ונדלקנו זו על זו. בערך בשתיים וחצי אחר חצות יצאנו החוצה והתמזמזנו קצת (היא היתה צריכה להישאר, כי באה עם מישהי אחרת, ואני עמדתי לעזוב). פתאום בלמה לידינו ברחוב היא

מכונית בחריקה אדירה, והנהג ישר: „אולי אפשר להציע לכן לשתות משהו, אני גר קרוב". השכנו שאנחנו לא מעוניינות, אך הוא לא מרפה: „אל תפחדו, אני מבין את הראש שלכן." שוב ביקשנו אותו שיילך לו ויניח לנו והוא התחיל לכעוס: נסע לידנו בנסיעה איטית והמשיך להטריד. אני משוכנעת שהוא לא היה מתנהג כך אילו היינו זוג מעורב.

לסביות רבות כל־כך פוחדות שיידעו, שהן לא מעזות אפילו ללכת יד ביד, להתחבק, להראות חיבה. ואם הן מעזות — או שאנשים „נכנסים להלם", או שהן הופכות סיבה להטרדה. אני דווקא די נועזת בהשוואה לאחרות, ופעם, בדרך חזרה מהמועדון העזתי ללכת חבוקה עם חברה: בחורים שהלכו מולנו הגיבו תחילה בפליאה, ואחר־כך עקבו והטרידו בכל מיני הצעות.

פעם נוספת העזתי, לשם פרובוקציה, להסתובב בדיזנגוף חבוקה עם בחורה. למרבית הפלא לא קרה דבר: האנשים היו כל־כך בהלם... אם אני מגיעה למועדון עם בת־זוג, מאוהבת, אז כמו במועדון־לילה אנחנו רוקדות, מתחבקות, מתנשקות ליד הבר, כמו בני־זוגן עושות מה שבשום מקום אחר לא מעזות.

אם אני מגיעה עם ידידה סתם, ללא קשר רומנטי, גם כן יותר קל, כי את לא לבד. אבל המון פעמים את מגיעה לבד, ואז או שמישהי מתחילה אתך, וזה קורה לעתים רחוקות, כי הפסיביות של הנשים בחיזור אינה עוזבת אותן גם כשהן לסביות, או שאת תקועה עד הסוף לבד. כמה וכמה פעמים באתי, ישבתי שעתיים־שלוש ליד הבר ודבר לא קרה, חלף ערב.

בניגוד להומוסקסואלים ש„מאמצים" כל פרצוף חדש שמופיע — אצל הנשים העניין הזה של התחלה קשה מאוד. הומוסקסואלים הולכים הרבה יותר על סקס־לשם־סקס אבל אצל לסביות הידידות והקשר הרגשי הרבה יותר דומיננטיים — עובדה שלא קם גוף־עצמאות לנשים. חלק מהחינוך שלנו כנשים הוא שלא „יפה" ליזום ולהיות נועזות — זה לא מקובל, והעניין הזה אינו שונה אצל הלסביות. גם תחושת הדחייה, אם היא אחרת, אצל נשים, הרבה יותר קשה. לכן, אם בחברה הלסבית הסגורה והמצומצמת מישהי היתה יותר נועזת, התחילה עם מישהי אחרת ונתקלה בדחייה — היא תישאר לה שנה ומאה והעניין הזה תבוא לידי ביטוי בהשמצות, התנכרות ורכילות. בסך הכל בחברה הלסבית יש המון רכילות, מניפולציות ותככנות — כמו

בכל חברה שכולן מכירות שם את כולן.

עוד אפשרות להכיר היא פרסום מודעה בעיתון. במהרה את מגלה שמחצית התשובות מתקבלות מגברים... לפעמים הם מתחכמים ועונים לך כאישה, את מוסרת להם את מספר הטלפון שלך והתוצאה — שכל מיני סוטים מתחילים לצלצל ולהטריד. לפעמים אני שואלת את עצמי, במין חלום של אחרית הימים, מדוע העירייה, או מועצת הפועלים לא תיתן מקלט או תעזור במימון של מועדון כפי שהיא מסייעת ל„סטרייטים" (הטרוסקסואלים). בניגוד ללסביות רבות אני חושבת שחשיפת הבעיה שלנו שוב ושוב אולי תתרום לכך. שפעם אוכל ללכת ברחוב ולפנות למישהי ולאמר לה בטבעיות „איזה שיער יפה יש לך" והיא לא תגיד לי „עופי מפה" ותיעלם במהירות.

בהחלט היו לי תקופות שניסיתי להתחיל עם נשים ברחוב ובים. בתקופות שלא פגשתי נשים והייתי מאוד זקוקה, תקופות שהייתי בייאוש מוחלט. התחלתי לדבר עם כל אישה שנייה שהייתי רואה, מצאתי איזו שהיא דרך לפנות ולפתוח בשיחה, ובכמה מקרים התברר שהן לסביות, איך שהוא קרה, שהרבה מאוד נשים שניסיתי להתחיל אתן, שלא במסגרת לסבית לגיטימית, נתגלו כלסביות בפוטנציה. את מגששת, רומזת במלה, והן ממשיכות, ואת מרגישה עם מי כן יש צ'אנס ועם מי לא.

בסך הכל בעיית המפגש שלנו הן סימפטומים לגטו הזה שהחברה יצרה סביבנו, ואנחנו יצרנו בעצמנו. הגטו הזה מתחיל מן החשאיות: כל החברות שלי הן לסביות ואף לא אחת, פרט לחברות שלהן, לא יודעו לא בעבודה, לא בצבא, לא במשפחה. יש חרדה עצומה של היות מוחרמת, של עילה לפיטורין מן העבודה. לסבית בישראל שרוצה להתפרסם, בי״פפ צריכה להסתיר את זה. אנשים שהיו קשורים אתי בקשרי עבודה, כאשר גילו, תוך כדי קריאת שיריי, את היותי לסבית, ניתקו את הסיום. אני, ההומוסקסואליות אצל גברים הסכה כמעט לגיטימית, ומאוד דרגה בעשור האחרון מחושאיות. זה על השמה מצליח, ללסביות, הציבור מתייחס אחרת, כחלק מאיר שווה היחסים בין גברים לנשים. מה שמוכנים לקבל אצל גברים, לא מוכנים לקבל אצל נשים. למרות שהרעת לי, שזה היה צריך להיות בדיוק להיפך, כי גברים סולדים מההומוסקסואליות יותר

מאשר מלסביות.

ראה כמה משוררים הומוסקסואלים בארץ כותבים על אהבת גברים. ואני לא מכירה בארץ שום משוררת, מלבד גבריאלה אלישע, שעוסקת באופן גלוי בלסביות.

אני מודעת להדרה שיש אצל נשים „סטרייטיות" מלסביות. נשים, כמו גברים, לכודות בסטריאוטיפים. אם אני מתיידדת עם מישהי על רקע חברתי, האם אני צריכה לחשוף בפניה שאני לסבית, כדי שהיא לא תגלה את זה מאחורי הגב ותחשוב שרימיתי אותה ושאני רוצה להתחיל אתה או אולי להסתיר בכל תוקף כדי שלא תחשוד שאני רוצה להכניס אותה למיטה ולקחה לי המון מן עד שהצלחתי להיות אני בלי להתייחס לתגובות הסביבה. אני לא מספרת שאני לסבית, כי זה לא עניין של מישהו, אך אם הנושא עולה — אני לא מסתירה. פעם ישבתי עם שכנה, בחורה צעירה, נשואה עם ילדה ושוחחנו על נישואין ואני אמרתי לה שבאופן אישי אני חושבת שלעולם לא אתחתן, היא לא שאלה למה והחליפה נושא. אילו השיחה היתה מתגלגלת הלאה לא הייתי מהססת לספר לה. למרות שזה היה הופך לרכילות של השכונה, כי הגעתי למסקנה שהחשאיות וההסתתרות בנושא של לסביות — היא אם כל חטא.

איני אומרת שאין כאן בעיה, אבל צריך לשים את האצבע על מה מבוססת ההדרה של נשים מלסביות. קודם כל היא מבוססת על ההדרה שהן עשויות למצוא בעצמן צד לסבי וזה איום גדול מאוד, מתחיל מזה, שהרבה אנשים, גם גברים, קשה להם להגדיר את עצמם. בכלל הגדרה היא דבר הרסני ולא מדויק. אני לסבית אבל אני עוד מכלול של דברים, חוץ מלסבית. אני גם עשויה להימשך לגברים ולשכב עם גברים, אני לא שונאת גברים.

היו לי חברות הטרוסקסואליות שסחבו אותי למיטה, לא אני אותן. דווקא אני כל הזמן נרתעתי, כי הן היו, כאילו, הטרוסקסואליות, והקשר בינינו היה חברי לגמרי, לעומת זאת היתה לי חברה, חברת נעורים, קודם ויתרנו לעצמנו להתחבק ולהתנשק, להחליף בגדים בצוותא, אך כבל שהקשר הלסבי התחזק אצלי והרגשתי איך המגע בין שתינו עולה וחיזוק בדיל, עד כדי חרדה ממני. יש סטריאוטיפים שלסבית זה איום או בוא נצא רגע מהסוכה ששום אישה, עוד לא אנסה אישה. הקיום הזה של אלימות, לא קיים ביחסים בין לסביות.

להיות לסבית פירושו לחיות תוך מצוקות מיוחדות. החברה הישראלית, הלא־סובלנית בדרך כלל, לא מגלה גם כלפיהן יחס של הבנה

מאת
אפרת עוז
ועמירם כהן

איור: איתן פימנטל

[illegible]

כל יום

מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

6.12.85

08.15 קשת וענן: פרסומי ניסא.
08.40 מסך לספרות (יסודי): משפט הירושה.
09.00 מוסיקה ד'-ו': מי בחלילית 5.
09.20 לשון ותקשורת ג'-ה': נקודות ראות 1.
10.10 חשבון ו': הכל בגלל אגוז קטן.
10.30 הגיל הרך: בבית של פיסטוק.
11.00 מדעי הטבע (יסודי): ציטה
11.15 חברה ותרבות (יסודי): קשת וענן.
11.45 אזרחות (חטה"ב): כלכלה — קו יצור: כלכלון — צמיחה כלכלית.
12.15 חברה ותרבות (על-יסודי): על הברזלים.
12.45 מוסיקה על-יסודי — העשרה — מסע אל המוסיקה של האינדיאנים.

שלמה בר-אבא „זהו זה" (13.30)

13.30 זהו-זה (ש.ח.).
14.30 האוניברסיטה הפתוחה: בריאות הבחירה בידך.
15.00 משולשים מוסיקליים — פרסל והחצוצרה.
15.30 בין שתי ערים — פרק ב'1
15.55 דרכי ראיה — התבוננות באמנות.
16.30 „גיבור אמריקני" שם הפרק: „קשיים בתקשורת" (ערבית)
17.15 סרטים מצויירים (ערבית)
17.32 סרט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.05 שירים לשבת
20.15 מבט לילשבת
20.45 „סיבה למסיבה" — תכנית בידור. מנחה דניאל פאר
21.45 „שלושה עשר ימים בצרפת" — סרט קולנוע.
23.30 פסוקים לשבת, חדשות.

סרט קולנוע: „שלושה עשר ימים בצרפת" — סרט על סקי, המפורסם ביותר שצולם בכל הזמנים, מתאר את אולימפיאדת החורף שנערכה בעיר הצרפתית גרנובל ובאלפים, ב-1968. מבצעי הספורט מקבלים בסרט ממד פיוטי מרהיב. ואת הסרט מלווים מוסיקה ופזמונים, הפופולאריים ביותר באותה תקופה. אחד הקטעים המרשימים ביותר בסרט מוקדש לגולש הצרפתי המפורסם ז'אן-קלוד קילי. כמה מטובי צלמי ובמאי סרטי התעודה בצרפת חברו יחד למבצע הכל-תרבותי הזה, ובהם פרנסואה רייכנבאך וקלוד לאלוש הנודעים. שעה 21.45.

שבת טלוויזיה

7.12.85

16.00 „גברתי השופטת" — סידרה חדשה.
17.32 סרטים מצויירים.
17.45 „צוות לעניין" — שם הפרק: „השריפים של ריוורטאון" (ערבית)
18.30 „למשפחה" (ערבית): 1. בישול — פריקסה, מאכל תוניסי, 2. פינת הצרכנות, 3. מלאכת יד.
19.00 „המסעדה הגדולה": במזל אחים — פרק ב'.
19.30 חדשות.
20.00 „אורות וצלילים" — מסיבת נר ראשון של חנוכה בבית הנשיא. נשיא המדינה מדליק נר חנוכה ומארח במשכנו זמרים, חזנים ונגנים לערב של מוסיקה יהודית. משתתפים: ג'ו עמר ומשה שטרן, רביעיית „קולן" של יוצאי גרוזיה, הזמרות נחמה ליפשיץ, סוזי מילר ורוחמה רז, הזמר לוליק ואמן הקלרינט ישראל זוהר. זמרת אורחת: שושנה דמארי.
21.00 מבט לחדשות
21.15 ספורט: משחק השבת
22.15 „עוד להיט" — שירים מלהיטי חו"ל, הפעם מפי להקת „רמעות במקום פחדים".

סימון סניורה — „גברתי השופטת" (16.00)

22.40 „רצח במשיכת קולמוס" — שם הפרק: „נוצות זרות". חתונה במשפחתה של ג'סיקה פלטשר לא תתקיים, עד אשר יטוהר החתן לעתיד מאשמת רצח
23.30 „פסוקו של מקום" - כפר מודיעים. חדשות.

סידרת דראמה „גברתי השופטת" — סידרת בת שישה פרקים. בכל פרק מנסה „גברתי השופטת" (השחקנית סימון סניורה) לפתור תעלומה אחרת. בעלת אתגר אנושי, ועל אף סקרנותה ורצונה, היא נוכחת לדעת כי החיים מסובכים יותר מן הצפוי, ולא תמיד הצדק מנצח. בפרק ראשון, „התיק של פרנסואז מילר", פרנסואז היא מלצרית בבאר, בתחילת דרכה, שמקבלת גם לקוחות בביתה, עד אשר מתאהבת בזראי — פרופסור צעיר ומוכשר המתכנן עם מעסיקה, זראי עריצה. אך זהותו של הרוצח מוטלת בספק. שעה 16.00.

ראשון טלוויזיה

8.12.85

08.15 תלמוד — שניים אוחזין: היכי דמי, חלק 2.
08.40 מסך לספרות (יסודי): אגדות חוני המעגל
09.00 אנגלית ו'
09.20 השעה שלנו: ניסים ונפלאות
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך: פרפר נחמד
11.00 חשבון ה': מספרים מוזרים
11.15 צרפתית
11.30 גיאוגרפיה ה'-ו': כפר דייגים בהודו
12.00 ספרות (על-יסודי): המלט
12.25 אנגלית ט'
13.00 אנגלית י'
14.00 גם אנו שופטים: סידרה בת 14 פרקים המציגים בעיות שונות מחיי היום יום של בני נוער.
14.25 סלם ותעלם — כיף חאלכ?
14.50 אנדרה דראן — פגישה עם הצייר הצרפתי אנדרה דראן.
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: בימי שואה ופקודה.
16.00 רחוב סומסום — חנוכה.
16.30 תבונה ורגשיות — פרק 4: מריאן פוגשת את וילובי בלונדון, אך הלה מתעלם ממנה וכותב לה מכתב בו הוא מודיע לה שאהבתו נתונה לאחרת.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית.
17.30 נר חנוכה - עם מקהלת הילדים שליד האקדמיה למוסיקה

רוברט סטאק — „נשי הוליווד" (21.00)

ולמחול ע"ש רובין בירושלים
17.33 „ילדי הפלא", שם הפרק: „קללת הפרעה אמון-רע".
18.32 „גיבור מעולם אחר" - שם הפרק: „הסירונית מים הנחשים"
19.00 יומן השבוע (ערבית)
20.02 הדלקת נרות חנוכה.
20.07 „עד סוף".
21.00 מבט לחדשות ו „שער ראשון".
21.45 „הקברט הכלכלי".
22.15 „נשי הוליווד" — סידרה.
23.00 „מה השאלה?"
23.40 פסוקו של יום, חדשות.

סידרת דראמה „נשי הוליווד" — הסופרת ג'קי קולינס בוחנת את הוליווד מאחורי המסך: מאבקים, תככים, מסיבות ותאוות. כל אלה ברומן ה„בי-סבר", עליו מבוססת סידרה זו רבת-המשתתפים. בפרק הראשון מוצגים גיבורי הסידרה: גיל גריי, במאי אנגלי מצליח (אנתוני הופקינס) עומד להפיק סרט עלילתי גדול על-פי תסריט שכתבה אשתו (סטפני פאוורס). אלילת-מין יהודיה (סוזן סומרס) נחושה בדעתה לקבל תפקיד בסרט ומנהלת רומן עם הבמאי. אשת כוכב סרטים מזדקן (קנדיס ברגן), גם לה יש תכניות להשיג לבעלה (סטיב פורסט) תפקיד בסרט החדש. שחקן חדש שמגיע העירה (אנדרו סטיבנס) מנסה להשתלב בתעשיית הסרטים ולהשיג פרסום וכסף. ביים רוברט דיי. שעה 22.15.

שני טלוויזיה

9.12.85

09.00 רחוב סומסום — חנוכה
09.30 קיזי: סדרה עלילתית בת 6 פרקים פרק 1: הקרון. קיזי היא ילדה צועניה הנשארת עם סבתה במטע של האדמירל לאחר שכל הצוענים האחרים המשיכו במסעם ונדודיהם.
10.00 אלטון ג'ון: הזמר אלטון ג'ון ולהקתו בהופעה פומבית.
11.00 שעת משפחה — נצחונה של מגי.
14.00 קסים קסם: סלעים.
14.25 קולרגול — פרק 46
14.50 בלי סודות — ביניים 3: בלש גשש מסתבך עם ספסל בגן, ואחר כך מסתבר שבמסעדה מגישים רק מרק.
15.15 שירלי טמפל — הציפור הכחולה: הילדה מיטיל אינה מאושרת בחלקה. היא מקנאה בגורלם של העשירים ומטילה דופי בכל דבר.
16.35 אולפן בת-דור למחול מגיש שתי יצירות מתוך סרנת הקיץ.
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי, מנחה: רפי רשף.
17.30 נר חנוכה
17.33 „שלוש, ארבע, חמש וחצי" — תכנית מיוחדת לחנוכה שהוקלטה במחלקת הילדים של בית-החולים קפלן ברחובות (ש.ח.).
17.50 יש לי סיפור: „נס גדול היה

דון אנדרסון — בסידרה „בולמן, בלש ברימוס" (22.50)

פה", מאת נתן אלתרמן. קורא: מוטי כאראנן
18.00 „תקוות גדולות" — סידרת דרמה.
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 הדלקת נרות חנוכה — דודו פישר במקהלה
20.07 „אלגרו" — חידון מוסיקלי.
21.00 מבט לחדשות
21.30 „עוברים, דיוהה" — סדרה קומית אנגלית.
22.00 „זה הזמן" — תכנית אירוח.
22.50 „בולמן, בלש ברימוס" — סידרת מתח חדשה, בת 13 פרקים.
23.40 חדשות.

סידרת סרטי מתח: „בולמן, בלש ברימוס" — בלש הסקוטלנד-יארד לשעבר, הסמל גורדי בולמן, חוזר אל המרקע. לאחר שפרש מעבודתו במשטרה, פנה בולמן לעיסוקו החביב משכבר הימים: תיקון ושיפוץ שעונים עתיקים. אבל בלשי בדם עמנו אינו עומד בפני הפיתוי, כאשר צעירה סקוטית, בתו של חברו לעבודה במשטרה, פונה אליו בהצעה לפתוח בשותפות משרד חקירות פרטי. כך חוזר בולמן, בלש עקשן ובלתי מתפשר, לעקוב אחר עסקי העולם התחתון והפשע הבינלאומי. דון הנדרסון מגלם את תפקיד גורדי בולמן (הופיע בתפקיד זה בסידרת „זרים"). שעה 22.50.

שלישי טלוויזיה

10.12.85

09.00 רגע עם דודלי — מה הבעיה
09.30 קיזי — פרק ב': מה נעשה בקיזי? קיזי אינה אוהבת את ביה"ס ונתקלת ביחס עוין מצד חבריה לכיתה.
10.00 היפוך למוסקוה: סרט המתעד את אימוני נבחרת הבנות של מועדון הספורט בלואישהם ב' לונדון.
10.25 מסע דרך השמש השחורה: סרט מדע בדיוני המספר על חללית הפוגשת את מלכת אתריה — ארה.
14.00 סודו של הדולפין: הסרט מתאר ניסויים ומחקרים שנעשו על דולפינים.
15.00 רחוב סומסום — רואה ואינו נראה.
15.30 קשת וענן — פרסומי ניסא: המנהגים והסמלים הקשורים לחג החנוכה.
15.55 פרפר נחמד: חנוכה
16.20 איזיס — פרק 18: מזג אוויר סוער (חלק א'): מתקן סודי היכול ליצור כל מזג אוויר נעלם ממרכז המחקר, ודיק מייסון נעצר בחשד שגנב אותו.
16.40 שלישית אדלר — מפוחיות פה: קטעי נגינה של מוסיקה קלאסית קלה בביצוע שלישיית אדלר.
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי, מנחה: רפי רשף.

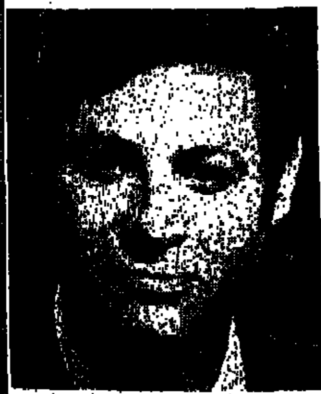

חיים יבין — מנחה „טלתרום" (20.02)

17.30 „שמיניות באוויר" שירה ושיר מבית-אבות ברמת-אביב.
18.32 „בחרנו לך" (ערבית)
19.00 „מפגש בין תרבויות" — פרק חמישי — אירופה ודרום אמריקה.
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „טלתרום" — מבצע הטלוויזיה למען הזקן, בשידור ישיר עד השעה 01.00
21.00 מבט לחדשות
21.30 המשך „טלתרום".
24.00 חדשות מהדורה מסכמת
00.05 המשך „טלתרום".
01.00 פסוקו של יום.

משדר מיוחד: מבצע „טלתרום" — מבצע הטלוויזיה למען הזקן. יועבר בשידור חי מארבע נקודות שידור: מאולפן הטלוויזיה בירושלים, בהנחייתו של חיים יבין; מתיאטרון ירושלים, בהנחייתה של רבקה מיכאלי; [illegible] ממלון דניאל בהרצליה, בהנחייתו של מני פאר [illegible] הזקנים בישראל מבית-אבות ברמת-אביב, בהנחייתו של [illegible] לונדון. במבצע שלוש נקודות תרומה טלפוניות: בית העדה בבאר-שבע, מלון דן כרמל בחיפה ומלון דן בתל-אביב. [illegible] שעה 20.02.

רביעי טלוויזיה

11.12.85

09.00 פרפר נחמד - חנוכה — אווזה ובץ מתכוננים לקראת חגיגת החנוכה והם שרים שירי חנוכה.
09.30 קיזי — פרק 3: האם תשאר שמו פיטרס, משרתו של אדמירל טוויס, מוצא את קיזי ליד ביתו. היא מבקשת לדאוג לסוס האהוב עליה, ג'ו. האדמירל מבטיח לה שידאג לו.
10.00 מייק אולדפילד: מייק אולדפילד בקונצרט פומבי בפסטיבל בכוורת.
11.10 שעת משפחה — ריצה לתהילה: ארלי מקלארן, נער רגיש, מתגלה כאצן מצטיין.
14.00 עולם הולך ונעלם: על בני הסאקוראי.
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: מעולם הכימיה — מבנה גבישי.
16.00 בלי סודות — ב"ד.
16.25 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה נושא פרסים
17.00 ערב חדש.
17.30 נר חנוכה – עם מקהלת הילדים שליד האקדמיה למוסיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים.
17.33 „הגבורה מאיה".
18.00 „מפצח האגוזים" — תיאטרון המריונטות בזלצבורג מבצע את האגדה.
18.32 „תמונת מצב", תכנית שבועית
18.45 „חידושים והמצאות" (ערבית): 1. מצלמת חום; 2. מסורים

דליה שמכן ועדי נאמן — „נועה בת שבע-עשרה" (22.05)

יעילים; 3. פיסיקה בספורט.
19.00 „חקלאות היום" (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית)
20.02 הדלקת נרות חנוכה — דודו פישר ומקהלה
20.07 „בין הכסאות" — מגזין דו-שבועי בענייני משפחה וחברה.
20.30 „תצפית" — מגזין דו-שבועי לענייני מדע.
21.00 מבט לחדשות
21.30 „מוקד".
22.05 „נועה בת שבע-עשרה" — סרט קולנוע ישראלי.
23.35 פסוקו של מקום, חדשות.

סרט קולנוע ישראלי: „נועה בת שבע-עשרה" — סיפורה של נערה ישראלית בת שבע-עשרה, בתחילת שנות ה-50, חברת תנועת נוער העובדת. משבר אישי קשה — משבר שמשקף את קשיותו של מפלגת העבודה באותם ימים, הוויכוחים האידיאולוגיים של התקופה חודרים אל עולמה של נועה, אל משפחתה ואל חבריה. נועה אינה מתפשרת והיא נאבקת להגשמת דרכה בתוך חברה שעיניה מודעים. יצחק צפל ישורון כתב, הפיק וביים את הסרט. דליה שימכו מופיעה בתפקיד נועה. עמה עידית צור, שמואל שילה, משה הבצלת, עדי נאמן ויל ראסנר. הסרט הופק ב-1982 ונחשב לאחד מטובי הסרטים הישראליים. שעה 22.05.

חמישי טלוויזיה

12.12.85

09.00 רחוב סומסום — חנוכה.
09.30 קיזי — פרק 4: משפחה אומנת: בית הדין לקטינים החליט שאוליביה ברוק תגדל את קיזי.
10.00 הנסיכות המרקדות: אגדה של האחים גרים על מלך ושש בנותיו.
11.00 אגדות המערב הפרוע: סרט שמנסה לחשוף מהי האמת מאחורי המיתוסים על „הקאובויים" — בוקרים באמריקה.
14.00 הסיפור האמריקני הקצר — האיש שהשחית את האדליברג: סיפור מאת מארק טווין.
14.35 מפצח האגוזים: הסיפור הקלאסי, הפעם בביצוע של להקת בלט על הקרח.
16.00 זהוריזה — שידור חי.
17.00 ערב חדש.
17.30 נר חנוכה – עם מקהלת הילדים שליד האקדמיה למוסיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים.
17.32 „סיפורים בראש" — תכנית שבועית.
18.00 „חבובוטף" — סדרת סרטים מצויירים
18.20 „יש לי סיפור"
18.32 „מועדון הטף": נעלי ריקוד — אגדת 12 הנסיכות המרקדות מסופרת בתכנית בעזרת ריקוד.
19.00 „מפגש" תכנית דיון שבועית בענייני השעה
19.30 חדשות

ירון לונדון — „סוף ציטוט" (23.15)

20.00 הדלקת נרות חנוכה — מרדכי בוגלו ומקהלה
20.05 מבט לחדשות
22.10 „כתוב בעיתון" — תכנית שבועית שעניינה ביקורת העיתונים בישראל. מגיש: מאיר שלו.
22.25 „כסו את פניה" — סדרת מתח אנגלית בהמשכים.
23.15 „סוף ציטוט" — תכנית בענייני ספרות. מנחה: ירון לונדון.
23.55 פסוקו של יום, חדשות.

תכניות טלוויזיה ביום שישי, 13.12.85

בשעה 21.00 — „לשיר עם קול הלב", עם שרהלה שרון, תכנית המצולמת בבית-החייל בתל-אביב ומביאה שירי חנוכה, שירי גבורה וחיילים.

בשעה 21.55 — „יחפים בפארק" — סרט קולנוע עלילתי על-פי מחזהו הקומי של ניל סימון. זוג צעיר בניו-יורק צריך ללמוד להיות יחד, בתנאי מגורים קשים, בעיות פרנסה ושכנים מוזרים. [illegible] רדפורד [illegible] פונדה. שנת הפקה 1967.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח התיכון

יום שישי 6.12.85
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 איש העכביש. 17.00 המפקח גדג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 מרק ומנדי. 18.30 ווכסטר. 19.00 חדשות. 20.00 טול גאי. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סרט מועדון 700. חדשות.

יום שבת 7.12.85
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 14.30 ימי העמק והאבודים. 15.00 ספינת סטרול. 16.00 ספורט עולמי. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 האבקות. 21.00 סרט. חדשות.

יום ראשון 8.12.85
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 בית-זגלים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 חדשות. 15.00 סרט. 16.30 תכנית לילדים. 17.00 המפקח גדג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 מטייל. 19.00 כאן טלוויזיה. 21.00 שעת משפחה. 21.30 סרט. חדשות.

יום שני 9.12.85
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גדג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (סדרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום (סדרת מתח). 21.00 חיים אחרים. 21.30 כדורגל. מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 10.12.85
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 17.00 המפקח גדג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 תכנית בידור. 19.00 חדשות. 20.00 ריפטייד. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סימון וסימון. 22.30 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 11.12.85
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גדג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולייסי. חדשות.

יום חמישי 12.12.85
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 17.00 המפקח גדג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 לוסי. 18.30 ספורט. 19.00 חדשות. 20.00 הרנוסקל ומוקרימקים. 21.00 חיים אחרים. 21.30 שישים דקות. 22.30 המירוץ אחרי הגלימה. מועדון 700. חדשות.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 6.12.85
13.35 כדורגל וספורט בינלאומי ועברי ערק בערוץ 1. 16.00 אוטומן ורק בערוץ 1. 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 שירים בצרפתית. 20.30 קומדיה אמריקאית על עורכת-דין בסאן-פרנציסקו. 21.00 סרטון רוקמנטרי. 21.10 נעדר מן הבית (דראמה אנגלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מאגנום — בלש פרטי (סידרה אמריקאית).

יום שבת 7.12.85
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 1). 18.00 מסביב לעולם בששים יום (צרפתית). 18.30 מוכרת הלחם (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 המלך הבא שלך (קומדיה). 21.00 אשמניה (סידרה דוקומנטרית על „שגעון למכוניות"). 21.30 בידור חו"ל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט מהסידרה רבי מכר.

יום ראשון 8.12.85
17.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 1). 17.30 סידרה מצויירת לילדים בצרפתית. 18.25 סידרה דוקומנטרית על מסתורי המסכות ערק בערוץ 1. 18.45 הרפתקאותיו של בנג'י ערק בערוץ 1. 19.00 חדשות באנגלית. 19.15 לקט שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 איפר למיליון (קומדיה אנגלית על סלומיאל). 21.00 דרכו של לוחם (דוקומנטרי על שיטות לחימה, ג'ודו וקראטה). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מלון (סידרה אמריקאית על-פי ספרו של ארתור היילי).

יום שני 9.12.85
17.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 1). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 על טעם וריח ערק בערוץ 1. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט צרפתי. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה למעלה ושניים למטה (קומדיה אנגלית). 21.00 סרטון רוקמנטרי. 22.10 ברג'ראק (סידרת מתח אנגלית והרפתקאות על אי התעלה ג'רזי). 22.50 חדשות באנגלית. 23.10 סידרה דוקומנטרית על אישים מפורסמים.

יום שלישי 10.12.85
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 1). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 [illegible] ערק בערוץ 1. 18.45 כדורגל ערק בערוץ 1. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 [illegible]. 21.00 [illegible]. 21.10 [illegible]. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום רביעי 11.12.85
17.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 1). 18.00 חיות בעולם (דוקומנטרי) — רק בערוץ 1. 18.45 [illegible] ערק בערוץ 1. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון הבולוור הצרפתי. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 [illegible] (קומדיה אמריקאית). 21.00 קשרים (סידרה דוקומנטרית). 22.10 רמינגטון סטיל (סידרת מתח אמריקאית).

יום חמישי 12.12.85
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 1). 17.30 עולם המדע (גם בערוץ 1). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.25 [illegible] ערק בערוץ 1. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.00 [illegible] (קומדיה אמריקאית). 21.00 [illegible]. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

6.12.1985

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב": שוברט: סונטינה בלה מינור לכנור ופסנתר
07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'): בטהובן: קונצ' לפסנתר ותז' מס' 1, — מוצרט: רביעיה לחליל, כנור, ויולה וצ'לו, בלה מג'ור — מאהלר: „שירי שוליה נודד" — שוברט: סונטה בסי במול מג'ור, ק' 543
09.30 „קונצרט בוקר": שומאן: קונצ' בלה מינור לפסנתר ותז'. — ווהן וויליאמס: 7 שירי עם. — צזאר פרנק: סונטה לחליל ופסנתר, בלה מג'ור. — הידן: רביעית מיתרים, אופ' 76, מס' 3, בדו מג'ור. — סטרווינסקי: סונטה לפסנתר, ב-3 פרקים (1924). — צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 1, בסול מינור
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „במחיצתו של..." — נגן האבוב האן דה-פריז.
13.00 „קונצרט צהריים" — מיצירות — מוסורגסקי, מוצרט, — שוברט, — דביסי
15.00 „רומינוער" — מיצירות: ברליוז, ביזה, מוצרט, הנדל, סאלסרו, הנרי קאואל, פרוקופייב וצ'ייקובסקי
16.08 „לבקשתכם": — הומל: קונצ' לחצוצרה ותז', — בוקריני: חמישיית גיטרה במי מינור, — בטהובן: קונצ' מס' 3 בדו מינור, לפסנתר ותז', — קודאי: „הארי יאנוש", סוויטה

דורי בן-זאב — „גדולים" (גל"צ, 12.05)

18.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות — „סיגטי בקונצרטי הגדולים" — תכנית שלישית: — באך: קונצ' ברה מינור לכנור ותז', — פרוקופייב: קונצ' ברה מג'ור לכנור ותז'. (תז' פיל' הלונדונית/סר תומס ביצ'ם)
19.00 „זוטות מוסיקליות"
19.57 „מגישים שיר"
20.05 „קונצרט ליל השבת": — ובר: הפתיחה לאופרה „אוברון". — הנדל: קונצ' מס' 2, בסי במול מג'ור, לאבוב ותז'. — בוקריני: סימפ' מס' 3, במי במול מג'ור. — מוצרט: קונצ' לפסנתר מס' 19, בפה מג'ור, ק' 459. — שומאן: רביעיה מס' 1, בלה מג'ור, מס' 3. — מאהלר: סימפוניה מס' 2, בדו מינור, „התחייה"
23.00 „קולות": — באך: קנטטה מס' 202, „הימונה צלילי העצב". — מנדלסון: פרקי מקהלה. — בריטן: סרנדה לטנור, קרן וכלי-קשת.

רשת א'

07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול המוסיקה")
08.30 „מבגשי" — מגזין בשידור חי
10.30 „רדיו קל"
11.10 השידור היומי לבתי-הס' „לקראת שבת"
11.30 „השכלה הדעת לכל" — „מה-חבא" סידרת שעורים בערבית
12.05 „הוא עינינו" — שירים וניגונים.
14.00 „לבה ולבן ולכל המעוניין" — תכניות לילדים: א) „שברו את הכדים" — חסכת לחנוכה: ב) „לקראת שבת": ג) „שלכם בברכה".
15.00 „קבלת שבת"
16.05 „עם אנשים", והפעם: עם חיים בלצן
17.10 „שיר ליל-שבת" — שירים עבריים
18.06 „מוסף רדיו לספרות"
19.05 „שובי השולמית" — קטעי הווי ושירים לשבת
22.05 „פרופיל" — דיוקן ישראלי, והפעם: עם רן שנער
23.05 „במחשבה שניה" — נושאים נבחרים בכתבי-עת במערב משולבים בקטעי מוסיקה

רשת ב'

08.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי, עם יוסי גרבר
12.10 „שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת
13.00 „בחצי היום"
14.06 „ששת": עם דויד גרוסמן
15.06 „עוד מעט שבת" — יעל בן-יהודה מדפדפת
16.10 „שאלה של טעם", עם חיים קינן
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות
18.06 „השבוע שלי", עם יוסף לפיד
19.05 „הטור השבועי"
20.05 „ואני תפילתי"
21.05 „השושנה פורחת" — רומנסות ושירי-עם ספרדיים
22.05 „הבה נצא במחול" — ריקודי עם
23.05 „בין שישי לשבת" — שיחה בשניים — עם יצחק לבני
00.10 „שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד

רשת ג'

06.11 „יום שישי חור" — שירים עבריים
08.05 „להיות שם" — שעה אחת, שנה אחת
09.05 „משהו משהו", עם מנחם סרי
11.05 „הצעקה האחרונה" — עם יגאל רביד
13.05 „צפיחית בדבש", עם דן כנר
15.05 „לפנות ערב" — שירים עבריים
17.05 „כאן, שם ובכל מקום"
19.05 „זמר שכזה" — שירים עבריים
20.05 „צלילי שבת", עם לאה ליאור
22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים
23.05 „איזה לילה" — מסיבת ריקודים

גלי צה"ל

06.00 כאופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 מזמנים לכולכם
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע
08.05 יומן הבוקר — יומן חדשות
09.05 בילוי נעים — עם טולי שפירא
11.05 שלוה של אמא — עם אלכס אנסקי
12.05 גדולים — שעתיים נעולות עם דורי בן זאב
14.05 עוד לא שבת, עם שלמה ארצי
15.05 בין השמשות — הזרות מנוית אחרות
16.05 שיר בשקט בשקט
17.05 שלושה רבעים [illegible]
18.05 השירים האהובים עלי — חיים קינן והשחקן מנחם עיני
19.05 שעת ערבית — צביקה שפירא משוחח עם ערבים בישראל; שיחה שבית עם כאמל דאהר
20.15 מבט לחדשות
21.00 לא על הלחם לבדו — מוסיקה [illegible]
22.05 מרתון ג'ון קייל — עם בואו של הזמר להופעות בארץ
02.05 לא רוצים לישון
03.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

שבת רדיו

7.12.1985

קול המוסיקה

07.09 „שחרית לשבת" מיצירות: ויואלדי, בטהובן, מוצרט, באך, אלברכטסברג, רוסיני, רספיגי.
09.00 „החידון המוסיקלי"
09.55 „מגישים שיר"
10.00 „קונצרט השבת": הנדל: „יהודה המכבי", אורטוריה
12.00 „רדיודרמה": „פיתויו של פילוקטטס", מאת מאיר ויזלטיר, מוסיקה: אלדר לידור בימויו עירן בניאל
13.00 „אמנים שהקלטנו" — 1. ראלף קוהן (בריטון) יונתן זק (פסנתר): שירים מאת: בונונצ'יני, דורנטה, סקרלטי ושומאן; 2. רימה קמינקובסקי, דור רוטין, זוהר ניימן: ברהמס: שלישיה במי במול מג'ור, לכנור, קרן ופסנתר
14.05 „מן העם ואליו" — שירי עם ויצירות ברוח עממית: מורטון גולד: סימפונייטה דרום־אמריקנית, וילה לובוס: אטיודים לגיטרה, קרלוס צ'בס: סימפוניה אינדיאנית
15.00 „קונצרט לצהרי שבת": ברהמס: חמישיה לפסנתר וכלי־קשת, ברוקנר: סימפוניה מס' 7 במי מג'ור
17.00 „הרוסים באים! הרוסים באים!": פלישת הבאלט הרוסי למערב
18.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק"
19.00 „קונצרט ערבית: חנוך יעקובי פתיחות „מעוז צור", קראל שלמון: „הסביבון" וריאציות על שני שירי חנוכה.

שלמה הלל — שאלות אישיות (גל"צ 18.05)

ג' פ' הנדל: ארבעה פרקים מן האורטוריה „יהודה המכבי", בטהובן: וריאציות לצ'לו ולפסנתר על נושא מתוך „יהודה המכבי" של הנדל, בטהובן: הפתיחה „חנוכת הבית"
20.05 „אופרה" — מוצרט: „נישואי פיגארו".
23.00 „מוסיקה קמרית".

רשת א'

08.05 „עולם המדע"
09.30 „סיפורדיו": „אינטימיות", מאת מרסל ארלאן, מגיש: יהודה פוקס
10.05 „מגישים שיר"
10.09 „מוסיקה לבוקר שבת"
11.05 „ממנורה לחנוכיה"
12.05 „מישרד תעורה" — והפעם: „על הניסים"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים.
15.05 „שבשבת", עם בני הנדל
16.05 „מילים שמנסות לגעת" — „שבחי האור", פגישה עם הצייר מרדכי ארדון
17.10 „בימות ובדים"
17.50 הדלקת נר ראשון של חנוכה ומעוז צור
17.55 „למתנדבים בעם"
18.00 „רדיודרמה": „בעיר תחתית", מאת שמעון גלס בימוי משה קליק (ש.ח.)
19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה" — והפעם: „על סדר נח האור" — עם המשוררת אסתר אטינגר
22.05 „מעוז צור ישועתי" — שירים וזמר של שבטי ישראל מעובדים לחנוכה
23.05 „חוות השומר" — על טירונות מיוחדת של חיילי רפול (ש.ח.)

רשת ב'

07.11 „זמר זמר לך"
08.05 „מי ישנן" — מגיש: דויד גרוסמן
09.05 „חן חיוך" — מערכונים וקטעי הומור
09.55 עזריה אלון מספר על נוף הארץ
10.05 יומן השבוע
11.05 לקט לחנוכה מתוך תכניות „שוב יוצא הזמר"
12.05 לקט מהתכניות „משיכת יתר" תכנית על הומור וסאטירה
13.10 „בגוף ראשון"
14.11 „חבו זמר" — שירים עבריים
14.30 „שירים ושערים"
17.05 „ארץ חמדת"
18.06 הדלקת נר ראשון של חנוכה ומעוז צור
18.11 למתנדבים בעם
18.16 שירי חנוכה
18.30 „מי ימלל" — שדות קרב בתולדות החשמונאים פינתו של זאב ענר
18.35 „ממגרש הספורט"
19.05 „הקול קולנוע"
20.05 יומן השבוע
21.05 „המבדיל"
21.08 „ניגונים" — מגזין לפולקלור ומסורת עדות בסימן חנוכה
22.05 פרקי היום בתנ"ך
22.10 „מלווה מלכה"
23.05 „בגוף ראשון" — (ש.ח.) והפעם: עם המשורר יצחק שליו
00.10 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.

רשת ג'

08.05 „גוונים" — שירים עבריים
10.05 „על בטוח" — להיטי כל הזמנים
12.05 „להיטים לוהטים"
14.06 „כוכבים"
15.05 „עונג שבת" — שירים עבריים
17.05 „שיר בין־ערביים"
19.05 „זמר שכוח" — שירים עבריים.
20.05 „פזמונהזמן" — מהדורות פזמונים
22.05 „פרח בגני" — תכנית כבקשתך
23.05 „רדיוטק" — פזמונים בשצף קצף.

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר
07.05 יופי של שירים — שירים עבריים
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון
10.05 „טוב לשמוע" — מגזין לבידור וזמר עברי מכל התקופות
11.05 במצב הנוכחי — תמונת אקטואליה שבועית עם יוסי עבארי ורני וסלי
12.05 הדרך — רבקה זוהר ושלמה ארצי במפגש מחודש — מכבי העבר של להקת חיל הים משוחחים ומשמיעים מבחר מלהיטיה הגדולים של הזמרת
13.05 שאלות אישיות — ליו"ר הכנסת מר שלמה הלל
14.05 הכל זורם, עם רובי לנץ
16.05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע
17.05 שלושה משוררים קוראים משיריהם לחנוכה
17.55 נר ראשון של חנוכה — בלשכת הרמטכ"ל, רא"ל משה לוי
18.05 מי המנצח, מי המסטיק, מי השוקולד? אומנים גדולים כפי שהיו כשהיו צעירים
19.05 כל העולם במה — מאגזין לענייני תאטרון. מגיש: מיכה לוינסון
20.05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה
21.00 מבט לחדשות
21.30 פזמונים לכולכם
22.00 קונצרט שבועי: דיוקא — „שוליית הקוסם", הנדל — „תרועה הנאמן", סקרלטי — טומסיני — „הגבירות העליזות", שומן — אלבום נעורים, בריטן — מדריך לתזמורת בני הנעורים, שבריה — אספנה
00.05 ציפורי לילה מארח — חיים קינן עם השחקנית שרי צוריאל
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר.

ראשון רדיו

8.12.1985

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב": — גרטרי: חמישה מחולות כפריים, — מוצרט: ששה מחולות גרמניים
07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א')
09.30 „קונצרט בוקר": — בוסקוביץ': „שרשרת הזהב" — סוויטה על נושאים יהודיים עממיים, — ראבל: קונצ' בסול מג'ור לפסנתר ותז', — גבריאל פיירנה: סונטה לחליל ופסנתר, — ברהמס: ואלסים על שירי אהבה, — מוצרט: סונטה בפה מג'ור, לפסנתר ב־4 ידיים, — הנדל: סוויטה בפה מג'ור, מתוך „מוסיקה על פני המים"
11.57 „מגישים שיר"
12.00 „אמנים באולפן: שרה פוקסון־היימן (פסנתר): י' גלבוע: „את אשר ראתה הרוח המזרחית"; — רענן אילון (חליל), יעקב שילה (פסנתר): זזליכה: שירת לינוס, — א' חרל"פ: דו־שיח (1984), פ' האס: סוויטה (1939)
13.00 „קונצרט צהרים"
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „החידון המוסיקלי"
16.00 „קונצרט מנחה" מיצירות: מיו, ברהמס, גריג, שוברט, מיו, שוסטקוביץ'
18.30 „מוסיקה ליום ראשון": באך: קנטטה מס' 170, — פרגולזי: מיזרה מס' 2, במי מינור, — רוברט אבט:

ברכה עדן — קונצרט בוקר (קול המוסיקה, 09.30)

התפילות הליטורגיות של השחר
20.05 הדלקת נר של חנוכה ומעוז צור
20.10 „ערב טוב": פייר פילידורו: סוויטה מס' 3, בדו מג'ור
20.27 „מגישים שיר"
20.30 מוסיקה קאמרית
22.25 „מילון מוסיקלי"
22.30 „מסורות מוסיקליות בארץ"
23.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק"

רשת א'

07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה")
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי
10.30 „רדיו קל"
11.10 השידור היומי לבתיה"ס ספור וצליל
11.30 „השכלה ודעת לכל": „צרפתית למתחילים"
12.05 „שיר ופזמון"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) לפעוטות — „שירים הם חברים של ספורים", והפעם: „הלביבה שהתגלגלה" — מאת תלמה אליגון; ב) „שבהו את הכדים" — תכנית לחנוכה; ג) „לקראת שידור" לילדים הגדולים: „חתול בשק" — ילקוט כליבו.
15.30 „עולם המדע"
15.55 „ספר חדש"
16.05 „ממנורה לחנוכיה"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „יהודה ורומא"
18.06 הדלקת נר שני של חנוכה ומעוז צור
18.11 „למתנדבים בעם"
18.16 „מינחת ערב" — משדר יומי
19.05 „המשפט העברי"
22.05 „תנות ועץ" — והפעם: „ילדים מציגים" — ילדים עם כשרון משחק וזמרה וילדים מתביישים

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת"
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 „בחצי היום" חדשות ופזמונים
14.06 „ברית המחתרות" — 40 שנה לתנועת המרי העברי — המפקדה המשותפת של ההגנה, אצ"ל ולח"י
16.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 הדלקת נר שני של חנוכה ומעוז צור
18.11 „למתנדבים בעם"
18.16 שירי חנוכה
18.30 „מי ימלל" — שדות קרב בתולדות החשמונאים — פינתו של זאב ענר
18.35 שירי חנוכה — המשך
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „עם ישראל" — מוסף לענינים יהודיים בעולם
20.05 נר שני עם יוצאי תימן המארחים אתיופים
21.05 „אומר בשבחין" — פיוטים ופרקי חזנות ספרדיים
22.05 „תזמורות כלי־נשיפה"
23.05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה"
15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית"
18.06 הדלקת נר שני של חנוכה ומעוז צור
18.11 „מצעד הפזמונים הלועזיים"
21.05 „ארום עתיק" — שירים שלא נס ליחם
23.05 „הלילה הוא שירים"

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 אוניברסיטה משודרת: שיחות על המוסיקה של המאה ה־20 מרצה פרופ' יוסף טל
07.07 שבע אפס שבע
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב
12.50 להיט לתאבון
12.05 „סיפורי גבורה לחנוכה" — סיפורם של מקבלי עיטורי הגבורה במלחמות ישראל, והפעם עם אברהם אביגדורוב בעל עיטור הגבורה ממלחמת העצמאות.
13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי
15.05 פסק זמן
15.45 „אלף הימים" — סידרה מחיי הצבא פרק שישי: „מדריכה קרבית"
16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים
16.55 נר שני של חנוכה
17.05 יומן גלי צה"ל
17.30 כוונת — מאגזין גלי צה"ל לעניני צבא וביטחון
17.50 יומן ספורט
18.05 רדיו ספורט — מגאזין ספורט
19.05 „רדיו, רדיו", עם יואב קוטנר
20.05 „רחוק מן העין" שירי עמים
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: שיחות על המוסיקה של המאה ה־20 (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחברו אוהבים
23.05 „שעה ערבית" — צביקה שפירא משוחח עם ערבים בישראל, „שיחה שניה עם כאמל ראיין. (ש.ח.)
00.05 ציפורי לילה נודדות עם דני קרקל
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

שני רדיו

9.12.1985

קול־המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב": אלבינוני: קונצ' ברה מג'ור, לתז' כלי־קשת וקונטינואו מס' 1, הנדל: סונטה בסי מינור, לחליל וקונטינואו.
07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א')
09.30 „קונצרט בוקר": הנדל: „מוסיקה על פני המים", מבחר, היידן: קונצ' בדו מג'ור, לצ'לו ותז', שוברט: חמישיה בלה מג'ור לפסנתר וכלי־קשת, „הטרוטה", דבוז'ק: סימפ' מס' 1, בדו מינור „פעמוני זלוניצ'ה".
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „מאוצר הסרטיה" — פנינה זלצמן — פסנתר: שומאן: פרפרים, שופן: 4 מזורקות.
13.00 „קונצרט צהרים"
15.00 „מילון מוסיקלי".
15.05 „מוסיקה ויוה".
16.00 „קונצרט מנחה": מוצרט: סונטה במי מינור, לפסנתר וכנור, בטהובן: שביעייה במי במול מג'ור, צ'ייקובסקי: קונצ' מס' 1, לפסנתר ותז', מאהלר: „קרן הפלא של הנער", באך: פנטסיה כרומטית ופוגה, ברה מינור.
18.30 „קונצרט מהקלטות הסימפ' ניים":
20.10 „ערב טוב": היידן: סימפוניה מס' 26, ברה מג'ור.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „מאולמי הקונצרטים

שלמה בר־שביט — „אחרוני הראשונים" (רשת א', 16.05)

בעולם": סיבליוס: סמפוניה „קולרבו", סיבליוס: אונו קלמי, סוויטת קלבלה.
22.25 „מילון מוסיקלי".
22.30 „מן המקורות" — הפיוט „מעוז צור" (שידור חוזר).
23.00 „דפי פסנתר"

רשת א'

07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה").
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 שירים עבריים.
11.30 „השכלה ודעת לכל"
12.05 „מעמי המזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים"
15.25 „הכדור עגול" — ספורט לנוער, עם רני רבנוביץ.
15.53 „מאוצר הספרים".
16.05 „אחרוני ראשונים" — והפעם: לאה דגנית מוותיקי שחקני ה„אהל" במלאת 30 למותה.
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — והפעם: „בריטניה והשואה" — פרופ' מרטין גילברט.
18.06 הדלקת נר שלישי של חנוכה ומעוז צור.
18.11 „למתנדבים בעם".
19.30 שידורים לעולים
22.05 „קשר לילי" — מאזינים מתחלקים בחוויות ומחפשים קשר.

רשת ב'

08.05 „חתול בסנדלים" — תכנית לתלמידים בחופשה.
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת"
12.10 „גל פתוח"
13.00 „בחצי היום"
14.06 „גוליית הגלילי" — [illegible] משפחת רוברובין [illegible] המעלה לקראת [illegible] אחוזתם המשוחזרת
15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים
16.10 „סעו לשלום"
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 הדלקת נר שלישי של חנוכה ומעוז צור
18.11 „למתנדבים בעם"
18.16 שירי חנוכה
18.30 „מי ימלל" — שדות קרב בתולדות החשמונאים. והפעם: „מעלה בית־חורון"
18.35 שירי חנוכה — המשך
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „דין ודברים" —
20.05 נר שלישי עם יוצאי עיראק
21.05 „יום בעיירת פיתוח" — והפעם: מגדל־העמק
22.05 „פינת הג'אז"
23.05 „מחפשים את המטמון"

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה"
15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית"
18.06 הדלקת נר שלישי של חנוכה ומעוז צור
18.11 „אתם זוכרים את השירים"
20.05 „קצת אחרת" — מתקדם, עם אורלי מורג
22.05 „משלנו" — שירים עבריים
23.05 „הלילה הוא שירים"

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 אוניברסיטה משודרת — יסודות הראציונאליזם במודרני בפילוסופיה. מרצה פרופ' ירמיהו יובל.
07.07 שבע אפס שבע
08.05 בוקר טוב ישראל
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון
12.50 „סיפורי גבורה לחנוכה" — והפעם עם אל"מ מיל' אלוף (פנחס נוי) בעל עיטור הגבורה בפעולת התגמול בקלקיליה.
13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.
15.05 פסק זמן.
15.45 „אלף הימים" — סדרה מחיי הצבא.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים.
16.55 נר שלישי של חנוכה — עם קבוצות חיילים [illegible] חורשים.
17.00 יומן גלי צה"ל.
17.30 משהו עולמי — מגאזין גלי־צה"ל לעניני חוץ.
17.05 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה.
18.35 כוכב הערב.
19.05 „רדיו, רדיו", עם יואב קוטנר.
20.05 „משלנו" מצעד הפזמונים העבריים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — יסודות הראציונאליזם במודרני בפילוסופיה (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחברו אוהבים.
23.05 שידור חוזר.
23.50 צעד ועוד — [illegible] משחקי הלילה [illegible] בכדורסל.
24.05 ציפורי לילה — עם יעל גלעד.
02.05 לא רוצים לישון.

שלישי רדיו

10.12.1985

קול־המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב": באך/רכטמן: מבוא כוראלי, שומאן: וריאציות אבג, רוסיני: אנדנטה ווריאציות לחליל ונבל.
07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א')
09.30 „קונצרט בוקר": שפוהר: קונצ' לקלרנית ותז' — קרלו פרינה: „קפריצ'ו סטרבגנצה", — בטהובן: סונטה מס' 1 ברה מג'ור, לכנור ופסנתר, — ובר: קונצ' מס' 1, בדו מג'ור, לפסנתר ותז' — שופן: „הסילפידים".
12.05 „מוסיקה קאמרית" — מיצירות: ויואלדי: סונטה לאבוב בדו מינור, — י' כריסטוף פרידריך באך: סונטה בדו מג'ור, — רייכה: חמישיה לקלרנית ורביעיית כלי־קשת, וילהלם פרידמן באך: טריו סונטה בלה מינור.
13.00 „קונצרט צהרים": היידן: קונצ' בסול מג'ור לפסנתר ותז' — מנדלסון: סונטה בסי במול מג'ור לצ'לו ופסנתר, — פני מנדלסון: שלישיה ברה מינור, לפסנתר, כנור וצ'לו, — יואכים: קונצ' „הונגרי", לכנור ותז', — אנסקו: רפסודיה רומנית מס' 1.
15.00 מילון מוסיקלי".
15.50 „ממדף התקליטים".
16.00 „קונצרט מנחה"
18.30 „אתנחתא" בשדור חוזר — במלאת 17 שנה למותו של פרנק פלג אריה ורדי —

אריה ורדי ב„אתנחתא" (קול המוסיקה, 18.30)

פסנתר ומנחה, מיצירות: פ' דהל, י' ס' באך, שוברט, שוברט־ליסט, ראבל, צ' אבני, דביסי.
20.10 „ערב טוב": מוצרט: דיברטימנטו, בסי במול מג'ור, ק' 253.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו": פייר סנקן סימפוניה לכלי־קשת, — מוצרט: קונצ' מס' 25, בדו מז'ור, ק' 503, — גריג: שתי נעימות אלגיות, — היידן: סמפוניה מס' 96, ברה מג'ור — „הנס".
22.25 „מילון מוסיקלי".
22.30 „מעם ועוד" — כריסטובל הלפרט: „אדיו" לצ'מבלו (אליזבת חויאצקה — צ'מבלו).
23.00 „הרוסים באים הרוסים באים" פלישת הבאלט הרוסי למערב.

רשת א'

07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה".
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 שירים עבריים.
11.30 „השכלה ודעת לכל": „קהילות ישראל", והפעם: „השומרונים".
12.05 „מעמי המזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים
15.25 „השכלה ודעת לכל": „מרוהא" — שעורים בערבית
15.55 „ספר חדש"
16.05 „עולם יהודי" — בין ישראל והתפוצות.
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „שיחות על סופרים ישראליים" והפעם: ד"ר לילי רתוק על סגנונה של עמליה כהנא־כרמון.
18.11 „למתנדבים בעם".
22.05 „שנינו ביחד וכל אחד לחוד"

רשת ב'

08.05 „חתול בסנדלים" — תכנית לתלמידים בחופשה.
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 א"ז — „בחצי היום".
14.06 „בעין טובה" — חקר העין בישראל.
15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים.
16.05 חדשות בעניני יהדות ותפוצות.
16.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.11 „למתנדבים בעם".
18.16 שירי חנוכה.
18.30 „מי ימלל" — שדות קרב בתולדות החשמונאים
18.35 שירי חנוכה — המשך.
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „עולם חדש" — מגזין חדשותי לעניני האדם וסביבתו
20.05 נר רביעי עם יוצאי איטליה.
21.05 פרקי חזנות „כבקשתך" — מזמור שיר.
22.05 „מעשי ניסים" — על ניסים ונפלאות שקרו לאנשים.
23.05 „כפר ראשי" — חידונים

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה".
15.05 „חדש, חדיש ומחודש"
16.05 „מוסיקה לענין".
17.00 „הצגה יומית".
18.06 הדלקת נר רביעי של חנוכה ומעוז צור.
18.11 „מקום בצמרת" — מצעד הפזמונים הישראליים.
21.05 „ארום עתיק" — שירים שלא נס ליחם.
23.05 „פניני ג'אז" — עם לאה ליאור.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת — גאולוגיה — עולם של תצפיות ומסקנות. מרצה: פרופ' עמנואל מזור.
07.07 שבע אפס שבע
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
12.50 „סיפורי גבורה לחנוכה" והפעם עם שלמה ניצני בעל עיטור הגבורה ממלחמת קדש.
13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.
15.05 פסק זמן.
15.45 „אלף הימים" — סדרה מחיי הצבא. פרק שמיני „שאלות בצל המלחמה".
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים.
16.55 נר רביעי של חנוכה — עם פצועים במחלקת השיקום של בית החולים תל־השומר.
17.00 יומן גלי צה"ל
17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה.
18.35 כוכב הערב.
19.05 „רדיו, רדיו", עם יואב קוטנר.
20.05 „לא רק רוק".
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — גאולוגיה — עולם של תצפיות ומסקנות (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחברו אוהבים.
23.05 ציפורי שיר קלאסיות עם רם עברון.
00.05 ציפורי לילה, עם יובל מסקין.
02.05 לא רוצים לישון.
05.00 צלילי בוקר.

רביעי רדיו

11.12.1985

קול־המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב": גרשווין: רפסודיה בנוסח בלוז, — ליסט: אטיוד מס' 3, (בעקבות פגניני), „להקאמפנלה".
07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א') — באך: סוויטה מס' 3, ברה מג'ור, — מוצרט: „סינפוניה קונצרטאנטה", במי במול מג'ור, ק' 364, — ליסט: קונצ' לפסנתר ותז', מס' 1, במי במול מג'ור, — צ'ייקובסקי: קטעים נבחרי מתוך „מפצח האגוזים".
09.30 „קונצרט בוקר": ברטוק: דיברטימנטו לכלי־קשת, — ברהמס: קונצ' כפול בלה מינור, אופ' 102, לכנור, צ'לו ותז', — ליסט: סימפוניה „פאוסט", — שופן, 3 ואלסים, אופ' 64 מס' 2,1 ו־3.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „אמנים באולפן" — חמישית כלי־נשיפה של התז' הסימפ' י־ם, מיצירות: טפנל, ח' יעקובי, א' מיין, איבר.
13.00 „קונצרט צהרים": רספיגי: ארני רומא, — מוצרט: קונצ' ברה מג'ור, לחליל ותז', ק' 314, — שוברט, רביעיה מס' 13 בלה מינור, מס' 1 — פרוקופייב, סימפ' מס' 6, במי במול מינור.
15.00 „מילון מוסיקלי".
15.05 „מוסיקה כאן ועכשיו".
16.00 „קונצרט מנחה": שומאן, קונצ' בלה מינור לפסנתר ותז'.

יהושע אריאלי — צלילי הזמן (קול המוסיקה, 20.10)

— ווהן וויליאמס: 7 שירי עם, — צזאר פרנק: סונטה לחליל ופסנתר, בלה מג'ור, היידן: רביעית מיתרים, אופ' 76, מס' 3, בדו מג'ור, — סטרווינסקי: סונטה לפסנתר, ב־3 פרקים (1924), — צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 1, בסול מינור.
18.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם"
20.10 „צלילי הזמן" — „אופרה בגרוש" ואופרת „הקבצן", בהשתתפות הפרופסורים, שמעון גנרבק ויהושע אריאלי.
20.57 „מגישים שיר".
21.00 „אופרה של יום רביעי" — מסקאני: הידיד פריץ.
22.55 „מילון מוסיקלי".
23.00 „צלילי לילה": ויואלדי: קונצ' לכנור ותז' בסול מג'ור, — בטהובן, ששה שירים, — ליסט: 2 אפיזודות מתוך „פאוסט" של לנאו.

רשת א'

07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה").
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 שירים עבריים.
11.30 „השכלה ודעת לכל": „שנות חיינו הראשונות", — והפעם: „התפתחות אינטליגנציה".
12.05 „מעמי המזרח".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים
15.55 „מאוצר הספרים".
16.05 „[illegible]" — [illegible]
17.13 קריאה בספרי המכבים
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „מאחורי הקלעים של מי [illegible]"
18.06 הדלקת נר חמישי של חנוכה ומעוז צור.
18.11 „למתנדבים בעם".
18.16 „מינחת ערב".
18.47 פרקי היום בתנ"ך
19.05 סיכום ההלכה היומית.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „חבר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי.

רשת ב'

08.05 „חתול בסנדלים" — תכנית לתלמידים בחופשה.
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת"
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום".
14.06 לקט לחנוכה מתוך תכניות „שוב יוצא הזמר".
15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים.
16.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 הדלקת נר חמישי של חנוכה ומעוז צור.
18.11 „למתנדבים בעם".
18.16 שירי חנוכה.
18.30 „מי ימלל" — שדות קרב בתולדות החשמונאים. פינתו של זאב ענר.
18.35 שירי חנוכה — המשך.
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „מוסף לעניני צבא ובטחון".
20.05 נר חמישי עם יוצאי צפון אפריקה.
21.05 „משאבי שדה" — חגיגת יום־הולדת — ספורו של הקבוץ במלאת לו 16 שנים.
23.05 „משחקי לילה".

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה".
15.05 „חרש, חדיש ומחודש"
16.05 „מוסיקה לענין".
17.05 „הצגה יומית".
18.06 הדלקת נר חמישי של חנוכה ומעוז צור.
18.11 „היה היו" — מצעד להיטים ישנים.
20.05 „עם כל הנשמה".
22.05 „משלנו" — שירים עבריים.
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי־צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת — זכויות אדם במסורת ישראל — מרצה השופט, חיים כהן.
07.07 שבע אפס שבע.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
12.50 „סיפורי גבורה לחנוכה" — והפעם עם יוסי לפר, בעל עיטור הגבורה ממלחמת ששת הימים.
13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.
15.05 פסק זמן.
15.45 „אלף הימים" — סדרה מחיי הצבא. פרק תשיעי: „הצליש".
16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים.
16.55 נר חמישי של חנוכה עם חיילי יחידת שריון בבסיסים הנדרשים בנגב.
17.05 יומן גלי צה"ל.
18.05 שלוש ארבע לעבודה.
19.05 „רדיו, רדיו", עם יואב קוטנר.
20.05 מצעד הפזמונים הלועזיים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — זכויות אדם במסורת ישראל (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחברו אוהבים.
23.05 שלושה משוררים קוראים משיריהם לחנוכה.
00.05 ציפורי לילה עם שני מירן.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

חמישי רדיו

12.12.1985

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב": אייבלר: סולונה, סליירי: מנואט, ראבל: הולס
07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'): סיבליוס: סוויטה „קרליה", גריג: קונצ' לפסנתר ותז', בלה מינור, ברוס מייטר: מוסיקה לרואן, הילי וויל: פתיחה לקומדיה שלא נכתבה צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 4, בפה מינור
09.30 „קונצרט בוקר": מנדלסון: פרק תהלים מ"ב, דלית פיר וורשאו: בראשית, בטהובן: סימפוניה מס' 7, בטהובן: 2 רונדו
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מאוצר הסרטיה" — ויקטור דרביאנקו (פסנתר) — ליסט: שנות הנדידה — איטליה
13.00 „התז' הסימפ' י־ם (שידור חי) היידן: סימפוניה מס' 97, סליירי: קונצ' לחליל, אבוב ותז', גיורא שוסטר: מוסיקה לכלי־קשת
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „מפגשים מוסיקליים"
16.00 „אתנחתא": דודריגה: 4 מדריגלים של אהבה, טוריגה: פואמה בצורת שירים, ס' ברבר: סונטה במי במול מינור, איבס: 5 שירים, האדרין: טיסות בדימיון, ברנסטיין: „לנדוד ולעלות" מתוך „קאנדיד"
17.30 „קונצרט מנחה" —

יואב קוטנר — „רדיו, רדיו" (גל"צ. 19.05)

מיצירות: בוסקוביץ', ראבל, גבריאל פיירנה, ברהמס, מוצרט, הנדל.
20.05 הדלקת נר של חנוכה ומעוז צור
20.10 „ערב טוב": שוברט: סונטינה בלה מינור, לכנור ופסנתר
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „מהקלטות התז' הסימפ' י־ם: אופרות מאת ביזה, „דר' מיראקל („דר' ברימלא") קטעים מתוך „כרמן"
22.55 „מילון מוסיקלי"
23.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות — „סיגנוי בקונצ'רטי הגדולים": באך: קונצ' ברה מינור, לכנור ותז', פרוקופייב: קונצ' ברה מג'ור, לכנור ותז'.

רשת א'

07.30 „שחרית מוסיקלית" (העברה מרשת „קול־המוסיקה")
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי
11.10 שירים עבריים
11.30 „השכלה ודעת לכל": „ילדות — גילאי 6־10"
12.05 „ליבי במזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים
15.25 עזריה אלון מספר על נוף הארץ
15.30 „מחראי" — בימת רדיו והפעם: פרופ' צבי ורסלבסקי — „על ודאי אמונה וחכמה במשנתו של פרנץ רוזנצוויג"
15.55 „ספר חדש".
16.05 „צומת המזרח־התיכון"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „צרפתית למתחילים"
18.06 הדלקת נר שישי של חנוכה ומעוז צור
18.11 „למתנדבים בעם"
18.16 „מנחת ערב" — משדר יומי לזמר דתי ומסורתי.
18.47 פרקי היום בתנ"ך
19.05 „שעור בתניא"
22.05 „לכל אדם כוכב" — עם האסטרולוג אילן מקר, והפעם: מזל „קשת" — מכתבי מאזינים וטלפונים.

רשת ב'

08.05 „חתול בסנדלים" — תכנית לתלמידים בחופשה
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 „בחצי היום"
14.06 „על הניסים"
15.05 „רגעי קסם" — שירים ישנים ואהובים
16.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 הדלקת נר שישי של חנוכה ומעוז צור
18.11 „למתנדבים בעם"
18.16 שירי חנוכה
18.30 „מי ימלל" — שדות קרב בתולדות החשמונאים פינתו של זאב ענר
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 השבוע בכנסת
20.05 נר ששי עם יוצאי גרמניה
21.05 „זכרון דברים" — והפעם: עם שולמית כצנלסון, מנהלת אולפן עקיבא, כלת פרס ישראל לחנוך
22.05 „צנוקים ושקדים" — שירים ביידיש
23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה"
15.05 „חרש, חדיש ומחודש".
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית"
18.06 הדלקת נר ששי של חנוכה ומעוז צור
18.11 „קול־בור" — שבועון פופ
20.05 „מופע רוק" — עם דליה כהן
22.05 „משלנו" — שירים עבריים
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.05 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 אוניברסיטה משודרת — הביולוגיה של הזקנה — מרצה פרופ' דוד גרשון
07.07 שבע אפס שבע
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 נכון לעכשיו, עם דן שילון
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב
12.05 להיט לתאבון
12.50 „סיפורי גבורה לחנוכה" והפעם עם משה לוי בעל עיטור הגבורה ממלחמת יום הכיפורים
13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי
15.05 פסק זמן
15.45 „אלף ימים" — סידרה מחיי הצבא פרק עשירי — [illegible]
16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים
16.55 נר שישי של חנוכה — עם חיילי משמר הגבול המשרתים באיו"ש
17.00 יומן גלי צה"ל
17.30 כוונת — מאגזין גלי צה"ל לעניני צבא ובטחון, עורך ומגיש: אורי פז
17.50 יומן ספורט
18.05 שעה קלה על כלכלה
18.35 כוכב הערב
19.05 „רדיו, רדיו", עם יואב קוטנר
20.05 „רוק ישראלי"
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת — הביולוגיה של הזקנה (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחברו אוהבים
23.05 [illegible]
00.05 ציפורי לילה — [illegible]
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

תשבצים

תשבץ רגיל 111

אפקי:
3. חרצן. 6. עיר באיזור האגמים בארגנטינה. 7. משמותיו של יתרו. 9. סרגל זחיר בלע"ז (ע"ש ממציאו הפורטוגלי). 14. השקע הגדול בחצי האי ערב. 16. עירת חוף בדרא"פ 20. דרגת קצונה במשטרה. 23. חבל ארץ נמוך במצריים. 24. קלוח דק.

אנכי:
1. קריקטוריסט ומאייר ישראלי (ש"מ). 2. עוף גדול שנכחד במאה שעברה (על שמו בטורי באנגלית). 3. התכופף מעל. 4. אחד החווים. 5. מושב בצפון הארץ. 6. כלי נשיפה. 8. אקוה־בלה. 10. חייל משוחרר בלע"ז. 11. חברת בניה ישראלית ידועה. 12. כרך במדינת וושינגטון. 13. מגלה אחד היסודות הלא יציבים. 15. מין עץ בעל גזע שחום וקשה. 17. הוד, הדר. 18. תחרות הגונדולות בונציה. 19. מלאי. 21. נוזל שהועף ונפרד לחלקיקים. 22. חויז.

אגוזן 111

אפקי:
3. העיר הגדולה התברכה בו והעבירה אותו גם לקבוץ (5) (עפ"י יואל דרום). 6. מה כתבה בין השורות לשפור איכות הסביבה? (3, 4). 7. גאונות שפוארה והוללה בספרים ובסרטים (5). 9. מה שאני מגלה כשבכל מאדי שותף אני לבטלה (6) (עפ"י שוש קוריאט). 14. לכח מישה קל לשמור על ההגינות (4, 5). 16. בדרך כלל מעל הגג בישוב (3, 3). 20. האדון עוסק בייצור בלבו ובסה"כ הוא אינו מפסיד (5). 23. כשהוא עושה לה עינים מספיק לה להיות בסביבתו וזה יפה (7). 24. חוזה בהבטחה לרב החזבל (5).

אנכי:
1. זה מהנה לא כדאי לך להמתין (4). 2. נראה מן התוף (4). 3. חמישית מן הגיס מספיקים ללכוד את הלויתנים? (3). 4. הסתכל על הוגה הדעות (3). 5. אינו חי ולא ברור היכן הוא מתגורר (4). 6. בהתחלת ההתחלה למעשה (3). 8. יש מאתיים דרכים להתקרב לזולת רזו המוצלחת מבינהן (6). 10. חוזר על הסכמתו למעמד (4). 11. כזה קטן אבל בעל שלד קשה (3, 3). 12. אפשר לסמוך על ריצתה (5). 13. הקרום שאינו מקובל על הקטנים (4). 15. מה עושה "חרמן" שאינו יכול להתרחק? (4). 17. סוחבת מהבריאות? (4). 18. הרגשה שהציד הצליח איכשהו (4). 19. במאה הזאת כל אחד יכול לקנותה (3). 21. רע שקשה לקבלו כנראה (3). 22. עסק בפרוש והעלה חרוס? (3).

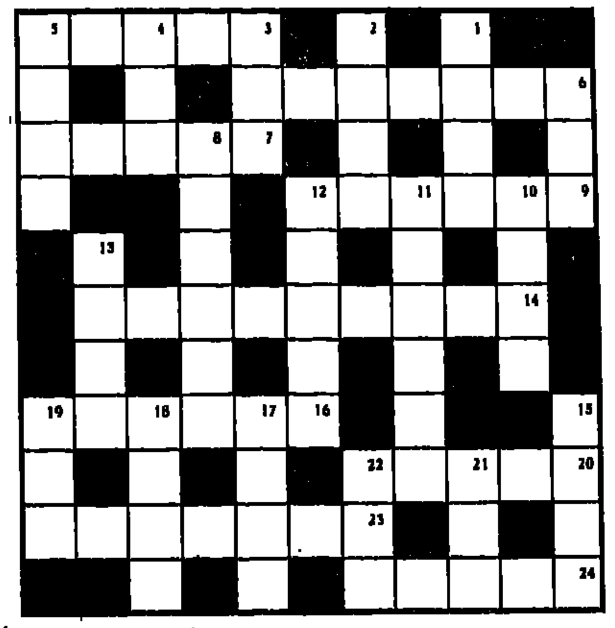

פתרונות:

תשבץ 108

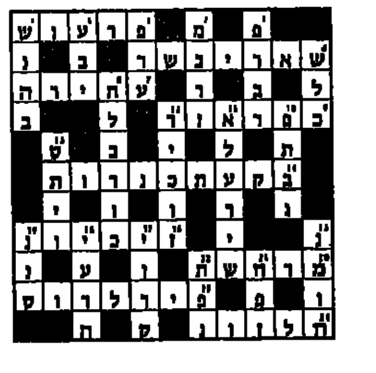

אגוזן 108

אמיר בן אור

חידות

תשבץ סכומים 111

עליך לרשום בכל משבצת ריקה, ספרה מבין הספרות 1 עד 9 ועד בכלל, באופן שסכום הספרות יהיה הסכום המופיע בגוף התשבץ. סכום הרשום מעל לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מימין לסכום וזה הרשום מתחת לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מתחתיו.

בכל סכום, כל הספרות שונות זו מזו.

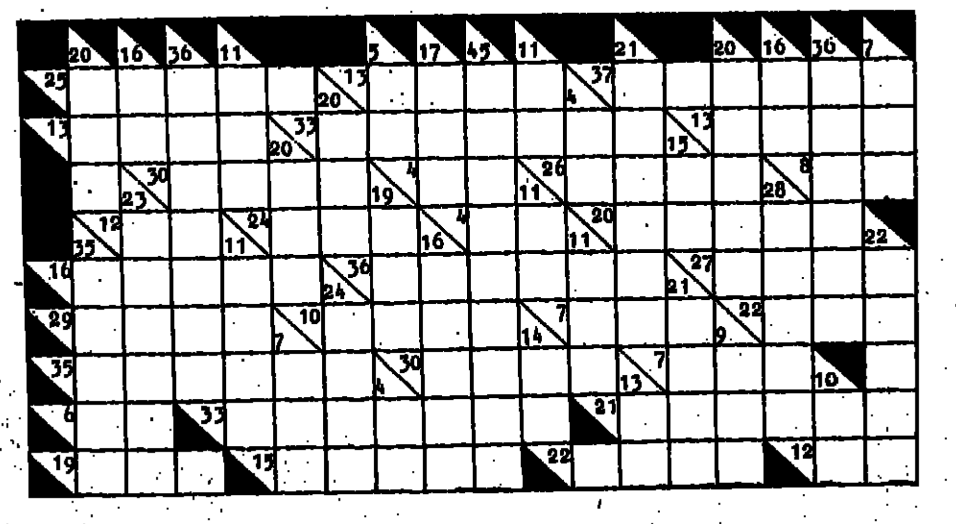

חידת היגיון 111 – איך הוא עשה זאת?

אחד המקצועות היותר נפוצים בעיירה היהודית היה מקצוע החייטות. בעצם, מדובר בכמה מקצועות משנה, באשר היוקרה הרבה ביותר היתה נחלתו של הגזרן.

באחד הכינוסים השנתיים של התאחדות הגזרנים במסגרת אגודת חוט ומחט של אחת העיירות, הוצע פרס של עשרה רובל למי שיגזור את חתיכת הבד המשובצת להלן, לשני חלקים זהים.

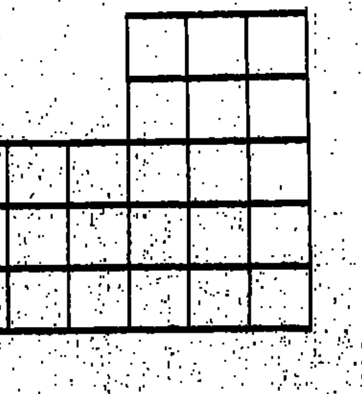

זכה בפרס שימעלה, שוליה המייסטר. איך הוא עשה זאת?

פתרונות:

פתרון תשבץ מעורב 108:
אופקי: 1. אמא; 4. נר; 7. אברהם; 9. 73; 10. יח; 11. 293; 12. לב; 14. 301; 15. נח; 18. 31; 19. 50; 20. 303; 21. 13.
אנכי: 2. מא; 3. אבי; 4. נח; 5. רמהן; 6. 333; 8. רחל; 9. 79130; 11. 20; 13. בן; 14. 30; 16. חמן; 17. 13; 19. 53.

פתרון כתב סתרים 108:
אמור לי מי הם ידידיך ואומר לך מי אתה.

בתשבץ סכומים 110 חלו לצערנו שיבושים בהדפסה. החידה תפורסם מחדש בעתיד הקרוב. מערכת כל יום

מתתיהו ורנה עופר

ברידג'

מעברים

בדרך כלל כשאנו מדברים על מעברים אנו מתכוונים למעברים מהיד לדומם או מהדומם ליד, אולם ישנם מקרים רבים בהם אנו מעוניינים למנוע מעברים חופשיים בין הידיים, מין נקודת גבול בה הביקורת בידינו, ואנו קובעים את סדרי התנועה.

מחלק: מערב
פגיעים: צפון – דרום
ההכרזה:

מערב	צפון	מזרח	דרום
3 ספייד	—	—	3 בלי שליט
—	—	—	

♠652
♥Q43
♦7652
♣K85

♠A943
♥AK2
♦AQ3
♣A42

מערב מוביל במלך ספייד, ומזרח משליך את השנייה הארט. הכרוז מתבונן בדומם ורואה שהדרך היחידה לביצוע החוזה היא עקיפה מוצלחת בדיאמונד וחלוקת סדרה של 3:3, אולם בכך לא די, על הכרוז למנוע ממערב להיכנס לידו ויחד עם זאת להתיר מספיק כניסות לדומם כדי לממש את הדיאמונד הרביעי כיצד?

אם חשבת לעלות לדומם עם המלכה הארט ולבצע עקיפה בדיאמונד, נכשלת משום שמזרח משליך את הנסיך דיאמונד, אתה מניח לו לזכות, אולם עתה עליך לחזור לדומם כדי לבצע עקיפה בדיאמונד ושוב לא נותרו לך כניסות כדי לממש את הדיאמונד.

המשחק הנכון הוא לשחק את האלף דיאמונד מהיד, מזרח משליך את המלך דיאמונד, הכרוז עולה לדומם וממשיך בדיאמונד אם מזרח משחק את הנסיך, מניח לו הכרוז לזכות בלקיחה מזרח חוזר בקלאב, הכרוז זוכה בידו, משחק את המלכה דיאמונד, חוזר לדומם בקלאב וזוכה בדיאמונד הרביעי ומבצע את החוזה. אם מזרח משליך דיאמונד קטן, זוכה הכרוז עם המלכה וממשיך בדיאמונד, מזרח נאלץ לזכות והחוזה מבוצע. ברור שהמאבק העיקרי פה הינו בין רצונו של מזרח ליצור כניסה לידו של מערב ובין סיכוי של הכרוז לאפשר זאת. היד המלאה:

צפון: ♠652 ♥Q43 ♦7652 ♣K85
מערב: ♠KQJ1087 ♥9 ♦1098 ♣J93
מזרח: ♠— ♥J108652 ♦KJ4 ♣Q1076
דרום: ♠A943 ♥AK7 ♦AQ3 ♣A42

פעמים רבות נוהג הכרוז לדחות את הלקיחות הראשונות בסידרה בה מנסים המתנגדים להכשילו. במקרה זה ברור שאם הכרוז דוחה את לקיחת הספייד פעמיים החוזה נידון לכישלון משום שמזרח ישליך את הנסיך והמלך דיאמונד. אולם נסו לתכנן את המשחק במקרה ומזרח משליך את המלך דיאמונד על הספייד הראשון!

ארנונה שפאן

קולנוע

אגדה
חדש בשטח
המאבק עתיק היומין בין כוחות האופל לכוחות האור, מקבל צביון של אגדת ילדים תמימה, אך מפחידה, בסרטו עמוס הפעלולים הטכניים של רידלי סקוט. יש נסיכה תמימה ויפהפייה ואהובה החתיך, יש חד־קרן אגדתיים, שפע של גמדים טובי־לב, שדונים מכוערים ופיה נקמנית. טים קורי חוזר בסרט זה לתפקיד מלך האופל המושחת, הרודף אחרי התמימה – וריאציה לתפקידו האפל ב"מופע הקולנוע של רוקי". בסך הכל ראינו אגדות טובות מזה, כמו "בחזרה לארץ עוץ". כשצפיתי בסרט פרצו מספר ילדים באולם בבכי היסטרי.
לא מומלץ להביא ילדים מתחת לגיל 10.

אגם הברבורים
כמעט טוב
לפני כעשרים שנה היו הבאלטים המוסרטים ל"להיט. המפורסם שבכל הברבורים הוא זה של "הבולשוי בלט" ממוסקבה, החוזר אלינו בקו־פרודוקציה אמריקנית־סובייטית מפוארת ומספר את סיפור אהבתם הנואש של מלכת הברבורים אודט, והנסיך הצעיר זיגפריד; בתווך יש גם מכשף רשע ומרושע, שיחד עם בתו המכוערת יעשו הכל כדי להפריד בין האוהבים. למהר כבה. צ'ייקובסקי הוא אשר על המוסיקה המתנגנת מאז בכל סופרמרקט, ונסיכת הברבורים המכושפת היא הפרימה־בלרינה נטליה בסמרטנובה.

אהבתו של סוון
כמעט מספיק
את ספרו מרסל פרוסט אי־אפשר להסריט. הדבר ברור כשמש לכל במאי (כולל לגדולים וטובים שניסו) אך לא לגרמני פולקר שלנדורף. הלה אוהב לסרט רומנים, וכבר עשה שמות ב"תוף הפח" ואחרים. כאן בא להשמיד סופית את "מחוזו של סוון" – הראשון ב־16 הכרכים של יצירת המופת "בעקבות הזמן האבוד". אהבתו האובססיבית של האציל שארל סוון (גרמי איירונס) ל"אישה בעלת העבר המפוקפק (אורנלה מוטי) ונאפופיה הקלילים של זו הפכו לרומן רומנטי עם עטיפת עיצוב מהודר, הנאמן לדקדנטיות של דמדומי המאה ה־19 בפריז העליזה.

בחזרה לעתיד
חדש בשטח
הפעם ההרפתקאות ה־שפילברגיות לוקחות אותנו אל העבר במכונת זמן. בעצם התכוון המדען המטורף לשלוח את עצמו לעתיד, אך שפע טעויות בנוסח "דני דין" משגרות את ידידו הצעיר לשנת 1955, שם הוא פוגש בהוריו כשהיו נערי קולג' ואמו, בת ה־17, אפילו מתאהבת בו – מה שמציב איום על קיומו העתידי כבנה. את ההרפתקה העליזה, החכמה והאנושית הזו, ביים רוברט זמקיס, מנערי שפילברג. והפעם יצא לחם תבשיל חמוד.

גשר צר מאוד
כמעט טוב
עוד סרט שמנציח את המציאות החברתית העגו־מה, אך המטורפת, של השטחים הכבושים בישראל 85, בעזרת הצמד הקלסי: רומיאו, הוא בני, הקצין הישראלי (אהרון איפלה) ויוליה שלו, היא לילה הערביה (סלווה נקארה). סיפור אהבתם של הכובש והכבושה נידון לכשלון על רקע עוינות ודעות קדומות, כשהאצבע המאשימה מופנית הן כלפי צד החתן והן כלפי צד הכלה. ניסים דיון ("מישל עזרא ספרא ובניו") יצר דרמה ריאליסטית, והשתדל להישאר נאמן למציאות, אך לפעמים האלגוריה שלו למצב גוברת על הסיפור האנושי. לפחות הסוף מבשר אופטימיות בדבר הידברות שני העמים.

הבז ואיש השלג
כמעט טוב
שני נערים אמריקנים הורשעו בשנת 77 במסירת סודות לרוסים ובבגידה באמא־אמריקה. ג'ון שלזינגר, הבריטי הוותיק, אוהב פרשיות ריגול וכבר הסריט את פרשת המרגל הבריטי גאי ברג'ס. בסרטו הנוכחי ניסה לברר את מניעי הקשר בין דלטון לי (שון פן) הג'אנקי המופרע, לבין חברו כריסטופר בויס (טימותי האטון) שעבר בסי.איי.אי., ומה הביא אותם לבצע את פרשיית הריגול שהסעירה את אמריקה של אחרי ווטרגייט. קשה לומר שהוא הצליח. סרטו נשאר בגבול שבין דרמה למותחן קונוונציונלי, וככזה יש להתייחס אליו.

● שון פן ידוע בעיקר כבעלה של הזמרת מדונה. התפקיד ב"בז ואיש השלג" מוכיח שהוא אחד הכוחות העולים בקולנוע האמריקני: גרסה צעירה ומבטיחה לדה־נירו הגדול. מדונה גם היא הפכה לשחקנית לאחר "סוזן סוזן". עכשיו יופיע הזוג בסרט החדש "הפתעה בשנגחאי" כשהמפיק הוא לא אחר מ"החיפושית" ג'ורג' האריסון.

הגוניס
מספיק
סטיבן שפילברג, הילד־הנצחי של הוליווד, חי וקיים גם כשאינו מביים בעצמו את שפע סיפורי ההרפתקאות שמציפים את ראשו. לפעמים הנוסחה מצליחה, כמו ב"גרמלינס", לפעמים לא. ב"גוניס" אותו ביים תלמיד ריצ'ארד דונר נוסחת ההרפתקאות הקלסית משעשעת, אך לא מקורית: מדובר בבני חבורת חסמבה הינקית בשם "גוניס", המחפשים אוצר אבוד ובדרך נתקלים ברשעים איומים ויותר מרעין־בישין. ההמשך קשיש כימי "חרוון ממונטה כריסטו".

הכבוד של פריצי
טוב מאוד
מה קורה כשרוצח שכיר מתאהב ברוצחת שכירה? – הילולת רציחות נוסח "בוני וקלייד"? – ולא. בסאטירה השחורה־משחור של הזקן הרשע המיזנתרופ והשנון של הוליווד, ג'ון יוסטון בן ה־80, הוא עושה צחוק מהמאפיה הסיציליינית, מדמות הגנגסטר בקולנוע (ובפרט בזה של הסרט המפורסם "הסנדק"), מהסרט האפל, מהרומנטיקה המתקתקת של מלודרמות שנות הארבעים. יוסטון, שסרטיו הפכו לקלסיקה, שובר כאן את כל המוסכמות והז'אנרים בעזרת צוות שחקנים המפליאים לעשות, כשבראשם ג'ק ניקולסון המגלם את הרוצח השכיר בפלגמטיות משעשעת, ווגתו הרומנטית וה"מחסלת" קתלין טרנר.

● לסטודנטים לקולנוע בארץ היתה עדנה. בעוד שתלמידי הקולנוע של "בית צבי" ישתתפו בצוות הטכני בסרטו החדש של עמוס גוטמן: "חיי יורם", מתכוננים תלמידי שנה ג' של החוג לקולנוע באונ' ת"א פסטיבל בינלאומי לסרטי סטודנטים, הראשון בעולם. עכשיו הם עובדים על זה, ואפילו שלחו הזמנות ל־90 בתי־ספר ידועים לקולנוע ברחבי העולם.

חברי הדרקון אליוט
חדש בשטח
סרט־ילדים נוסף לחנוכה שהוצג כבר בארץ בשנת 79, מספר על ידידות מופלאה בין נער צעיר לדרקון חביב, נוטף טוב־לב ומומר, בן שלושה מיליון שנהו בקיץ חזינו בצמד המדענים המאמצים דינוזאור אגדתי עשוי גומי, בסרט "בייבי", אך הדרקון אליוט, התוצר של אולפני "וולט דיסני" הוא דמות מצוירת המשולבת עם דמויות אנושיות אותם מגלמים כוכבי העבר: מיקי רוני, הלן רדי ושלי וינטרס.

חברים
מספיק
תבוות בוגרי־קולג' אמריקניים, מחפשים את זהותם, ומנסים להסתגל לעולם שמחוץ לספסל הלימודים, ולא כל־כך מצליח להם. צוות שחקני העתיד האמריקניים, שהופיעו כבר ב"מועדון ארוחת בוקר" מגלמים שבעה חברים טובים שעוברים יחד "כאבי גידול" עד להתפכחות מחלומות הזוהר. ג'ואל שומכר יצר סרט נעורים מובהק, פשטני, ובפירוש מיועד לבני נוער – כי זה מה שהולך היום.

מושלם
חדש בשטח
בו דרק קיבלה ציון 10, ג'ון טרוולטה הוא ה"מושלם": עיתונאי חתיך של ה"רולינג סטון" שרוצה להשיג סקופ על מועדוני־הבריאות והכושר שהפכו ל"מועדוני הפנויים" באמריקה של שנות ה־80. בשפע השרירים הקופצניים, והגופות החתיכים יותר־או־פחות של "שוק הבשר", מתאהב הכתב החטטן במדריכת הכושר שלו (ג'מי לי קרטיס). הסקופ נפגע, והעורך כועס עליו. ג'ימס ברג'יס, שביים כבר את טרוולטה ב"קאובוי העירוני", ביים את הסרט על־פי תסריט של הכתב האמיתי אהרון לייתם.

רכבת תחתית
טוב
בסרטו של הבמאי ה־צרפתי הצעיר לוק בסון, הכוכב הוא המטרו הפריזאי שהופך לעולם סוריאליסטי בפני עצמו – הגרסה המכושפת לתעלות הביוב הישנות, מקום מושבם של הקלושארים. חדורקים של שנות ה־80 גרים במטרו ומנהלים בו חיים ערניים, ולשם מגיע הפורץ־הנוצץ פרד (כריסטופר למברט) ובעקבותיו יפהפייה עשירה (המשועממת איזבל אדג'אני) המתאהבת בו, על־אף שפרץ לכספת בביתה. יום ולילה עושים האוהבים במטרו, אך אין שהסרט עשוי בקצב קולנועי מהיר, ונלה הבמאי ברעיון מקורי, כמות מדד אודות דרך מעלה – הפוליגנות העוקבת ודרכי מטה – מעמד הפועלים והעלובים המוצלים, הכל במקצב תזזיתי.

יעל ישראל

שחמט

קרבות ותחרויות

ברה"מ – אלופת העולם
נבחרת ברית המועצות זכתה באליפות העולם הראשונה לקבוצות, שנערכה בלוצרן שבשוויץ. ברה"מ צברה 37.5 נקודות בהקדימה את הונגריה – 34.5, אנגליה – 30.5, צרפת – 28.5, רומניה – 28.5, (צרפת המפתיעה, הקדימה את רומניה בזכות מספר הנצחונות הקבוצתיים וגם האישיים, הגבוה יותר שהשיגה) שוויץ – 27.5, סין – 27, ארגנטינה – 25.5, גרמניה המערבית – 23.5, אפריקה – 7. השחקן המצטיין ליד הלוח הראשון הוא ויקטור קורצ'נוי (שוויץ) אלוף העולם לשעבר אנאטולי קרפוב, צבר ליד הלוח הראשון – 5 נקודות בשבעה משחקים ללא הפסד. בסיבוב השמיני הפתיעה סין בנצחה את הונגריה – 2.5:3.5 ובסיבוב האחרון הפתיעה שוויץ בנצחון – 2:4 על אנגליה.

שני מנצחים בפתח תקוה
האמן הבינלאומי נתן בירנבוים ואמן פיד"א ניר גרינברג סיימו יחדיו במקומות 1־2 בתחרות שנערכה במועדון "אליצור־דשבסקי" בפתח תקוה. 42 איש השתתפו בתחרות שהתנהלה לפי השיטה השוויצרית בשבעה סיבובים. כל אחד משני הראשונים צבר 6 נקודות. אחריהם: עמי גל בן ה־15 – 5.5, משה אידלשטיין, אברהם מגן ורן שבתאי – 5 כ"א. ניהל: אמיר אטינגר.

פסטיבל חנוכה בראשון לציון
ביום ראשון הקרוב, בשעה 17.45 ייפתח בראשון לציון פסטיבל חנוכה השמיני שם, בבית הספר "בארי" (רח' כצנלסון 26). התחרות הראשית, לבעלי מד כושר 1800 ומעלה, תתקיים בתאריכים 14־8 בדצמבר, מדי ערב, מלבד יום ו'. במקביל תתקיים תחרות ב' לבעלי מד כושר עד 1799. כן יכלול הפסטיבל: תחרות פתוחה לנוער עד גיל 20, תחרות עירונית, גדולה, לנוער. תחרות למציאת המסע הטוב, תחרות בזק לנוער ועוד תחרויות.

התמודדות עם נבחרת הקיבוצים
בשבת – 14 בדצמבר ייערך בראשון לציון דו־קרב, ליד 50 לוחות בין נבחרת הקיבוצים לנבחרת ראשון לציון, ליד 50 לוחות. במסגרת דו־קרב זה יתקיימו שני סיבובים. במסגרת כל סיבוב, יוקצו למתמודד אחד תשעים דקות למשחק שלם (והיינו – שלוש שעות למשחק).

מאוצר הסיומים
הפעם מציגים אנו סיום מרשים, ממשחק שנערך השנה בברית המועצות.
לבן: באודצה שחור: פטקביץ ברה"מ 1985.

תור הלבן

עמדות, מסוג זו המוצגת לעיל, אינן ניתנות להערכה במבט ראשון ויש לבחון היטב. במקרה שלעיל יתברר לנו שבאודצה בחן באמת טוב מאוד את העמדה והסיק את המסקנות הנכונות.

המשחק נמשך: 1. פ:ג6! מ:ג6 (על 1... א:ג6; בא 2. מ:ג4, ר:ד4; 3. א:ב5, 4. ב5+ ...) [illegible] ולא ניתן למנוע הכתרת מלכה חדשה מכריע את הקרב.

בעיות וסיומים

בעיות השבוע
בשוויץ ראו סוף־סוף אור תוצאות התחרות הגדולה לזכר תיאורטיקן הסיומים הדגול אנדרה שארון (1895־1980). ב־5250 יוצרים צמד צריחים אפקט הדדי זהה לאחר 4 הגנות שחורות.
5251 חושפת טפח מגדולתו של רב־האמן הבולגרי.

5250. א. קוזובקוב
התחרות לזכר שארון, 1983
– פרס ראשון –

11+8 מט בשלושה מסעים

5251. פטקו פטקוב
פרס 1, "רביסטה דה שח", 1983

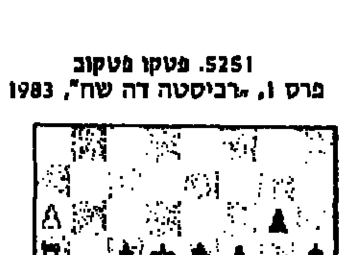

8+11 מט־עזר בשני מסעים
שני פתרונים

פתרונים – אל העורך, הרב צירלסון 36, ת"א, 62302.

קרב עוצר־נשימה
מאבק מרתק מדוייק וממושך ניטש בסיום שלפניו, מנצח תחרות הסיומים הגדולה שערכו השוויצים לזכר עמיתם הנודע.

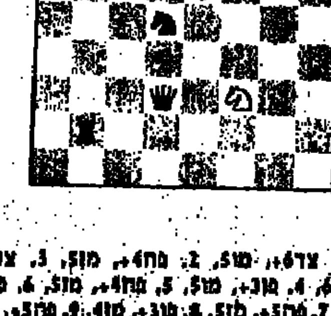

1. צד6+, מ:ז5, 2. מח4+, מז5, 3. צז6+, מח5 4. מג5+, מז5, 5. מח4+, מז5, 6. מז3+, מח4, 7. מח3+, מז5, 8. מג4+, מה5, 9. מז5+, מ:ז5, 10. מ:ח5 (או 10... צ:ג8, 11. מג7, צב7+, 12. מח6, צג6, 13. מה6 תיקו) 11. תל6+, מח7, 12. ת:ז6, צז2+, 13. מה8, צה2, 14. מז8, מ:ח8, 15. מח7, מ:ז6, 16. מז7, מה7, 17. מח8, מז8, 18. מז7, מה6, 19. מח8, מה6, 20. מ:ז7, מד5, 21. מז5, מה4, 22. מה3, מד4, 23. מד3, מה4, 24. מד3, מג5, 25. מ:ג5, מד6, 26. מד7, מה5, 27. רבו, 28. מח7, רניקו עמדתו.

תחרות בפולין
התחרות לזכר סטורזון למחבר מטר לדעת שהלך לעולמו אשתקד נערכת בשתי מחלקות: א. מט־לדעת בשנים עד ארבעה מסעים, ב. מט־לדעת מקסימום בשנים עד ארבעה מסעים. השופט: א. אוחוב. בעיות מקוריות יש לשלוח עד ה־31 בדצמבר 1985 לפי המען: Okregowy Zwiazek Szachowy, 42-200 Czestochowa, ul. Pulaskiego 4/6, Poland.

אבי אמיר

יוחנן אפק